

ABC

VAN INTERNATEN

ABC van internaten is een publicatie van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

Dit is een uitgave van:

DOKO vzw
Guimardstraat 1
1040 Brussel

Verantwoordelijke uitgever: Lieven Boeve

Eerste druk: januari 2020

D-nummer: 2020/0938/02
ISBN-nummer: 978-94-6400-086-3

Lay-out en druk: Uitgeverij Licap-Halewijn nv

Mits je er de bron bij vermeldt, mag alles uit deze uitgave voor correct gebruik binnen onderwijs en begeleiding worden gekopieerd.

Voor handelsdoeleinden mag niets van deze uitgave, in gelijk welke vorm ook, openbaar worden gemaakt tenzij met de uitdrukkelijke toestemming van de uitgever.

ABC

VAN INTERNATEN

INLEIDING

Het ABC van internaten is gericht aan besturen, beheerders en opvoeders. Het wil handvatten aanreiken rond een aantal concrete, veel voorkomende pedagogische thema's in internaten die we ook vanuit een juridische invalshoek benaderen. De thema's zijn alfabetisch geordend en vertrekken telkens vanuit concrete vragen. De basis van onze benadering is het pedagogisch kader internaten dat een ontwikkelingsgerichte en verbindende houding voorop stelt bij de opvoeding en begeleiding van kinderen en jongeren.

Veel dank aan de auteurs die aan de diverse thema's meewerkten.
Zij staan vermeld als contactpersoon bij hun thema.

Wij hopen van harte dat onze internaatsmedewerkers met deze brochure ondersteuning vinden bij de uitoefening van hun boeiende job.

Contactpersonen:

Anja Dingenen | anja.dingenen@katholiekonderwijs.vlaanderen | Tel.: 02 507 07 77
Arnoud Reusens | arnoud.reusens@katholiekonderwijs.vlaanderen | Tel.: 02 507 07 96

Inhoud

A. Pedagogische visie op internaatswerking	6
B. Doel en reikwijdte van het ABC	8
C. Situering van de juridische positie van internaten	9
D. De overeenkomst tussen intern, ouders en het internaat	11
1. Aansprakelijkheid van de intern of het internaat bij schade	12
2. Ambtsgeheim van internaatsmedewerkers	16
3. Crisissituaties	17
4. Fouilleren van internen	19
5. Gevaarlijke en verboden goederen – drugs - alcohol	20
6. Gsm-gebruik	26
7. Grensoverschrijdend gedrag	28
8. Inschrijving	30
9. Kamers van internen – toegang en doorzoeken	34
10. Klachtenregeling binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen	36
11. Kostgeld	37
12. Medische handelingen en medicatiegebruik	44
13. Mentaal welzijnsbeleid	51
14. Pesten	57
15. Plaatsingen	58
16. Privacy en camerabewaking	63
17. Redelijke aanpassingen in het internaat	65
18. Relaties en seksualiteit	66
19. Sanctionering	72
20. Toegang tot het internaat als niet-publiekelijk toegankelijke plaats	85
21. Veiligheid	86
22. Verlaten van het internaat	90
23. Vervoer van internen	91
24. Weglopen en onttrekken aan het toezicht	92

A Pedagogische visie op internaatswerking

A.1 Pedagogisch kader als basis

Goede internaatswerking draagt bij aan de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Daartoe hanteren we vier pedagogische basisdoelen:

1. Bieden van fysieke en emotionele veiligheid
2. Bevorderen van persoonlijke ontplooiing
3. Bevorderen van sociale ontwikkeling
4. Bijdragen aan normen en waarden

Die basisdoelen staan verder beschreven in het *Pedagogisch kader internaten* (Katholiek Onderwijs Vlaanderen, Licap, 2017). Het internaat bouwt vanuit die vier doelen het eigen pedagogisch project en de eigen, concrete werking uit. Het Pedagogisch kader internaten wil daartoe richtinggevend en inspirerend zijn vanuit de eigenheid van internaatswerking.

Het internaat wil vooral een omgeving bieden waar kinderen en jongeren kunnen en mogen groeien, vanuit verbinding leren omgaan met diversiteit en zich engageren om een positieve groepsgeest uit te bouwen.

A.2 Samen werk maken van een verbindend internaatsklimaat

Werken aan een verbindend internaatsklimaat is dag in dag uit inzetten op een leef- en leer-klimaat waarin iedereen (internen, beheerder, opvoeders, ouders) voelt dat hij of zij de moeite waard is en wordt gewaardeerd om wie hij is, om wat hij kan en om wat hij doet, binnen zijn eigen mogelijkheden en binnen de afgesproken kaders van het internaat.

Of het nu gaat om internen, opvoeders, ondersteunend personeel of beheerders, mensen voelen zich pas helemaal geaccepteerd als wordt voldaan aan de volgende basisbehoeften:

- zich veilig voelen
- een inbreng hebben
- relaties kunnen aangaan

Beheerders en opvoeders komen aan die behoeften tegemoet vanuit hun professionele verantwoordelijkheid. Daarom is er bijvoorbeeld extra aandacht voor de fysieke en emotionele veiligheid. Internaten investeren ook in sociale veiligheid. Is er ruimte voor eigen inbreng en een afwijkende mening? Hoe gaat het internaat om met pestgedrag? Is er een goed zorgbeleid en hoe worden ouders voldoende betrokken?

In een internaat dat verbinding centraal stelt, voelen internen zich veilig. Waar dat kan, krijgen ze invloed, telt hun mening, denken ze mee. Daardoor ervaren internen hun betekenis voor anderen. Omgekeerd geven internen in zo'n context vertrouwen terug, zodat beheerders en opvoeders zich gerespecteerd voelen. Door die wisselwerking ontstaat een voedingsbodem voor respectvolle, persoonlijke relaties.

Een verbindend internaatsklimaat is zichtbaar in de gewone dagelijkse omgang met elkaar, in de eetzaal, tijdens sportactiviteiten, tijdens gesprekken met kinderen, in contacten met ouders, in de omgang tussen opvoeders onderling ...

A.3 Hoe kan een internaat werken aan een verbindend internaatsklimaat?

Een internaat dat werk wil maken van een verbindend leef- en leerklimaat, voert een proactief beleid op sociaalpedagogisch vlak. Het internaat houdt rekening met alle belanghebbenden. De uitgangspunten rond sturing en ondersteuning van de internen worden expliciet geformuleerd. Gedragingen worden concreet omschreven net als de consequenties wanneer het fout loopt. Dat wordt toegelicht en breed gecommuniceerd.

Een verbindend internaatsklimaat kan enkel succesvol tot stand komen indien beheerders en opvoeders ook werk maken van de communicatie op internaat, meer bepaald van verbindende communicatie.

Verbindende communicatie heeft als doel relaties te bevestigen en te verstevigen. Het is een mededeling aan de ander over zijn gedrag of zijn houding en het effect daarvan op een ander. Daarom bespreek en duid je in een verbindend internaatsklimaat eerst het gedrag van een intern, voor je aan sanctioneren begint.

Beheerders en opvoeders moeten zich steeds afvragen welk gedrag ze gezien hebben, over welke grens het kind is gegaan en wat dan dat gedrag met de opvoeder of de beheerder doet. Verbindende communicatie is duidelijk, niet oordelend, respectvol en ondersteunend. Investeren in verbindende communicatie maakt eventuele conflicten bespreekbaar zonder de relatie te verstoren.

Relaties staan centraal in een verbindend internaatsklimaat. Het internaat richt zich steeds op het bouwen, behouden en versterken van die relaties, omdat die relaties de basis vormen voor een gemotiveerd en productief leer- en ontwikkelingsproces. Onaanvaardbaar gedrag probeer je ook eerst aan te pakken door te werken aan relaties. Je kiest er in een verbindend internaatsklimaat expliciet voor conflicten en moeilijkheden herstelgericht te benaderen (zie onderdelen 'pesten', 'sanctionering', 'relaties en seksualiteit', 'mentaal welzijnsbeleid').

Een internaat dat verbindend werkt, geeft daar een eigen invulling aan, afhankelijk van de omstandigheden zoals internenpopulatie, opvoedingsklimaat, hiërarchie. Kortom: de internaatscultuur, context en input. Het is daarom belangrijk om die elementen goed in kaart te brengen. Vervolgens is het nodig om daar flexibel mee om te gaan en op tijd aanpassingen te doen, zodat de internaatscultuur het ideaal van een verbindend internaatsklimaat benadert.

B Doel en reikwijdte van het ABC

Het ABC van de internaten is gericht aan bestuurders, beheerders en opvoeders. Het wil handvatten aanreiken rond een aantal concrete thema's, die we steeds zowel vanuit een pedagogische als vanuit een juridische invalshoek benaderen.

De thema's hebben voornamelijk te maken met de onderlinge relatie tussen internen, de ouders en het internaat zelf. Aspecten van personeelsbeleid, arbeidswetgeving, bestuurlijke en organisatorische zaken en dergelijke behandelen we niet. De thema's zijn alfabetisch geordend en vertrekken telkens vanuit concrete vragen. Elk thema vertrekt vanuit een ontwikkelingsgerichte en verbindende houding van het internaat.

Bepaalde elementen herhalen we niet steeds. Zo slaat de term 'ouders' bijvoorbeeld ook op de wettelijke voogd van ouderloze kinderen. Als de intern 18 jaar of ouder is, slaat de term 'ouders' ook op de meerderjarige intern zelf.

Tot slot wijzen we erop dat het ABC maximaal verwijst naar bestaande mededelingen binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen. De uitgebreide mededelingen zijn meestal volledig van toepassing op de situatie van een internaat met uitzondering van de terminologie (bv. 'leerling' waar je 'intern' moet lezen).

In de loop van 2020 vind je de rubrieken van het ABC ook op de vernieuwde website www.katholiekonderwijs.vlaanderen.

C Situering van de juridische positie van internaten

C.1 Het internaat als onderwijsinstelling

Internaten hebben een gezinsaanvullende functie tijdens de schoolweek. Ze bieden een fysiek en emotioneel veilige omgeving aan waarin internen begeleid worden om zich persoonlijk en sociaal te ontwikkelen vanuit een normen- en waardenkader. Internaten zijn in de regel niet open tijdens het weekend of vakanties.

De wetgever beschouwt alle internaten als onderwijsinstellingen door de directe band tussen school en internaat, hoewel enkel de school in de strikte zin van het woord onderwijs geeft. De Raad van State bevestigde die visie in een aantal arresten sinds 1992.¹ Een internaat is wel een onderwijsinstelling maar geen school, dus geldt gedeeltelijk andere regelgeving.²

Naast de gezinsaanvullende functie kan een internaat in bepaalde gevallen nodig zijn om de vrije schoolkeuze van ouders te waarborgen. Specifieke beroepsgroepen zoals binnenschipers en rondtrekkende handelsreizigers die hun kinderen normaal niet op dezelfde plaats bij zich kunnen houden, krijgen zo de kans om een schoolkeuze te maken.³ Een internaat staat doorgaans open voor eender welke intern.

Bij een school zorgt de ondertekening van het reglement voor het contract tussen leerling, ouders en de school. Bij internaten regelt de internaatsovereenkomst en het daarbij gevoegde internaatsreglement de verhoudingen tussen de partijen. Daardoor is de rechtsverhouding tussen de partijen gebaseerd op het algemeen verbintenissenrecht.

Er is bovendien sprake van een *toetredingscontract*: de overeenkomst is te nemen of te laten. De ouders kunnen niet over afzonderlijke bepalingen onderhandelen met het internaat.

Veel kun je regelen via de internaatsovereenkomst en het reglement. Andere aspecten van het dagelijkse leven op internaat worden geregeld door het algemeen verbintenissenrecht (= het algemene rechtstelsel dat van toepassing is op normale contracten) en de beginselen van behoorlijk bestuur. Daar is geen schriftelijke neerslag van nodig. Betwistingen, bijvoorbeeld over een tuchtrechtelijke sanctie zoals een definitieve uitsluiting of een discussie omtrent een waarborg, worden door een burgerlijke rechtbank beslecht.

1 Arresten Raad van State: nr. 26/92 dd. 2 april 1992, nr. 23/95 dd. 2 maart 1995 en nr. 64391 van 5 februari 1997.

2 Zie bv. voor een *bevestiging van het standpunt*: (<http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1446226>)

3 Zie artikel 24, § 1, van de Grondwet

C.2 Wat is de rol van het internaatsbestuur en de inrichtende macht?

Zoals elke andere onderwijsinstelling stuurt een vzw-inrichtende macht, het internaatsbestuur, een internaat aan. Er zijn verschillende manieren waarop het internaat een plaats kan krijgen binnen dat bestuur:

- een aparte vzw per internaat, zodat er een één-op-één-relatie bestaat tussen internaat en internaatsbestuur;
- verschillende internaten onder één internaatsbestuur;
- één of meerdere internaten samen met andere onderwijsinstellingen (scholen voor basis- of secundair onderwijs) onder hetzelfde bestuur.

Het inbedden van een internaat in een bestuur met andere onderwijsinstellingen kan bepaalde voordelen opleveren. Zo kan een dergelijk ‘gemengd’ bestuur ervoor kiezen om het internaat te ‘verbinden’ met één van de andere onderwijsinstellingen. Zo ontstaat een aangehecht internaat. Dat heeft vooral impact op de inzetbaarheid van personeel. Die aanhechting is niet verplicht. Een internaat kan binnen een gemengd bestuur ook ‘autonoom’ blijven.

Daarnaast heeft een gemengd bestuur ook voordelen op het vlak van niet-onderwijsgebonden regelgeving. Zo is de bijdrage voor de externe dienst voor preventie en bescherming op het werk (EDPBW), die uitgaat van de hoofdactiviteit van de vzw (uitgedrukt via de NACE-code), heel wat lager. De hoofdactiviteit van een gemengd bestuur is onderwijs, wat resulteert in een lagere EDPBW-factuur dan bij een bestuur met enkel internaten (met als officiële hoofdactiviteit ‘verschaffen van accommodatie en maaltijden’).

Bovendien kan het in een gemengd bestuur eenvoudiger zijn om de werking van internaten en andere onderwijsinstellingen nauwer op elkaar aan te sluiten, en sterkere bestuurskracht te ontwikkelen.

Uiteraard zijn er ook redenen voor een bestuur om enkel internaten te (blijven) beheren. Daarvoor verwijzen we graag naar de *BOS-nota rond internaten*. Sterkere bestuurskracht en nauwe samenwerking met andere onderwijsinstellingen kan ook op andere manieren worden gerealiseerd dan door een bestuurlijke fusie. Denk bijvoorbeeld maar aan een samenwerkingsovereenkomst, of het opnemen van mensen in de raad van bestuur van het internaatsbestuur die als personeelslid of bestuurder een link hebben met de scholen waarmee het internaat samenwerkt.

D De overeenkomst tussen intern, ouders en het internaat en het internaatsreglement

D.1 Wie tekent de overeenkomst en het internaatsreglement?

De overeenkomst tussen internaat en ouders vormt de hoeksteen van de wederzijdse verbintenissen. Normaal ondertekenen de ouders de overeenkomst en het reglement. De overgang van minder- naar meerderjarigheid is belangrijk, maar een meerderjarig geworden intern is nog steeds gebonden aan de oorspronkelijke overeenkomst die de ouders tekenden. Het internaat hoeft dus geen nieuwe overeenkomst voor te leggen op het moment dat de intern 18 wordt. Hij werd immers eerder rechtsgeldig vertegenwoordigd door zijn ouders.

Toch heeft de meerderjarigheid impact: meerderjarigen worden verondersteld zelf hun belangen te verdedigen. Zij staan in principe niet meer onder het ouderlijk gezag, dragen de volle verantwoordelijkheid voor hun handelingen en zijn ook formeel aansprakelijk bij het niet-nakomen van de financiële verplichtingen. Ouderlijke toestemming bijvoorbeeld om het internaat te verlaten, is niet meer nodig. Dat tekent de meerderjarige zelf.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen voorziet voorbeeldovereenkomsten: [model voor de minderjarige intern](#)

en model voor [de meerderjarige intern](#).

Enkel een meerderjarige intern kan zelf het internaatsreglement ondertekenen. Het internaat kan aan minderjarige internen een handtekening vragen, maar dat heeft enkel een symbolische waarde. Minderjarige internen worden vertegenwoordigd door de ouders, en de juridische verbintenis loopt tussen de ouders en het internaat. Toch kan het aangewezen zijn om ook de minderjarige intern te laten tekenen, omdat die zich dan meer bereid kan voelen om het reglement na te leven.

Hieronder volgen een aantal thema's in alfabetische volgorde.

1 Aansprakelijkheid van de intern of het internaat bij schade

1.1 Algemene principes inzake aansprakelijkheid

Kan een minderjarige intern aansprakelijk gesteld worden in geval van schade? Wat is de positie van de ouders?

De aansprakelijkheid splitst zich op in vier mogelijkheden:

- minderjarige intern
- minderjarige geplaatste intern
- meerderjarige intern
- internaatsteam of een lid van het team

Van de minderjarige intern

Het vraagstuk van mogelijke aansprakelijkheid leunt aan bij het statuut van minderjarigheid. Een minderjarige is niet burgerrechtelijk aansprakelijk⁴, maar zijn ouders wel. Zij zijn aansprakelijk voor schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen. Dat is een wettelijk vermoeden. Bewijs van het tegendeel kan de ouders vrijstellen van de aansprakelijkheid.

Dat bewijs moet aantonen dat enige schade niet aan de ouders kan worden verweten, omdat er geen gebrekkig toezicht was door de ouders en dat er geen tekortkoming was bij de opvoeding van de minderjarige.

Zelfs als het internaat toezicht hield op de minderjarige, kan het vermoeden van aansprakelijkheid door een tekortkoming in de opvoeding gelden.

Het basisprincipe in het aansprakelijkheidsrecht is dat diegene die door zijn fout schade veroorzaakt, de schade moet vergoeden. Daarbij moet een kind wel in staat zijn de gevolgen van zijn daden in te schatten. Dat kan worden beoordeeld aan de hand van verscheidene criteria zoals leeftijd, milieu waarin het kind opgroeit en de aard van de handeling. Omdat (jonge) kinderen doorgaans niet over de nodige financiële middelen beschikken om schade zelf te vergoeden spreekt men doorgaans de ouders aan, als de kinderen aansprakelijk zijn.

Ouders worden op basis van hun rol als ouder aansprakelijk voor de schade die hun minderjarig kind veroorzaakt. Dat vermoeden is voor een rechter weerlegbaar. Daarvoor is een dubbel tegenbewijs nodig (bewijs van goede opvoeding én van goed toezicht). Ouders kunnen op het internaat geen toezicht uitoefenen op hun kind en zullen dat argument aangrijpen om het vermoeden te weerleggen. Zij moeten dan ook nog het bewijs van een goede opvoeding kunnen leveren.

Van de minderjarige geplaatste intern

Zie hiervoor rubriek 'plaatsingen'. Het principe verschilt daar niet.

4 Zie artikel 1384, lid 2 van het Burgerlijk Wetboek

Van de meerderjarige intern

De meerderjarige intern kan zelf aansprakelijk zijn, zoals elke meerderjarige.

Van het internaatsteam of een lid van het team

Een rechter kan ook een internaat aansprakelijk stellen voor schade die de intern veroorzaakte, terwijl hij onder het toezicht van het internaat stond of had moeten staan (bv. tijdens een uitstap).

Op het toezichthoudend personeelslid rust ook een vermoeden van aansprakelijkheid. Hij wordt vermoed aansprakelijk te zijn voor de schade die de internen aanrichten op het ogenblik dat ze onder zijn toezicht staan. Dat vermoeden is, zoals bij de ouders, eveneens weerlegbaar.

Zijn aansprakelijkheid vervalt wanneer hij bewijst dat hij de schadeverwekkende daad niet kon vermijden, ondanks het feit dat hij voldoende toezicht uitoefende. Het juridisch principe van de 'goede huisvader' geldt daarbij als toetssteen. Zou een normaal zorgvuldig en vooruitziend persoon, geplaatst in dezelfde feitelijke omstandigheden, de nadelige gevolgen van zijn handelen of nalaten hebben kunnen voorzien en de gepaste voorzorgsmaatregelen hebben kunnen nemen om de schade te voorkomen?

Voor de beoordeling van de toezichtsverplichting wordt gekeken naar de feitelijke omstandigheden, zoals leeftijd en de maturiteit van de internen, de grootte van de groep waarop toezicht wordt uitgeoefend. Een bepalende factor is ook of het gedrag van de intern voorzien kon worden of niet. Indien het schadeverwekkende gedrag zo onvoorzienbaar en plots was dat de opvoeder – zelfs bij een zeer doorgedreven toezicht – onmogelijk het gedrag kon voorkomen, kan de aansprakelijkheid doorgaans worden weerlegd. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een intern op gewiekste wijze aan het toezicht ontsnapt.

Als een opvoeder toch aansprakelijk zou zijn, dan ligt die aansprakelijkheid uiteindelijk bij het internaatbestuur. De werkgever is vermoed aansprakelijk voor zijn personeelsleden. Uiteraard is het wel zo dat als de opvoeder geen fout kan worden verweten en hij het vermoeden van zijn aansprakelijkheid heeft kunnen weerleggen, er ook geen aansprakelijkheid meer op het internaatbestuur rust.

Het internaatbestuur (doorgaans een vzw) kan ook rechtstreeks worden aangesproken op de organisatie van het toezicht, bijvoorbeeld door een gebrekkig opgestelde regeling waardoor de internen op een bepaald moment niet onder toezicht stonden.

Het internaat heeft het statuut van onderwijsinstelling, verdere info vind je dan ook in de mededeling [*Aansprakelijkheden binnen onderwijs*](#).

Mag een opvoeder alleen met zijn leefgroep op uitstap gaan?

Hoe wordt het maximale aantal internen bepaald dat kan

begeleid worden bij activiteiten?

Een opvoeder mag met zijn leefgroep op uitstap gaan zolang er geen onevenredigheid bestaat in het aantal internen dat met één begeleider wordt meegezonden. Een internaat handelt niet zorgvuldig als bijvoorbeeld 50 internen door slechts één opvoeder begeleid worden.

Er bestaan geen wettelijke regels over hoeveel opvoeders er per internen moeten mee gaan. Dat hangt tenslotte ook af van de aard van de uitstap en diverse andere omstandigheden. Hier geldt het principe van de 'goede huisvader'.

Mogen opvoeders/beheerder internen vervoeren met hun wagen? Wat zijn wettelijke verplichtingen?

Dat kan, maar er zijn een aantal wettelijke verplichtingen. Die lichten we verder toe in het onderdeel ‘vervoer van internen’ en de mededeling Het vervoer van internen of collega’s door personeelsleden van de school. De regelgeving is niet anders voor internaatsmedewerkers die internen zouden vervoeren.

Wie is verantwoordelijk wanneer opvoeders goederen van internen in bewaring nemen?

Zie hiervoor het onderdeel ‘aansprakelijkheid bij het in bewaring geven van goederen’.

1.2 Aansprakelijkheid bij bewaargeving van goederen

- Wat doet het internaat wanneer er gevaarlijke of verboden goederen (wapens, drugs, alcohol) aangetroffen worden?
- Kan het internaat andere goederen in beslag nemen als ordemaatregel?
- Wat als het internaat het in beslag genomen goed verliest of het beschadigd wordt?

‘In beslag nemen’ wordt hier niet aanzien als de strikt juridische betekenis die in de regel aan dat woord gegeven wordt. Enkel politiediensten kunnen overgaan tot een inbeslagname in strikte zin, bijvoorbeeld inbeslagname van gestolen goederen in het kader van een justitieel onderzoek.⁵

Het tijdelijk in beslag nemen of vrijwillig in bewaring nemen van goederen van internen valt onder de regelgeving van de bewaargeving.⁶ Het is niet meer dan een tijdelijke overhandiging. Het internaat moet het goed uiteindelijk teruggeven aan de rechtmatige eigenaar. Daarbij speelt natuurlijk een beperking voor gevaarlijke of verboden goederen (wapens, drugs ...). Afhankelijk van de risico’s kan het internaat een bepaald verboden goed wel teruggeven aan de ouders.

We kaderen die teruggave met drie voorbeelden:

Bv. 1 – Een intern wordt betrapt met drugs. Uiteraard is een intern geen eigenaar van die verboden goederen in de juridische zin van het woord. Afgifte van de drugs gebeurt door de illegale aard enkel aan de politie. Zie ook het onderdeel ‘gevaarlijke en verboden goederen’, onderdeel ‘drugs’.

Bv. 2 – Een minderjarige intern neemt een (normaal, klein) zakmes mee van thuis. Hoewel het internaat in sommige omstandigheden het mes aan de politie zal afgeven (indien het gebruikt is om mede-internen te bedreigen bijvoorbeeld), kan het ook terugbezorgd worden aan de ouders. Dat is doorgaans een correcte manier van handelen, als het mes zonder verkeerde bedoelingen werd meegenomen. De beheerder maakt de afweging.

5 Het gaat om inbeslagname in de zin van art. 35 W. Sv. “De procureur des Konings neemt alles in beslag wat een van de (in de artikelen 42 en 43quater) van het Strafwetboek bedoelde zaken schijnt uit te maken en alles wat dienen kan om de waarheid aan de dag te brengen (...)”

6 Deze regels zijn o.m. vervat in art. 1384 van het Burgerlijk Wetboek: “Men is aansprakelijk [...] voor schade (...) van zaken die men onder zijn bewaring heeft.”

Bv. 3 – Een meerderjarige intern wordt betrapt met een aantal blikken bier op de kamer. Dat is tegen het reglement en het internaat neemt de blikken in beslag. De intern wil niet dat zijn ouders worden ingelicht en verzoekt op vrijdagavond zijn eigendom terug te krijgen, aangezien hij het internaat verlaat voor het weekend. Natuurlijk zal een beheerder in gesprek gaan en een pedagogische context meegeven, maar strikt gezien is het bier eigendom van de meerderjarige intern. Ook is er geen wettelijk belet, een meerderjarige mag bier drinken. Wanneer de intern het vraagt, moet hij de blikken bier normaal terug krijgen, tenzij hij zelf uitdrukkelijk afstand van zijn eigendom heeft gedaan.

Nadat de goederen in beslag of bewaring werden genomen, volgt uiteindelijk de teruggave. Bij verlies of diefstal van goederen tijdens de periode van beslag, is de bewaarnemer, het internaat dus, aansprakelijk en moet die instaan voor vergoeding van de schade. Een courant voorbeeld is de afgifte van gsm's na een bepaald uur 's avonds. Indien die gestolen of beschadigd worden, dan is het internaat in principe verplicht de geleden schade te vergoeden.

Er zijn uitzonderingen, zoals overmacht. Indien een andere intern of derde de schade toebrengt, kan het internaat de persoon die de schade daadwerkelijk veroorzaakte verplichten om de vergoeding te betalen. Afhankelijk van het schadeverwekkend feit, zal het internaat ook verzekerd zijn voor de schade.

Gsm's, smartphones of andere elektronica zijn voor jongeren een gekoesterd bezit. Het internaatsreglement moet er zeker bepalingen over bevatten. De bepalingen hou je best vaag genoeg, zodat alle categorieën van hinderlijk bezit kunnen worden gesanctioneerd met het afnemen van het toestel. Het tijdelijk afnemen van een gsm is een toegelaten ordemaatregel, waartegen geen beroep mogelijk is.

Het tijdelijk afnemen van een toestel mag niet overdreven lang duren, bijvoorbeeld over het weekend heen, aangezien het nog steeds eigendom van de intern of zijn ouders is. Het is slechts op basis van een inbreuk van de gekende en aanvaarde leefregels die voortvloeien uit de ondertekening van het reglement, dat het internaat het toestel kan afnemen.

Een personeelslid of de beheerder van het internaat heeft dus geen rechtsgrond om voorwerpen, bv. gsm's, langdurig in beslag te nemen. Enkel de politie kan overgaan tot inbeslagname van langere duur.

2 Ambtsgeheim van internaatsmedewerkers

2.1 Wat is ambtsgeheim en welke wettelijke regelingen zijn er rond het ambtsgeheim?

De werknemers van een internaat zijn slechts gehouden aan een ambtsgeheim en een discretieplicht. De strengere vereisten van het beroepsgeheim zijn voorbehouden aan specifieke beroepsgroepen, bijvoorbeeld artsen (waaronder CLB-artsen en medewerkers) of advocaten.

Ambtsgeheim houdt de verplichting in om bij het uitoefenen van een ambt of functie geen vertrouwelijke gegevens vrij te geven aan personen die er geen kennis van mogen nemen.

De discretieplicht die onlosmakelijk verbonden is met het ambtsgeheim, betekent verder dat personeel discretie aan de dag moet leggen wanneer ze vertrouwelijke informatie ontvangt.

Het schenden van het ambtsgeheim en de daaraan gekoppelde discretieplicht wordt niet strafrechtelijk bestraft. Dat neemt niet weg dat van de medewerker een schadevergoeding geëist zou kunnen worden indien het bewust medelen van vertrouwelijke informatie schade aanricht.

In sommige gevallen kan/moet informatie gedeeld worden. Daarbij geldt een noodzakelijkheids criterium. Het moet met andere woorden noodzakelijk zijn dat de ontvanger die informatie krijgt en niet zomaar interessant of leuk. Dat is het principe “*need to know, not: nice to know*”.

Een voorbeeld van ontvangen informatie die gedeeld *moet* worden: een intern heeft een ernstige notenallergie. Dat moet meegedeeld worden aan alle collega’s, zodat iedereen ervan op de hoogte is.

Los van de discretieplicht, bestaat er in sommige gevallen ook een meldingsplicht. Zo moet een medewerker die ernstige mishandeling vaststelt, de bevoegde diensten op de hoogte brengen.

Zie ook de mededeling *Enkele deontologische en juridische aspecten van leerlingenbegeleiding in het gewoon secundair onderwijs.*

3 Crisissituaties

3.1 Wat is een crisissituatie? Welke impact heeft dat?

Het samenleven op internaat kan plotseling verstoord worden door een schokkende gebeurtenis: een steekpartij tussen twee leerlingen, diefstal met geweld, een busongeval met dodelijke afloop, een plotselinge verdwijning, verkrachting, zelfmoord, brand ... Zie ook de mededeling [Preventie en aanpak van zelfverwonding, depressie en zelfdoding bij jongere](#).

Zelfs wanneer een dergelijke gebeurtenis buiten de muren van het internaat plaatsvindt, heeft die soms impact op het internaatsleven. Op zo'n moment worden van beheerders en personeelsleden inspanningen verwacht die van een totaal andere orde zijn dan het dagelijkse werk. Het gaat om situaties die met veel stress en emoties gepaard gaan. Dat kan het vermogen tot efficiënt handelen sterk ondermijnen. Bovendien kijkt de pers mee en kan het internaat behoorlijk onder druk komen te staan.

Crisissituaties zorgen voor gevoelens van stress, machteloosheid en verslagenheid. Juist dan is een gepaste handelswijze van groot belang. De manier waarop het internaat reageert vóór, tijdens en na een schokkende gebeurtenis is heel bepalend voor de reacties, de verwerking van trauma's en het herstel van het gewone leven. Het kan ook bepalend zijn voor het imago van het internaat.

Ondanks alle gemaakte preventieve maatregelen en afspraken rond de veiligheid en bescherming van personeelsleden en leerlingen, kunnen crisissen niet vermeden worden. Ze gaan ook onvermijdelijk gepaard met menselijk leed.

3.2 Hoe zich voorbereiden op een crisissituatie, wat tijdens een crisis en nazorg?

Wanneer vooraf duidelijk is wie welke taak uitvoert bij een crisis, zullen de interventie en de communicatie veel efficiënter en doelgerichter verlopen. Daarom heeft elk internaat best een crisisdraaiboek en een communicatieplan, die onderdeel zijn van het globale communicatieplan van het internaat. Die zullen ertoe bijdragen dat de focus blijft liggen op de veiligheid van alle betrokkenen en dat er geen energie verloren gaat aan het beantwoorden van een schuldvraag.

Een internaat staat er vóór, tijdens en na een crisissituatie niet alleen voor. Vooraleer een internaat zelf aan het ontwerpen van een crisisdraaiboek begint, is het belangrijk dat netwerk in kaart te brengen. Er wordt op de eerste plaats samengewerkt met het Comité voor preventie en bescherming op het werk (CPBW). Op provinciaal, stedelijk en gemeentelijk niveau bestaan ook noodplannen, die tijdens een crisis op internaat in werking kunnen treden. Sommige scholengemeenschappen beschikken zelf over crisisdraaiboeken. Ook het CLB is in crisissituaties vaak een nabije partner.

Via de uitgebreide mededeling [crisissen op school of internaat: een goede voorbereiding voorkomt erger](#) geven we informatie over crisissen en de manier waarop het internaat kan reageren. Die biedt ondersteuning bij het

maken van een draaiboek. Zowel de handelwijze tijdens crisissen als het omgaan met de pers, de nazorg en de evaluatie komen aan bod.

We baseren ons daarbij op vakliteratuur over omgaan met crisissituaties en op de ervaring van directies en beheerders die het hoofd moesten bieden aan dergelijke gebeurtenissen. Definitieve antwoorden zijn er niet. De bijlagen bevatten praktische tips: een checklist 'opmaak draaiboek', draaiboek bij het overlijden van een leerling, voorbeelden van te contacteren personen en doelgroepen tijdens een crisis, tips rond crisiscommunicatie, nuttige websites.

Internaten die bij een crisissituatie steun wensen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen, bv. bij de schriftelijke communicatie naar ouders en leerlingen, bij de procedurele uitwerking van maatregelen naar ouders en slachtoffers toe, kunnen contact opnemen met de Dienst Lerenden (02 507 06 48).

Daarnaast kunnen internaten voor het bijeenroepen en organiseren van een persconferentie, het uitschrijven van een persbericht of vragen over het omgaan met de media een beroep doen op Pieter-Jan Crombez, woordvoerder van Katholiek Onderwijs Vlaanderen (algemeen nummer: 02 507 06 19 of 0473 11 78 59).

4 Fouilleren van internen

Mag de beheerder of het internaatspersoneel een intern fouilleren?

Fouilleren is een onderzoek van kledij waarbij nagegaan wordt of iemand bepaalde zaken in zijn kledij of op het lichaam verborgen heeft. Het is niet toegestaan. Een lichaamsfouille gaat veel verder dan een kamer, kast of locker doorzoeken. Enkel politiediensten mogen een lichaamsfouille uitvoeren. Je mag altijd vragen om zakken leeg te maken, maar je kunt het niet verplichten. Best zorg je in dat geval voor een getuige, indien mogelijk een begeleider of de beheerder zelf.

Aanwezigen en hun bagage laten besnuffelen door een drugshond wordt niet als een fouillering beschouwd. Indien de hond positief reageert op de aanwezigheid van drugs bij een bepaald persoon, dan wordt dat beschouwd als een aanwijzing dat hij drugs bij zich heeft. Die aanwijzing rechtvaardigt een gerechtelijke fouillering door de politie⁷.

Let wel, het principiële verbod op lichaamsfouilles betekent uiteraard niet dat je in noodgevallen geen voorwerp (bv. een mes) mag afnemen van een intern. Veel hangt bij dergelijke situaties af van hoe acuut het gevaar is.

⁷ Zie art.28, §2 van de wet op het politieambt

5 Gevaarlijke en verboden goederen drugs – alcohol – roken

Een internaat werkt steeds een beleid uit rond gevaarlijke of verboden goederen. Internaat-medewerkers kunnen die goederen in beslag nemen. In principe blijft de intern wel eigenaar, maar het internaat zal erop toezien dat dergelijke voorwerpen aan de ouders worden overhandigd.

Van sommige voorwerpen of goederen (drugs, bepaalde verboden wapens ...) kan de intern geen rechtmatige eigenaar zijn. Het illegale karakter van die voorwerpen zorgt ervoor dat die altijd moeten worden afgegeven aan politiediensten.

Enkel bij een meerderjarige intern moet het internaat bepalen of het niet-illegale voorwerp (bv. een wapen) aan de intern zelf wordt overhandigd bij zijn terugkeer naar huis, of aan de politie wordt afgegeven. Daarbij mag het internaat inlichtingen verstrekken aan de politie. Indien het bezit een strafbaar feit is, dan mag dat ook worden meegedeeld aan de politie.

Over het doorzoeken van de kamer en bagage van de intern gaat het punt 'Kamers van internen – toegang en doorzoeken'.

5.1 Een drugsbeleid met langetermijnvisie op het internaat

Hoe gaat het internaat best om met signalen van druggebruik door een intern? Wanneer moet het internaat de politie inschakelen?

Het *modelreglement voor internaten* dat Katholiek Onderwijs Vlaanderen aanbiedt, bevat een paragraaf over drugs en een drugsbeleid. Die luidt:

Vanuit onze opvoedende opdracht voeren wij een preventiebeleid rond drugs. Ze kunnen namelijk een ernstig gevaar zijn voor jouw gezondheid en die van andere internen. In ons internaat zijn het bezit, het gebruik, het onder invloed zijn en het verhandelen van drugs dan ook strikt verboden. Als je in moeilijkheden raakt of dreigt te geraken met drugs, dan proberen we je te helpen. Dat neemt niet weg dat we ook sancties kunnen opleggen volgens het orde- en tuchtreglement (punt 2.5). Dat zal bv. het geval zijn wanneer je niet meewerkt met ons hulpaanbod, wanneer je het begeleidingsplan niet naleeft of wanneer je andere internen aanzet tot gebruik of drugs verhandelt.

Vele antwoorden rond de aanpak van drugsproblemen vind je in de mededeling *Drugsbeleid op een gezonde school* die aanbevelingen doet voor een evenwichtig beleid. De mededeling is op maat van de school geschreven, maar biedt vele handvatten die bruikbaar zijn in de context van het internaat.

Een drugproblematiek pak je aan vanuit een zorgkader. Om de kansen op herstel te verhogen en negatieve gevolgen voor de schoolloopbaan en internaatsverblijf te beperken, valt het aan te raden om zo vroeg mogelijk in te grijpen als je signalen opvangt van druggebruik bij internen.

Sommige internaten en scholen hebben een beleid waarbij elk druggebruik bijna automatisch tot een uitsluiting leidt. Maar vaak heeft een verwijdering van een internaat tot gevolg dat het gebruik zich gewoon elders verderzet, waarbij begeleiders op de nieuwe locatie vaak ook onwetend zijn over het probleem.

Vele internaten hanteren daarom een minder repressieve aanpak indien het enkel gaat om een (eventueel eerste) gebruiksprobleem. In plaats van een strafbeleid, begeleiden ze de intern wanneer die uit eigen beweging het gebruik toegeeft en ook aangeeft er iets aan te willen doen. Er is echter geen gebruik zonder verkoop.

Hoewel steeds naar de feiten moet worden gekeken, hanteren de meeste internaten een tuchtbeleid waarbij de verkoop van verdovende middelen, als het de vorm van een (winstgevende) handel heeft, wordt bestraft met een definitieve uitsluiting. Ook in dergelijke situaties moet het internaat een concrete afweging maken in een volledig doorlopen tuchtprocedure.

Een vaak gestelde vraag is wanneer een internaat verplicht is om de politie in te schakelen bij het ontdekken van (het gebruik of de handel van) drugs.

Afhankelijk van de ernst van de feiten kan een internaat eerst zelf een hulptraject opstarten. Een internaat kan doorgaans op vier verschillende manieren geconfronteerd worden met drugs, en elke wijze kan een andere benadering rechtvaardigen:

- vermoeden van drugsgebruik;
- internen die drugs gebruiken en om hulp komen vragen;
- internen die drugs gebruiken/bezitten en daarop betrap worden;
- internen die drugs verhandelen.

De benaderingen worden verder toegelicht in bovengenoemde mededeling.

Als een sanctie aan de orde is, kan het internaat tuchtrechtelijk optreden. Voor het verzamelen van bewijs in het tuchtdossier is het niet strikt vereist dat de politie vaststellingen doet. Het komt aan het internaat zelf toe om de ernst van de feiten in te schatten.

Bij twijfel, maar zeker bij een vermoeden van een handel in drugs, contacteert het internaat best de politie. De hoeveelheid en aard van de gevonden drugs spelen ook een rol. Soms is ook niet meteen duidelijk of drugs worden gedeald of verkocht. Het internaat maakt de inschatting.

Ook zal het internaatsteam afspraken maken en uiteindelijk afwegen, eventueel in samenspraak met het CLB, wanneer een feit zwaarwichtig genoeg is om de politie te betrekken.

Een beheerder kan niet optreden in de plaats van politie en justitie, bijvoorbeeld om onderzoeksdaden te stellen.

Wat doet het internaat met gevonden drugs?

In elk geval mag een internaat niet langdurig in het bezit blijven of overgaan tot de vernietiging van gevonden drugs. Vaak worden gevonden substanties vernietigd uit angst dat de vondst negatief zal afstralen op het internaat. Je bent verplicht om de vondst aan te geven bij de politie. Ofwel komt de politie de drugs halen, ofwel vraagt de politie om de drugs op het commissariaat af te leveren.

De beheerder mag niet langer dan nodig de drugs bijhouden omdat hij dan in theorie verboden drugsbezit bestendigt. In de praktijk wordt een internaatsbeheerder of begeleider die enkel de drugs in bewaring neemt tot op het eerst mogelijke moment van afgifte niet vervolgd.

Bij de afgifte *kan* het internaat de identiteit van de betrokken intern(en) meedelen, maar dat is geen verplichting. Soms kan het internaat ook niet achterhalen wie betrokken was, bijvoorbeeld als de drugs gevonden werden op algemeen toegankelijke plaatsen in het internaat.

Het openbaar ministerie hanteert in België een laag vervolgingsbeleid rond vondsten van kleine hoeveelheden softdrugs. Aan die vaststellingen wordt geen of minimale prioriteit toegekend. Het is wel afhankelijk van welke substantie gevonden wordt.

Het is bovendien niet altijd aangewezen om experimenterende jongeren door het systeem van jeugdbeschermingsrecht te sturen, tenzij er een onderliggend verslavings- of dealerprobleem is. Daarbij zijn opnieuw het type drug en de aangetroffen hoeveelheid van belang. Zeker wanneer de intern de drugs uit eigen beweging overhandigt, is aangifte van de intern minder aangewezen. Het internaat maakt telkens een afweging op basis van de concrete feiten.

Om de kansen op herstel te verhogen en negatieve gevolgen voor de schoolloopbaan en internaatverblijf te beperken, is het aan te raden om zo vroeg mogelijk in te grijpen als men signalen opvangt van druggebruik bij internen.

Mag het internaat een drugtest afnemen? Vrijwillig of gedwongen?

Om bij een eerder druggebruik herval tegen te gaan kun je een intern op geregelde tijdstippen via drugtesten (doorgaans urine of speeksel) laten bewijzen dat hij/zij clean blijft. Dat kan op vrijwillige basis. Het internaat kan een intern niet verplichten om een drugtest af te nemen.

De toestemming van de intern moet voorafgaandelijk, met kennis van zaken en uit vrije wil gegeven worden. Voor de bewijsbaarheid stelt het internaat best een document op dat de vrije wil bevestigt, en dat de intern ondertekent. De intern kan voorafgaand of op het ogenblik van de test zijn toestemming ook nog intrekken, wat wel als een tegenindicatie kan meegenomen worden bij de evaluatie van zijn begeleidingsovereenkomst of tuchtdossier.

Let wel, uit een weigering kan niet met sluitende zekerheid een daadwerkelijk druggebruik worden afgeleid, maar het kan er wel op wijzen dat de intern niet bereid is om aan het hersteloverleg mee te werken. Vaak werken internaten samen met de ouders van de jongere, aangezien druggebruik zowel gedurende de schoolweek als tijdens het weekend een probleem kan vormen.

Indien de ouders thuis een staalcontrole opleggen, is dat een element waar het internaat buiten staat. Toch kan het internaat kennis nemen van de resultaten als de ouders de resultaten overmaken. Zij kunnen daartoe niet verplicht worden, maar het kan een onderdeel vormen van een totaalplan bij een verslaving.

De intern heeft het recht om een staalafname te weigeren, maar indien de problematiek meer inhoudt dan louter experimenteergedrag, dan kan het internaat de intern er op wijzen dat een begeleiding door de jeugdrechter niet vrijwillig gebeurt. Die kan een staalafname namelijk wél opleggen. Een vrijwillig staal in een tuchtprocedure kent dus minder gevolgen.

Kan een internaat een beroep doen op controleacties (eventueel met drughonden) bij een vermoeden van een grootschaliger drugprobleem?

Een dergelijke controle heeft een grote impact op de internaatsgemeenschap en de beheerder zal dat niet zomaar doen. Doorgaans organiseert het internaat een dergelijke interventie pas als blijkt dat een drugprobleem zich verspreidt over meerdere internen of dat het steeds terugkeert. Ook een vaststelling of ernstig vermoeden van een handel in drugs is een alarmsignaal dat een dergelijke controle kan rechtvaardigen.

Indien de beheerder signalen opvangt van een dergelijke situatie, dan kan hij steeds een beroep doen op een onverwachte controle door de politie met drughonden. Het is aangewezen om de mogelijkheid eerst grondig te bespreken met de lokale politie. Als een probleemsituatie actie vereist, contacteert het internaat best de lokale politie conform omzendbrief NO/2013/03⁸.

Bij indicaties van gebruik of verkoop is een onaangekondigde controle een manier om te weten te komen hoe verspreid het probleem is en om te bepalen welke internen betrokken zijn en voor wie dus best een hulptraject of andere maatregel wordt opgestart.

Bij concrete indicaties van drugsgebruik of handel is een huiszoekingsbevel ook een mogelijke optie.

Een huiszoeking zonder huiszoekingsbevel is ook mogelijk via de drugwet. Daar beschikken officieren van de gerechtelijke politie onder bepaalde voorwaarden over een ruim zoekingsrecht. Het handelt dan om huiszoeking in lokalen die dienen voor het vervaardigen, bereiden, bewaren of opslaan van drugs. Dat geldt eventueel ook voor de lokalen waarin de stoffen worden gebruikt in aanwezigheid van minderjarigen. Er moeten dan wel ernstige aanwijzingen zijn.

Wanneer worden ouders ingeschakeld?

Meerderjarige internen mogen weigeren dat hun ouders worden ingelicht. Het is wel zo dat ook een meerderjarig kind respect verschuldigd is aan zijn beide ouders⁹. Bij betwisting kan juridisch worden getoetst of het formeel verzet van de meerderjarige intern wel strookt met zijn verplichting tot respect. Het zijn immers de ouders die doorgaans nog instaan voor de betaling van de rekeningen van het internaat.

Een oplossing kan erin bestaan om in overleg met de intern aan te geven dat je de drugsproblematiek wil bespreken met zijn ouders. Indien een meerderjarige intern zich echter geïnformeerd heeft en zich formeel verzet tegen dat inlichten, dan kan het internaat dat niet negeren.

Minderjarigen kunnen zich niet verzetten tegen het inlichten van de ouders. Niet zelden neemt het internaat maatregelen (bv. een tuchtprocedure) waardoor de ouders automatisch op de hoogte worden gesteld dat er een inbreuk tegen het reglement is gebeurd. Druggebruik is ook geen probleem dat zich enkel situeert op internaat. Een goede aanpak houdt doorgaans in dat ook de leefomgeving thuis, in het weekend, adequate hulp en omkadering kan verlenen.

8 Omzendbrief van 23 december 2013 houdende krijtlijnen inzake de verhouding vast aanspreekpunt lokale politie – school in het kader van omzendbrief PLP 41 en de verhouding tussen school/CLB-Dienst voor de Veiligheid van de Staat. Link: <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14606>.

9 Zie art. 317 van het Burgerlijk Wetboek

5.2 Alcohol

Welke wettelijke regelingen zijn er in verband met alcoholgebruik?

Alcohol is het meest toegankelijke van alle genotsmiddelen, zeker voor jongeren. De wet verbiedt alcohol te verkopen, te schenken of aan te bieden aan wie jonger is dan 16 jaar.¹⁰ Met alcohol bedoelen we alle alcoholhoudende dranken van meer dan 0,5 procent vol., onder andere bier, wijn.

Sterke drank mag niet verkocht, geschonken of aangeboden worden aan min-18-jarigen. Mixdranken (alcopops, breezers, cocktails ...) bevatten sterke dranken en mogen dus niet verkocht of gratis uitgedeeld worden aan minderjarigen. Aan elke persoon die alcohol wil kopen, mag gevraagd worden zijn leeftijd aan te tonen.

Doorgaans hanteert een internaat een totaalverbod, of minstens een consequent beleid voor internen ouder dan 16. Bij uitstappen naar het buitenland, wordt best in detail nagegaan wat de wetgeving op alcohol daar inhoudt. Veel landen hebben een totaalverbod op alcohol onder de 18 jaar. In bovengenoemde mededeling bij deze rubriek vind je alle informatie.

5.3 Roken

Wat zijn de wettelijke bepalingen inzake roken op internaat?

Met ingang van 1 september 2018 vallen alle vestigingsplaatsen van erkende, gefinancierde of gesubsidieerde internaten onder het algemene rookverbod in onderwijsinstellingen.¹¹ Roken is sindsdien niet alleen permanent verboden in de internaatgebouwen zelf, maar ook op het gehele terrein waarop het internaat gelegen is.

Het rookverbod is van toepassing op zowel internen als personeelsleden. De relevante inhoud van het rookverbod neem je dan ook op in het internaatsreglement en het arbeidsreglement. Via die weg kan het rookverbod eventueel ook worden uitgebreid tot activiteiten buiten de vestigingsplaats van het internaat.

Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen de eigenheid en de opvoedende taak van de instelling, en de individuele vrijheid van elke persoon. Indien het internaat vreest dat internen in het geniep zouden roken, kan het ervoor opteren om dat te kanaliseren via een korte begeleide wandeling eenmaal per dag 's avonds, steeds buiten de vestigingsplaats.

Sowieso moet een internaat wel rekening houden met de minimumleeftijd van 16 jaar die in België geldt voor tabaksgebruik. Doorgaans koppelt een internaat het totaalverbod aan een preventiebeleid. In sommige gevallen staan internaten tabaksgebruik ook toe aan internen vanaf de leeftijd van 16.¹²

10 Art. 14 van de wet van 10 december 2009 betreffende diverse bepalingen inzake gezondheid, B.S. 31 december 2009 wijzigt de wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de gebruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere producten, B.S. 8 april 1977 en voert een nieuwe leeftijdsgrens van 16 jaar in.

11 zie gewijzigd art. 3 van het Decreet van 6 juni 2008.

12 De wettelijke leeftijd voor aankoop en gebruik van tabaksproducten ligt in België, als één van de enige landen in de EU, nog op 16 jaar.

Hoe het rookbeleid invullen op internaat?

Het rookbeleid op een internaat is in de eerste plaats het beste gericht op het voorkomen of verhelpen van een verslavingsproblematiek, en niet op het onmiddellijk sanctioneren. Het beleid moet er steeds op gericht zijn dat de intern het probleem niet laat uitgroeien tot een chronisch probleem. Er is bij een betrapping best plaats voor een open gesprek, hoewel dat een sanctie niet in de weg staat. Je kunt ook gradaties bij het sanctioneren inbouwen.

Veel internaten sanctioneren een rokende intern op het terrein, maar straffen zwaarder indien een intern op zijn kamer rookt (en daarbij al dan niet een rookdetector tijdelijk uitschakelt), omdat hij daardoor een bijkomend brandgevaar creëert.

6 Gsm-gebruik

6.1 Hoe kan het internaat het gsm-gebruik op een pedagogisch verantwoorde manier toelaten?

De smartphone is vandaag niet meer weg te denken uit de samenleving. Kinderen krijgen hun eerste toestel steeds vroeger. Het gebruik van gsm's en andere media op internaat is enerzijds verrijkend. Jongeren kunnen ermee sociale contacten onderhouden en het vormt een verbinding met thuis.

Anderzijds is het een mogelijke bron van misbruik, zoals digitale pesterijen, wangedrag en sexting. Ook de risico's op een digitale afhankelijkheid of een regelrechte verslaving aan de toestellen zijn reëel. Kinderen en jongeren zijn daartegen ook minder weerbaar, zeker indien zij thuis al jaren zonder (veel) beperkingen met die elektronica mogen omgaan.

In dat opzicht hanteren de meeste internaten een verbod om op bepaalde momenten of in bepaalde omstandigheden gsm's te gebruiken. Vaak stelt een internaat dat internen hun gsm's uitsluitend op bepaalde afgesproken momenten mogen gebruiken, en niet tijdens de studie, maaltijden of na een bepaald uur.

Pedagogisch gezien kan het uiteraard dat het internaat meer verantwoordelijkheid en zelfcontrole geeft naarmate de intern ouder wordt. Internaten moeten er dan ook over waken dat internen op een gezonde wijze omgaan met hun toestel. Een intern die elk toegelaten moment aan zijn scherm gekluisterd hangt, overtreedt strikt gezien de regels niet, maar geeft een indicatie dat een sensibilisering aan de orde is, in de vorm van een gesprek of afspraken omtrent gebruik. Enige alertheid is aangeraden bij het creatief omzeilen van bepaalde afspraken.

Om heimelijk gebruik tegen te gaan en de intern een goede nachtrust te garanderen, wordt vaak afgesproken dat de gsm's avonds afgegeven wordt. Internen durven hun toestel's avonds of 's nachts wel eens te gebruiken.

Zie ook het deel 'aansprakelijkheid bij bewaargeving van goederen'.

Ook waakt een internaat er best over dat alle andere elektronica onder dezelfde bepalingen vallen, omdat via creatieve applicaties ook andere toestellen naast smartphones gebruikt kunnen worden om berichten te sturen, te skypen, te downloaden, te gamen en zoveel meer. Dat brengt studeren en een goede nachtrust in het gedrang. Sommige internaten schakelen na een bepaald uur het draadloze internet uit, al is er natuurlijk nog mobiel internet.

Andere internaten vragen ouders dan ook om hun kinderen geen gsm-abonnementen met mobiele internetopties, zoals 4G of 5G, te geven. Het gebruik van internet via een persoonlijk toestel valt (bijna) niet te controleren binnen de internaatscontext en de kans op mogelijk misbruik is groot. Daarom is een vertrouwen in de verantwoordelijkheid van de ouders, gekoppeld aan een blijvende opmerkzaamheid, een goede ingesteldheid.

6.2 Filmpjes op internet plaatsen: hoe ermee omgaan?

Het internaat moet de intern via het reglement ook wijzen op de regel dat hij binnen de internaatmuren niet mag filmen of fotograferen, tenzij met voorafgaande toestemming van de opvoeder of de beheerder en uiteraard de persoon die gefotografeerd of gefilmd wordt.

6.3 Wat kan en mag als sanctie bij het negeren van de afspraken?

Het reglement bevat best bepalingen welke algemeen gehouden worden opdat het internaat alle categorieën van hinderlijk bezit kan sanctioneren met een gedwongen in bewaring nemen van het toestel. Het afnemen van een gsm is een toegelaten ordemaatregel, waartegen geen beroep mogelijk is. Het tijdelijk afnemen van een toestel kan evenwel niet overdreven lang duren, bv. over het weekend heen, gezien het nog steeds eigendom van de intern of diens ouders is. Enkel een politieel of gerechtelijk onderzoek kan leiden tot een langere inbeslagname, bv. voor een uitlezen van sms-berichten.

Bij misbruik kan het internaat een ordemaatregel nemen of bij zwaarwichtige inbreuken zelfs een tuchtprocedure opstarten.

Zie voor het afnemen van gsm's ook het deel 'aansprakelijkheid bij het in bewaring geven van goederen'.

6.4 Hoe omgaan met gebruik van gsm's en pc's voor online gokken?

Een onderbelicht maar bestaand probleem is online gokken. Dat is hoe dan ook verboden voor minderjarigen, maar wettelijk gezien niet voor meerderjarige internen. Toch kan het internaat het gebruik van dergelijke websites verbieden via het reglement. Alleen is controle op het naleven van het reglement rond online gokken moeilijk, zo niet onmogelijk. Sensibilisering naar de internen toe en een open geformuleerd hulpaanbod kan doorgaans een hulplijn bieden vooraleer gokgedrag problematisch wordt.

7 Grensoverschrijdend gedrag

7.1 Wat is grensoverschrijdend gedrag bij internen en hoe gaat het internaat er best mee om?

Het internaat is een ideale omgeving om jongeren te laten werken aan sociale vaardigheden en relatiebekwaamheid. In dat verband raden we aan om tegelijk het thema 'relaties en seksualiteit' (zie verder) onder de loep te nemen. Het is van belang dat het internaat een beleid ontwikkelt over hoe omgaan met relaties en seksualiteit op het internaat, om te kunnen inschatten in hoeverre bepaalde handelingen grensoverschrijdend zijn of behoren tot de normale ontwikkeling van een jongere.

Grensoverschrijdend of ongewenst gedrag wordt gesteld als het een persoonlijke grens overschrijdt, en die grens is per definitie subjectief. Daarom is duidelijke communicatie over je persoonlijke grenzen belangrijk, om misverstanden te vermijden. De definitie is breed. We behandelen in dit stuk gedrag dat valt onder tuchtrechtelijk sanctioneerbare handelingen.

Het internaat kan grensoverschrijdend gedrag tussen internen onderling aan banden leggen met orde- of tuchtmaatregelen. Natuurlijk is een uitsluitend straffende aanpak zonder oog voor de noden van slachtoffer en dader te beperkend. Het is belangrijk dat jongeren iets leren en zich ontwikkelen. Herstelgericht (groeps)overleg kan een uitweg bieden. Afhankelijk van de ernst van de feiten is de tussenkomst van de politie soms noodzakelijk. Het internaat moet de inschatting maken. Het moet strafbare feiten in bepaalde gevallen verplicht melden. Geen hulp verlenen aan een persoon in nood is een strafbaar feit. Als je dergelijke feiten verneemt, en die niet meldt of je grijpt niet in, dan kan dat aanleiding geven tot vervolging. Grensoverschrijdend gedrag kent vele gradaties: van verbaal grensoverschrijdend gedrag tot zware strafbare feiten.

Verdere ondersteuning vind je in de mededeling *Leidraad met richtvragen voor het ontwikkelen van een schoolbeleid m.b.t. het omgaan met (al dan niet seksueel) grensoverschrijdend gedrag t.a.v. internen*

en de mededeling *Engagementsverklaring ter bescherming van de seksuele integriteit van de minderjarige in het onderwijs*.

7.2 Wat doet het internaat bij grensoverschrijdend gedrag door internaatsmedewerkers?

Indien het gedrag gesteld wordt door begeleiders of ander personeel kan dat strafrechtelijk gesanctioneerd worden. Personeelsleden riskeren bovendien een tuchtsanctie. Bewarende maatregelen, zoals een tijdelijke schorsing, zijn steeds mogelijk in afwachting van de resultaten van een onderzoek. We verwijzen verder naar de *visietekst Deontologie van de internaatsmedewerker* die deel uitmaakt van het Algemeen Reglement internaten.

7.3 Wat doet het internaat bij grensoverschrijdend gedrag door ouders of externen? Kan de toegang tot het internaat ontzegd worden?

Gedragingen gesteld door ouders of externen kan het internaat opvangen door de ouder in kwestie te weren van het terrein van het internaat (zie onderdeel 'toegang tot het internaat'). Bij zwaardere inbreuken geldt in sommige gevallen een meldingsplicht, bijvoorbeeld indien een internaatsmedewerker duidelijke indicaties of signalen opvangt van (seksuele of andere) mishandeling die een intern thuis ondergaat. Naargelang de ernst kan het internaat een beroep doen op het vertrouwenscentrum kindermishandeling, het CLB of de politiediensten.

8 Inschrijving

Wat is een inschrijving en waarom is het zo'n belangrijk moment?

Als we het internaatsverblijf van een kind beschouwen als een gedeelde zorg en een gedeelde verantwoordelijkheid, wordt het meteen duidelijk dat het ontmoetingsmoment tussen ouders en internaatsmedewerkers mee bepalend is voor het verdere succesvolle verloop van het verblijf.

Juridisch moet de inschrijving gezien worden als het afsluiten van een schriftelijke verbintenis tussen internaat en ouders (of meerderjarige intern). De ouders vertrouwen hun kind toe aan het internaat, dat zich engageert om begeleiding te bieden overeenkomstig haar eigen pedagogisch project. De invulling en de ondertekening van een aantal documenten bekrachtigt die verbintenis.

Hoe werkt het internaat aan een partnerschap met ouders?

Pedagogisch gezien betekent de inschrijving de start van een partnerschap. Internaat en ouders hebben een gemeenschappelijk belang, namelijk het scheppen van optimale omstandigheden voor de ontwikkeling van het kind. Eigenlijk gaat het om het opzetten van een samenwerking voor de toekomst. Voor het internaat is het partnerschap met de ouders van cruciaal belang bij de verdere begeleiding van het kind, of het nu gaat om studie- of socio-emotionele begeleiding. In het belang van de intern moeten ouders en internaat maximaal op elkaar kunnen rekenen.

Op het moment dat ouders het internaat binnenstappen, is er uiteraard nog helemaal geen sprake van enig partnerschap. Partnerschap en ouderbetrokkenheid komen maar tot ontwikkeling als een aantal basisvoorwaarden zijn vervuld: het besef van een gezamenlijk belang, een positieve grondhouding en een klimaat dat vertrouwen geeft. De mate waarin ouders zich betrokken voelen bij de internaatswerking, zal dan weer mee bepalend zijn voor de motivatie en de evolutie van het kind.

De stap naar een internaat betekent een hele inspanning, zeker voor kansarmere ouders. Daarom is vertrouwen en veiligheid scheppen op dat ogenblik de eerste opdracht. Vandaar dat het inschrijvingsmoment vóór alles een onthaalmoment is, met voldoende tijd en ruimte om kennis te maken, om te spreken en om te luisteren, in een sfeer die daartoe uitnodigt. Het inschrijvingsmoment biedt kansen tot een warm onthaal en mag niet verglijden tot een administratief gegeven.

Hoe verloopt de inschrijving in een internaat?

Principieel duurt een inschrijving één jaar, voor het lopende of toekomstige schooljaar. Het contract tussen internaat en ouders of meerderjarige intern wordt jaarlijks vernieuwd.

Een eerder gesloten contract kan herbevestigd worden door een nieuw te ondertekenen invulstrook voor een nieuw schooljaar, waarbij ouders zich akkoord verklaren met nieuwe elementen, zoals een gestegen kostprijs of een aangepast internaatsreglement. De internaatsovereenkomst is echter een vrij beperkt contract. Ter illustratie: het model van Katholiek

Onderwijs Vlaanderen telt ongeveer anderhalve bladzijde (dit is het model inschrijving van een minderjarige intern

en het model inschrijving van een meerderjarige intern. Daarom is het beter om elk jaar de volledige overeenkomst voor te leggen.

Meestal krijgen het kind en zijn ouders bij de inschrijving een onthaalgesprek en rondleiding waarbij visie, afspraken, communicatie, wederzijdse verwachtingen en rechten en plichten besproken worden. Indien nodig volgt een tweede gesprek en de definitieve ondertekening 'voor akkoord' van de overeenkomst en het internaatreglement.

In principe legt de intern zijn identiteitskaart en een bewijs van inschrijving in een school voor. Een minderheid van de aan een school aangehechte internaten neemt enkel internen op van de school waaraan ze verbonden is, omdat het internaat verbonden is aan een school die specifieke opleidingen aanbiedt, bijvoorbeeld een sportschool met internaat, een hotelschool met internaat.

Hoe verloopt een onthaalgesprek?

Voor veel kinderen en ouders is een inschrijving in een internaat een grote stap: de hele schoolweek van huis weg, een nieuwe omgeving, nieuwe afspraken, nieuwe mensen ... Dat brengt soms emoties met zich mee. Daarom blijven documenten en formulieren best nog eventjes achterwege, en wordt er eerst voldoende ruimte gemaakt voor kennismaking via een onthaalgesprek en een rondleiding in het internaat.

In sommige gevallen komen ouders zich informeren over de werking van het internaat zonder hun kind. Het is bijzonder belangrijk om het kind te betrekken bij het onthaalgesprek en de rondleiding, indien nodig op een tweede ontmoeting. Het kind moet de kans krijgen de sfeer aan te voelen in het internaat, de mensen te leren kennen en van meet af aan in het gesprek en bij de afspraken betrokken te worden. Wanneer het internaat een tweede thuis wil zijn, is het van belang dat het kind het zelf ziet zitten om naar het internaat te komen. Vanuit de dialoog met ouders en kind kom je tot een wederzijdse afstemming en ontvouwt de ontwikkelingsgerichte en verbindende visie van het internaat.

Indien nodig zal het gesprek rond de redelijke aanpassingen die het internaat al dan niet kan doen vanuit het eigen pedagogisch project en binnen de draagkracht van het team en de groep, hier ook met zorg en in overleg moeten worden gevoerd.

Ook bij een doorverwijzing of plaatsing door Integrale Jeugdhulp of jeugdrechtbank blijft een onthaalgesprek noodzakelijk vooraleer er wordt ingeschreven. Zie verder de rubriek 'plaatsingen'.

Waaruit bestaat het formele, administratieve gedeelte bij de inschrijving?

Een geslaagde inschrijving is veel meer dan een administratieve handeling. Daarom hechten we veel belang aan het onthaalgesprek. Toch komt uiteindelijk het moment waarop de inschrijving formeel gerealiseerd wordt. De in- en uitschrijving van een intern moet worden vermeld in een stamboekregister¹³, zie *model stamboekregister in internaten*.

Een blik op het stamboekregister maakt echter snel duidelijk dat vanuit de nood aan goede informatie-uitwisseling meer gegevens bij de inschrijving opgevraagd moeten worden. Internaatseigen inschrijvingsformulieren zijn dus zeker relevant. Hoe een inschrijvingsformulier eruit moet zien, is de keuze van het internaat. Dat de opmaak ervan maximaal spoort met de pedagogische visie van het internaat, eventueel ook in overeenstemming met de school waaraan het internaat verbonden is (indien van toepassing), is evident.

Het formele gedeelte bestaat uit volgende onderdelen:

- Een administratief luik waarin alle noodzakelijke administratieve gegevens worden opgetekend (zie ook 'privacy').
- Een luik onthaaldocument waarop alle relevante inhoudelijke informatie uit het onthaalgesprek wordt opgenomen + informatie en documenten met betrekking tot toezicht op het gebruik van medicatie op doktersvoorschrift, toestemmingsformulier 'mijn kind wordt ziek op internaat' (zie 'medische handelingen en medicatiegebruik').
- De ondertekening 'voor akkoord' van het contract, het pedagogisch project en het internaatsreglement.

Wie schrijft in?

Moeten beide ouders tekenen? Wat met gescheiden ouders?

De meerderjarige intern tekent zelf. Bij minderjarige internen wordt zowel bij samenlevende als bij niet-samenlevende ouders het ouderlijk gezag in principe gezamenlijk uitgeoefend.¹⁴ Ten opzichte van 'derden te goeder trouw' bestaat een *vermoeden van instemming*. Dat vermoeden houdt in dat elke ouder die een handeling stelt, geacht wordt op te treden met instemming van de andere ouder. Een internaat dat bezoek krijgt van één ouder die het kind inschrijft, mag er dus van uitgaan dat de andere ouder ermee instemt.

Enkel indien het internaat weet heeft of dient te hebben van onenigheid (bv. omdat de inschrijvende ouder het verklaart), moet het internaat wachten met inschrijven, totdat de ouders overeenstemming bereiken of een rechter een oordeel velt. Anders handelt het internaat niet te goeder trouw als het toch inschrijft.

In dat geval kan de andere ouder de inschrijving betwisten. De ouder zal daarbij wel moeten bewijzen dat het internaat toch inschreef, ondanks voorkennis over het niet-instemmen van de andere ouder. Indien er geen oplossing uit de bus komt zal één van beide ouders - doorgaans de ouder die een ander of geen internaat verkiest - moeten procederen. De rechter hakt dan finaal de knoop door.

Om de positie van het internaat te verstevigen raden wij aan om de volgende zin toe te voegen aan het inschrijvingsformulier:

¹³ KB nr.456 van 10 sept 1986

¹⁴ Dit is vervat in art. 373, 1ste lid en art. 376, 1ste lid Burgerlijk Wetboek (B.W.).

“De inschrijvende ouder verklaart t.o.v. het internaat in toepassing van de artikels 373 en 374 van het Burgerlijk Wetboek te handelen met de instemming van de andere ouder.”

Slechts indien het ouderlijk gezag volledig ontnomen is door een rechterlijk vonnis, of het aspect ‘schoolkeuze’ (en de keuze voor het internaat valt binnen de ruime toepassingsfeer van ‘schoolkeuze) exclusief is toegewezen aan één ouder, kan het zijn dat één ouder exclusief beslissingsrecht heeft. Dat komt zelden voor. De ouder in kwestie zou dat ook gemakkelijk moeten kunnen aantonen door (een kopie van) het vonnis voor te leggen waarin dat wordt beslist.

Bij een uitdrukkelijk en voorafgaand verzet, met andere woorden indien het internaat vooraf op de hoogte is van de tegengestelde visies tussen de gescheiden ouders, kan het niet inschrijven.

Wie is verantwoordelijk?

Hoe verloopt de communicatie met gescheiden ouders?

In echtscheidingszaken is het belangrijk dat een internaat neutraal blijft tegenover beide ouders, en zich buiten elke betwisting plaatst. Een echtscheiding, of ze tot een procedureslag leidt of niet, treft alleen de betrokken partijen. We raden internaten daarom steeds aan om een open communicatie te voeren met beide ouders en vooral de onpartijdigheid van het internaat duidelijk over te brengen. Die neutraliteit mag niet in het gedrang komen omdat het internaat een goede aanvullende thuiscontext biedt die de intern op dat moment thuis mogelijk mist. In die optiek is het belangrijk de intern de stabiliteit en geborgenheid te bieden die nodig is en indien de intern aangeeft over de problemen te willen spreken, hem of haar een luisterend oor te bieden.

De mededeling *School en echtscheiding* is geschreven op maat van scholen, maar de besproken principes en het begrippenkader zijn volledig van toepassing op de internaatscontext.

Kan het internaat weigeren tot inschrijving?

En kan het een herinschrijving weigeren indien het kostgeld van het voorgaande schooljaar niet (volledig) is betaald?

In tegenstelling tot de inschrijving in een school geldt voor een internaat enkel het klassieke verbintenissenrecht. Een internaat mag dus een inschrijving weigeren op gefundeerde gronden. Een internaat valt niet onder een aantal bepalingen die verbonden zijn aan het recht op onderwijs zoals verankerd in de Grondwet.

Een weigering kan wel degelijk gestoeld zijn op het niet voldoen aan de verplichtingen uit de overeenkomst, zoals het niet betalen van de internaatsrekening. Daar waar een school nooit een leerling zou kunnen weigeren wegens het niet betalen van de schoolrekening, kan het internaat dat dus wel.

Het weigeringsrecht dat voortvloeit uit het verbintenissenrecht, is natuurlijk niet onbeperkt. Zo zal een weigering op basis van huidskleur, afkomst, geloof enz. een inbreuk tegen anti-discriminatiewetgeving zijn. Dergelijke weigeringsgronden zijn uiteraard onwettig.

Als een conflict over de inschrijving aansleept en het niet lukt om samen met de ouders overeenstemming te bereiken, dan kan eventueel een beroep gedaan worden op de klachtencommissie van Katholiek Onderwijs Vlaanderen (zie punt ‘klachtenregeling’).

9 Kamers van internen – toegang en doorzoeken

Wat mag een internaat opleggen inzake het doorzoeken van de kamers van internen?

Omdat een internaat een pedagogische opdracht heeft, betreden begeleiders – met respect voor de privacy - bijna dagelijks de kamers om onder meer:

- individuele gesprekken met internen te voeren;
- huiswerk te begeleiden (agenda controleren, toetsen/taken ...) bij kamerstudie;
- internen te wekken;
- orde en netheid te controleren.

Het is juridisch niet eenduidig of kamers van internen doorzocht mogen worden. Dat is een gevoelig onderwerp. Doorzoeken van kamers gebeurt bijna altijd als er vermoed wordt dat de intern spullen bijheeft die niet toegelaten zijn. Dat kan gaan om bedorven etenswaren, maar ook om alcohol, drugs, wapens en dergelijke meer.

Het is een moeilijke afweging tussen de privacy van de intern en het belang van het internaat als gemeenschap. Het kan niet dat een intern moet vrezen dat diens persoonlijke spullen zonder ernstige aanleiding worden doorzocht. Dat zou neerkomen op willekeur en vormt een duidelijke inbreuk op diens privacy. Tegelijk moet een internaat nog mogelijkheden hebben om op te treden tegen verboden zaken of handelingen, anders leidt dat tot straffeloosheid.

Een beheerder kan via een expliciete vermelding in het reglement vragen om een kamer toegankelijk te maken en dat lockers, kasten en tassen vrijwillig worden geopend, op voorwaarde dat het verzoek steunt op voldoende aanwijzingen of gegronde redenen. Personeel kan nooit lockers uit eigen beweging controleren en ook de beheerder heeft die toelating niet.

Bij toestemming wordt het doorzoeken vrijwillig toegestaan. De kamer wordt best doorzocht samen met een getuige. Dat is geen intern, maar een andere begeleider of de beheerder zelf. Ook worden, gelet op de privacy, andere internen op afstand gehouden tijdens zo'n doorzoeken met toestemming.

Het is raadzaam om bij ernstige situaties de ouders van een minderjarige intern op de hoogte te brengen vooraleer je de kamer doorzoekt. Gelet op de hiërarchische verhouding tussen beheerder of personeel en de intern zou bij ouders anders de indruk kunnen ontstaan dat zelfs een minderjarige met een afdoende onderscheidingsvermogen mogelijk niet geheel vrij kon instemmen met het doorzoeken.

Bij een weigering om een kamer te laten doorzoeken kan men politiediensten inschakelen. Dat kan ook zo in het reglement opgenomen worden. Je kunt een intern die op het moment zelf weigert om toestemming te geven om zijn kast of persoonlijke ruimte te laten doorzoeken, erop wijzen dat de politiediensten die controle wel kunnen uitvoeren zonder zijn toestemming.¹⁵ Meestal overtuigt dat de intern om de beheerder toe te staan zijn kamer te doorzoeken. Ook omdat de gevolgen verstrekkender kunnen zijn wanneer de politie de kamer doorzoekt.

15 Hand. Vlaams Parlement 2005-2006, 30 maart 2006, Commissievergadering C 203-OND 21

Op die manier zet je de intern onder druk om toe te staan zijn kamer te doorzoeken. Je kunt je dan de vraag stellen hoe vrijwillig de toestemming van de intern is. Maar op zich is het niet ongeoorloofd. Het internaat mag bij bepaalde vermoedens de politie erbij halen.

Voor zoekingen speelt het grondrecht van de onschendbaarheid van de woning. In principe kan een (huis)zoeking in private plaatsen, zoals internaten dat zijn, slechts in de volgende gevallen:

- wanneer een onderzoeksrechter een formeel bevel tot huiszoeking uitvaardigt;
- wanneer de directeur of het bestuur (die het werkelijk genot hebben van het internaat) erom vraagt of erin toestemt;
- wanneer de intern (die de kamer gebruikt) erin toestemt;
- wanneer er sprake is van heterdaad;
- wanneer er toepassing is van art. 6bis van de drugwet (zie hieronder).

Via art. 6 bis van de drugwet is een doorzoeken zonder huiszoekingsbevel ook mogelijk. Dat kan enkel als eraan bepaalde voorwaarden voldaan is. Enkel officieren van de gerechtelijke politie beschikken dan over een ruim zoekingsrecht. Het moet wel gaan om een huiszoeking in lokalen die dienen voor het vervaardigen, bereiden, bewaren of opslaan van drugs. Dat geldt ook voor de lokalen waarin de stoffen worden gebruikt in aanwezigheid van minderjarigen.

Internaten zullen doorgaans voldoen aan de voorwaarden nodig voor de toepassing van de drugwet. Er dienen echter ernstige aanwijzingen te zijn. Op geen enkel moment kan de politie een 'routinecontrole' doorvoeren. In de praktijk zal de politie slechts op uitnodiging van de beheerder een dergelijk doorzoeken organiseren. Vaak wordt daarbij voor efficiëntie gebruik gemaakt van drughonden (zie het onderdeel 'drugs'). We raden je aan om dergelijke interventie goed te overwegen, omdat zo'n zoeking een grote impact op de internen heeft. Het internaat wil immers een thuissituatie creëren. Een goede kadering en nazorg is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Op de regels hierboven vormen noodsituaties een uitzondering: uiteraard kan een begeleider of een beheerder steeds een kamer binnengaan als er zich een noodsituatie voordoet. Het gaat dan bijvoorbeeld om brandgevaar, bijvoorbeeld wanneer er gerookt wordt op de kamers, bij een defecte of defect gemaakte rookmelder.

10 Klachtenregeling binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen

Tot welke instantie kunnen ouders zich met een klacht richten?

Ouders en internen kunnen heel uiteenlopende klachten hebben. Er zijn dan ook diverse instanties waartoe ze zich kunnen richten. Het voornaamste aanspreekpunt is de internaatsbeheerder zelf. Maar soms escaleert een conflict of is het water tussen beide partijen te diep.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft een regeling voor de behandeling van klachten van internen en hun ouders over scholen en internaten. Met die regeling willen we vanuit de eigenheid van het katholieke onderwijsnet een kwaliteitsvolle klachtenbehandeling garanderen.

De beoordeling van individuele klachten gebeurt door een klachtencommissie. Onbevooroordeeld, objectief en discreet zal die commissie alle ontvankelijke klachten inhoudelijk verder onderzoeken. Ze betreft daarbij alle partijen, dus ook het aangeklaagde bestuur.

Om haar neutraliteit en onafhankelijkheid te garanderen, is de klachtencommissie samengesteld uit leden van de Vlaamse Scholierenkoepel; de Vlaamse confederatie van ouders en ouderverenigingen; het Vrij CLB Netwerk; het Christelijk Onderwijzersverbond (basisonderwijs) of de Christelijke Onderwijscentrale (secundair onderwijs); de besturen van de Nederlandstalige katholieke onderwijsinstellingen en personeel van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

De klachtenprocedure bestaat uit twee fases:

In een eerste *informele* fase kunnen de intern en zijn ouders hun ongenoegen in onderling overleg proberen op te lossen via de interne kanalen van het betrokken bestuur.

Pas wanneer het ongenoegen blijft bestaan, kunnen de intern en zijn ouders zich onder bepaalde voorwaarden in een tweede en meer *formele* fase tot de klachtencommissie wenden.

Op elk moment kunnen de betrokkenen overgaan tot bemiddeling. In die zin verschilt de klachtenprocedure fundamenteel in aard en opzet van een gerechtelijke procedure. Gedragingen en beslissingen waarover onvrede bestaat, worden immers louter beoordeeld. Aan die beoordeling zijn geen gerechtelijke gevolgen verbonden. De uitkomst van de klachtenregeling heeft dan ook geen afdwingbaar juridisch effect.

Meer informatie over de samenstelling van de klachtencommissie en het verloop van de procedure kun je vinden via onze website bij de klachtenregeling.

11 Kostgeld

Wat omvat het kostgeld?

Het kostgeld is de bijdrage van de ouders (of de meerderjarige intern) aan het verblijf. De bijdrage wordt opgenomen in het contract. De dagprijs wordt via een maandelijkse of trimestriële factuur afgerekend. De dagprijs wordt in de internaten verschillend bepaald en is soms exclusief bijdrage aan activiteiten of middagmalen. Ook zondagopvang wordt steeds apart aangerekend omdat niet elke intern er gebruik van maakt. In het contract wordt best expliciet genoteerd welke onkosten in de dagprijs vervat zitten en welke bijdragen apart worden aangerekend.

Wat houdt een waarborg – verbrekingsvergoeding – voorschot in? Wat is het verschil en waarop moet men letten?

Een internaatsovereenkomst zal doorgaans bepalen dat er een geldsom is voor het geval de jongere schade berokkent aan het internaat. Soms zal een internaat een vooraf te storten som eisen als een in te houden verbrekingsvergoeding indien de intern vroegtijdig het jaar beëindigt uit eigen beweging, of als die wegens een tuchtrechtelijke sanctie wordt uitgesloten. Men moet die verbintenis duidelijk omschrijven in de inschrijvingsovereenkomst.

Daarbij heb je best aandacht voor de terminologie:

Een *voorschot* is de geldsom die wordt vooruitbetaald, voorafgaand aan het tijdstip van een volgend betaalmoment. Men betaalt een bedrag, wetende dat er rekeningen doorheen het jaar zullen volgen. Het voorschot wordt eerst aangesproken om die rekeningen te voldoen. Als er geld van het voorschot over is, wordt het verschil teruggestort.¹⁶ De Commissie Zorgvuldig Bestuur oordeelde in het verleden dat een voorschot niet als waarborg kan dienen. Met andere woorden, als een ouder een voorschot stortte, dan zou het strikt gezien niet correct zijn om die som te gebruiken om bv. ontstane huurschade te vergoeden. Katholiek Onderwijs Vlaanderen raadt aan om een voorschot enkel te gebruiken om nadien in mindering te brengen van de internaatrekening. Als het geld voor iets anders moet dienen, zoals een garantie dat schade wordt vergoed, of een garantie dat er daadwerkelijk wordt ingeschreven, dan wordt best een andere term gekozen.

Een *waarborg* is het bedrag waarop het internaat eventuele (huur)schade kan verhalen zoals een gebroken raam. De schade moet voortkomen uit het niet nakomen van verplichtingen tegenover de houder. Bij de verhuur van woningen wordt vaak een waarborgsom gevraagd.

Het inschrijvingsgeld of voorschot dient normaal gezien niet als waarborg. Je houdt ze best apart. Men mag een waarborg niet benoemen als voorschot. Het internaat moet in de overeenkomst de inschrijvende ouders schriftelijk op de hoogte stellen dat de te storten som

¹⁶ Hoewel de Commissie Zorgvuldig Bestuur strikt gezien niet bevoegd is om te oordelen over internaten, omdat dat geen leerplichtonderwijs inhoudt, deed zij een uitspraak in deze zin: (CZB/KL/KSO/2008/187) <http://www.agodi.be/sites/default/files/atoms/files/2006138%20Bijdrageregeling%20bij%20een%20kort%20schoolverblijf.pdf>) Het betrof evenwel een school waarbij internatsdeelnemers verplicht was.

dient als waarborg en niet als voorschot.¹⁷ De overeenkomst tussen ouders en internaat is daar de correcte plaats voor. Het internaat kan de bij de inschrijving betaalde waarborg inhouden als de contractuele (of algemene) voorwaarden dat duidelijk zo bepalen, zo oordeelde de Commissie Zorgvuldig Bestuur recent.¹⁸

Een *verbrekingsvergoeding* ten slotte is een vergoeding die een contractspartij aan de andere partij zal moeten betalen bij vroegtijdige beëindiging van de overeenkomst.

In overbevraagde internaten zijn bedden schaars, en als een inschrijving na een korte tijd wordt stopgezet, is het logisch dat daarvoor een vergoeding wordt gevraagd. Dat dient ook om onzekerheid tot kort voor de opening of zelfs na het begin van het schooljaar te vermijden. Als het internaat een dergelijke som wil inhouden, dan moet dat uitdrukkelijk en zeker schriftelijk aan de ouders worden meegedeeld. Men zal dat als een verbrekingsvergoeding benoemen: er is de ondertekende verbintenis van de ouders om het kind in te schrijven en die wordt voortijdig stopgezet.

Een internaat zal die regel opleggen in de overeenkomst omdat een intern die het internaat vroegtijdig verlaat, negatieve financiële gevolgen heeft. Bestellingen (voedsel, andere voorzieningen) zijn reeds geplaatst en kunnen doorgaans niet worden aangepast. Een kamer die voor een heel jaar voorzien was, levert het internaat vanaf het vertrek van de intern geen inkomsten meer op, tenzij ze toch nog gedurende het jaar verhuurd geraakt, maar dat is niet altijd het geval.

Het is raadzaam om te bepalen in de internaatsovereenkomst dat de verbrekingsvergoeding enkel gekoppeld is aan de eigen beslissing van de ouders om voortijdig het internaat te verlaten.

Dat wordt als dusdanig ook vermeld in de *modelovereenkomst voor de minderjarige intern*

en de *modelovereenkomst voor de meerderjarige intern* van Katholiek Onderwijs Vlaanderen:

Bij uitschrijving in de loop van het schooljaar als gevolg van een eigen beslissing van de ouders, wordt internaatsgeld aangerekend tegen een bedrag van het aantal dagen dat de intern op internaat verbleven heeft. Daarnaast wordt een verbrekingsvergoeding () aangerekend van euro (bv. één maand internaatsgeld; eventueel twee tot drie maanden). (uiteraard is het internaat steeds vrij om op basis van de concrete situatie - reden van de uitschrijving, financiële situatie, persoonlijke omstandigheden ...- een lagere of zelfs geen verbrekingsvergoeding aan te rekenen.)*

17 Zie daarover een uitspraak van de Commissie Zorgvuldig Bestuur: <http://www.agodi.be/sites/default/files/atoms/files/2008187%20Weigering%20terugbetaling%20voorschot%20op%20kostgeld%20van%20het%20internaat.pdf>

18 Commissie Zorgvuldig Bestuur, oordeel CZB/KL/KSO/2018/421: “Het internaat kan, overeenkomstig de voorgelegde algemene voorwaarden van de inschrijvingsovereenkomst, het (sic) bij de inschrijving betaalde waarborg inhouden en internaatsgeld aanrekenen voor de effectief begonnen maanden.”

() verbrekingsvergoeding = vergoeding die betaald moet worden bij vroegtijdige beëindiging van een overeenkomst*

Is een bepaling in de overeenkomst over het inhouden van een som geld een schadebeding of een verbrekingsbeding?

Een verbrekingsvergoeding en een huurwaarborg zijn alvast duidelijk van elkaar te onderscheiden. Ze hebben immers, zoals hierboven werd aangegeven, een verschillend doel. Om die reden is Katholiek Onderwijs Vlaanderen geen voorstander om te bepalen dat de huurwaarborg tevens als verbrekingsvergoeding geldt. Dan kan immers onduidelijkheid ontstaan.

Maar een internaat kan besluiten om in de overeenkomst te bepalen dat een som geld als verbrekingsvergoeding kan dienen. Het gaat bij de huur van een internaatskamer niet om het stelsel van woninghuur, waar de huurwaarborg nooit aangewend kan worden als schadevergoeding voor een verbreking. Opnieuw moet die verbintenis duidelijk omschreven staan in de overeenkomst. Er is bij de huur van een internenkamer sprake van (al)gemene huur. De nieuwe regels over de verhuur van studentenhuisvesting zijn niet van toepassing op internaatskamers. De wetgever heeft niet de bedoeling gehad om ook internaatskamer aan die nieuwe regels te onderwerpen.

Een bepaling, waarbij een geblokkeerde som geld dient als verbrekingsvergoeding, zal een rechter alleen corrigeren wanneer die overdreven is. Het tijdstip van het verlaten van het internaat is daarbij een belangrijk punt. Het zou bijvoorbeeld onredelijk zijn om een intern die wegens een zwaar incident in juni definitief wordt uitgesloten, een week voor het einde van het schooljaar de integrale borg af te nemen. Dat is dan niet in verhouding tot de beperkte schade die het internaat lijdt, los van eventuele huurschade aangebracht aan de kamer, waarvoor je uiteraard wel steeds een aftrek van de waarborgsom kunt opleggen.

Op welke manier wordt het kostgeld betaald?

Dat is afhankelijk van internaat tot internaat. De meeste internaten opteren voor een gespreide betaling doorheen het schooljaar. Uit veiligheidsoverwegingen, genieten overschrijvingen uiteraard de voorkeur, en een spreiding in minstens twee delen valt aan te raden. Sommige internaten staan gedeeltelijke en zelfs kleine contante betalingen toe indien dat kwetsbare gezinnen in staat stelt om de betalingen beter te spreiden. We raden je aan om de mogelijke betalingswijzen bij het document dat de ouders tekenen bij de inschrijving, op te lijsten.

Kan een internaat het kostgeld herzien?

Het kostgeld kan niet in de loop van het schooljaar worden herzien. Voor het kostgeld mag er ook geen onderscheid worden gemaakt tussen nieuwe internen en internen die ook in een vorig schooljaar al in het internaat waren ingeschreven.

Voor een volgend schooljaar mag wel een nieuw bedrag worden vastgesteld: het nieuwe kostgeld wordt daardoor van kracht door de ondertekening van een nieuwe internaatovereenkomst voor een volgend schooljaar.

Kan het internaatbestuur de huurprijs voor een nieuw schooljaar vrij bepalen?

De Commissie Zorgvuldig Bestuur ziet erop toe dat aan internen niet meer worden aangerekend dan de werkelijke kostprijs van de huisvesting en de ermee gepaard gaande prestaties.

Wanneer de internaatsvergoeding van schooljaar tot schooljaar niet sterker stijgt dan de gezondheidsindex en daarnaast een redelijke vergoeding voor renovaties van de internaatsinfrastructuur bevat, dan kan worden aangenomen dat de stijging in overeenstemming is met de evolutie van de werkelijke kostprijs.

Het is te verkiezen om in de internaatsovereenkomst alleen de werkelijk aangerekende prijzen voor het schooljaar waarop de overeenkomst betrekking heeft, te vermelden en niet de formule waarmee die prijzen berekend zijn. Zo vermijd je dat de te hanteren geïndexeerde prijzen afhankelijk zijn van de maand waarin de internaatsovereenkomst wordt ondertekend.

Wanneer kunnen ouders/de meerderjarige intern het kostgeld terugvorderen? Wanneer niet?

Uiteraard kunnen er situaties ontstaan waarbij de ouders of de meerderjarige intern recht hebben op een (gedeeltelijke) terugbetaling. Wat de overeenkomst exact bepaalt, is doorslaggevend voor de rechtsverhoudingen tussen internaat en ouders. Als er daarover discussies of betwistingen in rechte ontstaan, kan de zaak eventueel voorgelegd worden voor de klachtencommissie van Katholiek Onderwijs Vlaanderen (zie punt 'Klachtenregeling').

Wie is verantwoordelijkheid voor de betaling van het kostgeld bij gescheiden ouders? Aan wie wordt de rekening overhandigd?

De ouders staan allebei in voor het geheel van de internaatsrekening, tenminste als zij beiden ondertekenden. Dat laatste is een vereiste. Het internaat kan elk van beide ouders aanspreken voor het geheel van de verschuldigde som. Er is in beginsel *hoofdelijkheid* van de schulden, zo bepaalt ook de *modelovereenkomst voor de minderjarige intern*.

“De ouders zijn hoofdelijk gehouden tot betaling van het internaatsgeld. Ze verbinden er zich toe om de betalingen stipt uit te voeren binnen de gestelde termijnen.”

Daardoor zijn ouders, ongeacht hun burgerlijke staat, hoofdelijk gehouden tot het betalen van de internaatsrekening. Beter wordt er niet ingegaan op een vraag om de rekening te splitsen. Als ouders het niet eens zijn over het betalen van de rekening, dan kun je beide ouders een identieke internaatsrekening bezorgen. Als hoofdelijkheid bedongen is, geldt: zolang die rekening niet volledig is betaald, blijven beide ouders elk het volledige restbedrag verschuldigd, ongeacht de afspraken die ze met elkaar gemaakt hebben.

Wat gebeurt er wanneer ouders weigeren om medische kosten terug te betalen (bijvoorbeeld dokters- of apothekerskosten)? Hoe kunnen achterstallige kost- en andere gelden gevorderd worden?

Indien het internaat recht heeft op betaling, dan is een overleg met de ouders de eerste aangewezen weg. Het is daarbij niet bepalend of het nu gaat over kostgelden of voorgeschoten kosten, zoals medicatie of een doktersbezoek.

Indien dat niet leidt tot compensatie, dan kan het internaat aanmaningen verzenden (aange tekende brieven) en in uitzonderlijke gevallen naar de rechtbank trekken.

Hoe vordert een internaat best een onbetaalde rekening?

Mag je aanmaningskosten aanrekenen?

Mag je daarbij een advocaat/deurwaarder/ incassobureau inschakelen?

Volgens de grondwet is de toegang tot onderwijs gratis tot het einde van de leerplicht. Dat impliceert dat het inschrijven *in een school* volledig gratis is. Een school kan wel een bijdrage vragen voor didactisch materiaal, activiteiten en diensten. Het internaat valt niet onder de principiële kosteloosheid van onderwijs. Op die manier valt de rechtsverhouding tussen de ouders en het internaat onder het gewone verbintenissenrecht. De inschrijving en het contract dat daar ontstaat, regelt de rechtsverhouding tussen internaat en ouders of meerderjarige leerling.

Hoe gaat een internaat om met onbetaalde rekeningen? Je kunt informatie vinden in de mededeling [Armoede op school - Een leidraad voor een kostenbewust schoolbeleid](#) die ook geldt voor internaten.

Wanneer school- of internaatsrekeningen niet betaald worden, wil het meestal zeggen dat er nog meer onbetaalde rekeningen zijn. Ouders erkennen het belang van school en vorming en willen hun kinderen doorgaans geen tekort doen. Een gesprek en een afbetalingsplan met gespreide betalingen kan in veel gevallen al een oplossing bieden.

Een piste die zware gerechtskosten voor alle partijen uitsluit, is om de ouders te laten oproepen in verzoening voor de vrederechter. Een verzoening of minnelijke schikking is een heel eenvoudige minnelijke procedure die een internaat zonder hulp van een advocaat kan instellen. Het nadeel is dat je ouders niet kunt dwingen om te verschijnen. Eventueel kan dat een tussenstap zijn. Het is aangewezen om bij de griffie van het vredegerecht na te vragen naar de mogelijkheden van een oproeping in verzoening.

Indien ouders hun openstaande rekeningen niet betalen, dan kan het internaat volgende procedure toepassen:

1. 15 of 30 dagen na betaalbaarstelling facturatie of te innen bedrag: de factuur of het te innen bedrag wordt terug meegegeven of opgestuurd met een verwittiging en verzoek tot dringende betaling.
2. 15 dagen na betaalbaarstelling facturatie of te innen bedrag (= na stap 1): er wordt een aangetekend schrijven verstuurd. De kost van het aangetekend schrijven zal de schulde naar moeten betalen.
3. 15 dagen na betaalbaarstelling van de tweede herinnering (= na stap 2): de openstaande factuur of het nog te innen bedrag (inclusief de kosten van het aangetekend schrijven) wordt betaalbaar gesteld via juridische weg. We raden je daarbij aan voor de vrederechter om een oproeping in verzoening te verzoeken. Die bemiddeling kan geen afdwingbaar

- vonnis voortbrengen, maar de procedure is geheel kosteloos. Sommige instellingen zullen meteen voor een dagvaarding gaan. Het is aan de beheerder om de inschatting te maken.
4. Indien een voor alle partijen aanvaardbare regeling uitblijft na de pogingen tot minnelijke invordering, dan zal het internaatsbestuur zich moeten wenden tot een advocaat of gerechtsdeurwaarder.

Over aanmaningskosten:

Door aanmaningskosten aan te rekenen wordt het probleem soms groter. Maar als alle ‘vrijblijvende’ of minnelijke manieren om de openstaande regeling uitgeput zijn, dan kan een internaat niet anders doen dan invorderen of procederen. Dat is uiteraard geen ideale maar soms de enige oplossing. De eerste aanmaningen zijn vaak gewone brieven waarvoor doorgaans niets wordt aangerekend. Pas vanaf aangetekende brieven lopen de kosten voor het internaat op.

Invordering draait natuurlijk niet bewust om het genereren van extra kosten, maar dienen vaak om iets van communicatie af te dwingen. Indien de weigering tot betalen niet eens besproken kan worden (Wat is de gezinssituatie? Wil/kan men instemmen met een spreiding van betaling?), dan heeft een internaat geen keuze: om de eigen werkingsmiddelen te vrijwaren is actie vereist.

De opeisbaarheid van een (forfaitaire) schadevergoeding of nalatighedsinteressen kan enkel indien het vooraf via de internaatsovereenkomst en dus contractueel vastgelegd is. In de modelovereenkomst van Katholiek Onderwijs Vlaanderen wordt een clausule voorzien waarin enkel de wettelijke intrestvoet voorzien is.

Mag een internaat de overeenkomst verbreken of een inschrijving naar volgend jaar toe weigeren bij wanbetaling?

Een internaatscontract verbreken of ontbinden, kan op basis van art. 1184 B.W. als rechtsgrond:

“In wederkerige contracten is de ontbindende voorwaarde altijd stilzwijgend begrepen, voor het geval dat een van beide partijen haar verbintenis niet nakomt.”

In dat geval is het contract niet automatisch (= ‘van rechtswege’) ontbonden. De partij die nadeel ondervindt van het niet-uitvoeren van de verbintenis, heeft de keuze om ofwel de andere partij te dwingen via een gerechtelijk vonnis om de overeenkomst uit te voeren wanneer mogelijk, ofwel de gehele ontbinding van de overeenkomst te vorderen. Ontbinding zal leiden tot schadevergoeding. De ontbinding moet in rechte gevorderd worden, en aan de verweerder kan, naargelang van de omstandigheden, uitstel worden verleend.

Om over te kunnen gaan tot de ontbinding van een overeenkomst dienen drie voorwaarden tegelijk vervuld te zijn:

1. Er moet een wederkerig contract zijn, dat nog bestaat op het ogenblik van de wanprestatie. Er is sprake van een wederkerig contract indien elk van de partijen tot een prestatie gehouden is. Het internaatscontract is zo’n wederkerig contract. Het internaat is immers tot een aantal zaken gehouden (voorzien van een kamer, eten, begeleiding ...) De ouders van de intern zijn ertoe gehouden daarvoor kostgeld te betalen.
2. Er moet sprake zijn van een toerekenbare tekortkoming, dat is het geval bij een niet-betalen van de rekening.

3. De schuldeiser moet de schuldenaar in gebreke stellen. Best gebeurt dat schriftelijk en, gelet op de bewijsbaarheid, via aangetekende brief.

Als die voorwaarden vervuld zijn, kan een schuldeiser de ontbinding van het contract bij een rechter vorderen.

Om te vermijden dat telkens een rechterlijke beslissing nodig is om een overeenkomst te ontbinden, kiezen contractanten er soms voor in hun overeenkomst – in geval van wanprestatie – een uitdrukkelijk ontbindend beding op te nemen.

Een dergelijk ontbindend beding sluit achteraf een rechtelijke toetsing niet uit. Eén van de partijen kan de zaak bij de rechtbank aanhangig maken. De rechter oordeelt over de reden van de wanprestatie en gaat na of de wanprestatie voldoende zwaarwichtig is om een ontbinding te rechtvaardigen.

Een inschrijving naar volgend jaar toe kan bij wanbetaling steeds geweigerd worden. Dat zal niet gelden als een ontbinding, maar als een gerechtvaardigde weigering om te contracteren.

12 Medische handelingen en medicatiegebruik

Het is de plicht van het internaat om in elke situatie van ziekte of onschuldig ongemak bij een intern of bij een ongeval correct en efficiënt te handelen. De mededeling medische handelingen en medicatiegebruik wil het internaat een leidraad aanreiken om in al die gevallen op een zorgzame en toegewijde wijze zijn verantwoordelijkheid te dragen. Overleg met de preventieadviseur is van belang.

In de praktijk moet het internaat een evenwicht zoeken tussen twee uitersten:

- Enerzijds mogen de personeelsleden van het internaat geen medische of verpleegkundige handelingen stellen. Dergelijke handelingen zijn immers strikt voorbehouden aan artsen en/of verpleegkundigen. De resultaten van een bevraging leerden ons dat personeelsleden te goeder trouw, vanuit hun oprechte bekommernis voor het welzijn van de internen, en vaak zelfs op uitdrukkelijk verzoek van ouders, dagelijks toch heel wat verpleegkundige handelingen stellen. Ze geven medicatie of dienen sondevoeding toe. Als de personeelsleden niet over de juiste kwalificatie beschikken en handelingen stellen die voorbehouden zijn aan verpleegkundigen of artsen, kunnen ze strafbaar worden gesteld, evenals de natuurlijke persoon (beheerder) of de rechtspersoon (bestuur) die de opdracht gaf om die activiteiten uit te voeren.
- Anderzijds is het internaat wettelijk verplicht om internen (en personeelsleden) die door een ongeval of een ongemak getroffen zijn, zo spoedig mogelijk eerste hulp te bieden en daartoe over de vereiste middelen en infrastructuur te beschikken. Verder kan iedereen die weigert hulp te verlenen aan iemand die in groot gevaar verkeert, schuldig verzuim ten laste gelegd worden.

De huidige praktijk spoort dus niet altijd met de wetgeving. In wat volgt stellen we een benadering voor die praktisch haalbaar is en toch zo nauw mogelijk aansluit bij het wettelijk kader. In die benadering probeert Katholiek Onderwijs Vlaanderen zoveel mogelijk randvoorwaarden te stellen opdat de handelingen zo veilig mogelijk kunnen worden gesteld. Internaten en internaatsbesturen moeten echter zelf afwegen of ze van de benadering gebruik maken. Helemaal sluitend is ze immers niet.

We onderscheiden vier verschillende situaties:

1. eerste hulp toepassen bij ongevallen;
2. toezien op het gebruik van geneesmiddelen op doktersvoorschrift;
3. een zieke leerling opvangen en zo nodig doorverwijzen;
4. andere verpleegkundige of medische handelingen enkel door gekwalificeerd personeel laten stellen.

De opsomming houdt een duidelijke gradatie in: hoe hoger het rangnummer van de handeling in die opsomming is, hoe terughoudender het internaat zich moet opstellen. Waar het toepassen van eerste hulp (1) wettelijk verplicht is, is het stellen van verpleegkundige of medische handelingen (4) wettelijk verboden voor niet-gekwalificeerden.

Welke afspraken gelden bij Eerste Hulp Bij Ongevallen?

(zie mededeling *Eerste hulp op school/internaat*)

Het internaat beschikt steeds over een EHBO-kit om de eerste zorgen toe te dienen in geval van ziekte of een verwonding. Daarvoor wordt een EHBO-ruimte voorzien.

Hoe wordt vervoer van internen bij ziekte of ongeval best geregeld?

Vooraleer je een (ernstig) zieke of gewonde leerling vervoert, moet je afwegen welke vorm van vervoer het meest geschikt is. Enkel indien de toestand van het slachtoffer dat toelaat, kun je het vervoer met een gewone auto organiseren. Indien de aanwezigheid van gespecialiseerde hulpmiddelen of personeel noodzakelijk lijkt, roep je een ambulance op. Ook in geval van twijfel kun je beter de hulpdiensten laten oordelen.

Tijdens het vervoer neemt het slachtoffer bij voorkeur op de achterbank plaats, omdat hij daar de chauffeur het minst afleidt. Het kan nuttig zijn dat een begeleider meegaat, om het comfort van het slachtoffer te vergroten. Die begeleider kan dan ook optreden als het slachtoffer onderweg onverwacht reageert (bijvoorbeeld bewustzijnsstoornissen, shock, braken of een hevige bloeding).

Als je dergelijke reacties voorziet, doe je er goed aan een ambulance te bellen. Het herkennen van complicaties en het opvangen van het slachtoffer vergen immers ervaring en ruimte die je bij het vervoer in een gewone auto niet beschikbaar hebt.

Indien voor het vervoer van zieke of gewonde leerlingen geregeld een beroep gedaan wordt op hetzelfde personeelslid, dan moet dat personeelslid over een rijgeschiktheidsattest beschikken. Alleszins mag je een personeelslid niet verplichten om het vervoer van een zieke of gewonde leerling zelf met een gewone auto uit te voeren.

Hoe kan ‘toezien op het gebruik van geneesmiddelen op doktersvoorschrift’ georganiseerd worden?

Algemeen

Personeelsleden oefenen dat toezicht uit zonder zich op het pad van de diagnose of de therapie te begeven. Indien de nodige voorzorgen in acht genomen worden, is het verdedigbaar dat het internaat toeziet op het voorgeschreven gebruik van geneesmiddelen door minderjarige leerlingen.

In wat volgt gebruiken we systematisch de omschrijving “toezien op het gebruik van medicatie”. Wanneer het werkelijk gaat over “toedienen van medicatie” adviseren we om te werken volgens de richtlijnen zoals beschreven in de mededeling *aanpak van gezondheidszorgen binnen onderwijs*.

Van primordiaal belang is dat de raad van bestuur formeel beslist of personeelsleden al dan niet ingeschakeld mogen worden om toe te zien op het nemen van medicatie. In zijn beslissing legt de raad van bestuur tevens de procedure en de modaliteiten vast. Die beslissing wordt in de notulen opgenomen.

Vereisten met betrekking tot de procedure:

- een voorafgaandelijk aanvraagformulier met doktersvoorschrift
- een individueel geneesmiddelenregister per intern
- maximale terughoudendheid van het internaat

Aanvraagformulier met doktersvoorschrift

Indien het internaat op aanvraag van ouders toeziet op het gebruik van medicatie door internen, dan zal een voorschrift van een arts steeds een vereiste zijn. Het doktersvoorschrift toont immers aan dat het internaat louter toeziet op het uitvoeren van een therapie die door een arts voorgeschreven is. Documenten zonder handtekening of zonder stempel van een arts worden als ongeldig beschouwd.

Ouders, de behandelende arts en het internaat vullen het aanvraagformulier in. Het formulier vermeldt om welke medicatie het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden de medicatie moet worden toegediend en op welke manier dat moet gebeuren. Verder staat aangegeven wat de begin- en de einddatum is voor het gebruik van de medicatie, hoe de medicatie bewaard moet worden (koel, op kamertemperatuur ...) ... Ten slotte vermeldt het formulier de naam van het personeelslid van het internaat dat zal toezien op het nemen van de medicatie, en de naam van het personeelslid dat dat zal doen bij afwezigheid van het eerstgenoemde personeelslid.

Beide personeelsleden ondertekenen het formulier, samen met de beheerder. In geen geval kan een personeelslid verplicht worden mee te werken aan het toezien op het nemen van medicatie door internen. Als geen personeelslid bereid is aan de procedure mee te werken, vervalt de procedure. In overeenstemming met de bepalingen van de privacywet mogen de aanvraagformulieren niet langer bewaard worden dan nodig. Uiterlijk na het beëindigen van de therapie dienen ze vernietigd te worden.

Individueel geneesmiddelenregister per intern

Het internaat doet er goed aan – indien dat praktisch haalbaar is – voor elke intern afzonderlijk een geneesmiddelenregister bij te houden waarin genoteerd wordt op welk tijdstip hij welke medicijnen kreeg toegediend. Op die wijze kunnen misverstanden en discussies vermeden worden. Dat geneesmiddelenregister wordt achter slot en grendel bewaard. Enkel bevoegde personeels-

leden hebben toegang. In overeenstemming met de bepalingen van de privacywet mogen de persoonsgegevens in het register niet langer bewaard worden dan nodig. Na afloop van het schooljaar dienen de persoonsgegevens dan ook ofwel aan de meerderjarige intern of de ouders van de minderjarige intern overhandigd te worden, ofwel bewaard te worden in geanonimiseerde vorm, ofwel vernietigd te worden.

Maximale terughoudendheid van het internaat

Katholiek Onderwijs Vlaanderen raadt de personeelsleden van de internaten aan zich maximaal terughoudend op te stellen bij het toezien op het gebruik van medicatie. Uiteraard zal dat sterk afhangen van de leeftijd en de mate van zelfstandigheid van de intern die de medicatie dient in te nemen, en van de aard van de medicatie.

Zo zal bijvoorbeeld een kleuter onder begeleiding van een personeelslid naar het verzorgingslokaal gaan en daar een lepel hoestsiroop toegediend krijgen. Een 17-jarige daarentegen zal zich op de gepaste tijdstippen naar het verzorgingslokaal begeven en onder toezicht van een personeelslid zelfstandig een pilletje met een slok water innemen.

Zo zal bijvoorbeeld ook bij de toediening van een geneesmiddel via oogindruppeling of via oorindruppeling de intern om praktische redenen door een personeelslid geassisteerd moeten worden. Zoals eerder toegelicht, zal het personeelslid zich strikt onthouden van handelingen die als het stellen van een diagnose of het voorstellen van een therapie beschouwd kunnen worden.

Bijkomende tips lees je in de bovengenoemde mededeling.

Hoe vangen we een zieke intern best op?

Algemeen

Wanneer een intern klaagt over pijn of ongemak, is het van belang om eerst en vooral de ernst van de situatie correct in te schatten. Personeelsleden begeven zich dan niet alleen op het pad van het toedienen van medicatie, maar steeds meer op dat van de diagnose en de therapie. Het is dus steeds moeilijker om hen vrij te pleiten van het stellen van onwettelijke handelingen. De grootst mogelijke terughoudendheid moet dus in acht genomen worden, zonder het welzijn of de gezondheid van het kind in gevaar te brengen.

Het is heel belangrijk dat de raad van bestuur formeel beslist hoe de personeelsleden dienen om te gaan met internen die zich ziek melden op internaat. In zijn beslissing legt de raad van bestuur tevens de procedure en de modaliteiten vast. De beslissing wordt opgenomen in de notulen.

Kunnen medicijnen door personeelsleden ter beschikking gesteld worden aan zieke kinderen?

Indien bovengenoemde beslissing van de raad van bestuur betekent dat het internaat geen geneesmiddelen in voorraad heeft, betekent het dat personeelsleden van het internaat onder geen beding medicijnen ter beschikking stellen van zieke internen. Katholiek Onderwijs Vlaanderen beveelt die nuloptie aan.

Indien de raad van bestuur toch zou beslissen dat bepaalde eenvoudige, algemeen gangbare medicijnen door personeelsleden aan een zieke intern ter beschikking gesteld mogen worden, dan dienen de procedure, de modaliteiten en de voorwaarden formeel vastgelegd te worden door de raad van bestuur en in het verzorgingslokaal uitgehangen te worden. In dat geval pleiten we voor de opmaak van een beleidsmatig kwaliteitskader waarin de procedure strikt omschreven wordt. Verdere verduidelijking daarover vind je terug in de mededeling *aanpak van gezondheidszorgen binnen onderwijs*. Een personeelslid kan niet verplicht worden mee te werken aan het ter beschikking stellen van medicatie. Als geen personeelslid bereid is aan de procedure mee te werken, vervalt de procedure.

De raad van bestuur moet tevens in overleg met een arts de inhoud van de medicijnkast bepalen. Dat zeer beknopte lijstje zal niet meer dan een handvol namen van eenvoudige, algemeen gangbare medicijnen tellen. De medicijnkast mag géén andere medicijnen bevatten dan vooraf vastgelegd door de raad van bestuur. Er kunnen dan ook geen andere medicijnen aan internen gegeven worden dan de medicijnen die op het lijstje voorkomen. Tevens beschikt het internaat over nauwkeurige informatie, verkregen bij de school- of CLB-arts, over de aangeraden dosis, de gebruiksaanwijzing, de wijze van bewaring ... Overigens moet ook het aanreiken van een placebo beschouwd worden als het stellen van een diagnose en het voorstellen van een therapie.

Hoe gaan we concreet om met een onschuldig ongemak en met ziekte?

Indien een kind zich ziek meldt op internaat, moet het internaat de afweging maken of het verder de verantwoordelijkheid over het zieke kind zal dragen. Dat zal uiteraard afhangen van de aard en de ernst van de situatie. We onderscheiden twee situaties: de intern heeft een onschuldig ongemak of de intern voelt zich in die mate ziek dat het deelnemen aan de activiteiten niet meer mogelijk is.

Bij een onschuldig ongemak (menstruatiepijn, hoofdpijn ...) kan de intern even bijkomen in de eigen kamer of in een andere rustige ruimte. De intern kan de activiteiten hervatten, zodra er beterschap waarneembaar is. Het personeelslid kan de afweging maken of het kind gebaat is bij het nemen van een eenvoudig, algemeen gangbaar medicijn dat voorkomt op het beknopte lijstje dat door de raad van bestuur goedgekeurd is, en dat beschikbaar is in de medicijnkast. In dat geval moet de procedure strikt gevolgd worden.

Een personeelslid moet dan beseffen dat wat hij doet, niet wettelijk is. Laat je dan ook niet leiden door emoties. Observeer de intern nadat hij de medicatie ingenomen heeft.

Personeelsleden letten onder meer op: toename van de pijn, misselijkheid, verandering van houding (bijvoorbeeld in mekaar krimpen), verandering van (de kleur van) de huid (bijvoorbeeld een erg bleke of rode huid), verandering van het gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid). Indien er na het nemen van het medicijn geen beterschap waarneembaar is, verwittig dan de ouders (*zie stappenplan - een kind wordt ziek op internaat - onschuldig ongemak*). Indien het kind onverwacht slecht op het medicijn reageert of wanneer er een fout is gebeurd bij het nemen van het medicijn, verwittig dan onmiddellijk een arts of de hulpdiensten. Elk gebruik van geneesmiddelen moet genoteerd worden in het eerder genoemde individueel geneesmiddelenregister.

Je moet het geneesmiddelenregister geregeld controleren om na te gaan of bij sommige internen een risico op misbruik of overconsumptie bestaat. In overeenstemming met de bepalingen van de privacywet, mogen de persoonsgegevens in het register niet langer bewaard worden dan nodig. Na afloop van het schooljaar dienen de persoonsgegevens dus ofwel aan de meerderjarige intern of de ouders van de minderjarige intern overhandigd te worden, ofwel bewaard te worden in geanonimiseerde vorm, ofwel vernietigd te worden. De manier van werken wordt het best opgenomen in het internatantsreglement.

Ouders dienen bij inschrijving een *Toestemmingsformulier - mijn kind wordt ziek op internaat* te ondertekenen, waarmee ze bevestigen kennis te hebben genomen van de procedure. Op dat formulier dienen ook de nodige gegevens ingevuld te worden (contactpersoon en gegevens). Daarnaast wordt aan ouders gevraagd welke van de in de medicijnkast aanwezige medicijnen aan hun kind mogen worden toegediend. Je vindt de te volgen stappen in het stappenplan - *Een kind wordt ziek op internaat - onschuldig ongemak*.

Indien het deelnemen aan de activiteiten niet meer mogelijk is, zal het internaat de ouders verwittigen (*zie stappenplan - Een kind wordt ziek op internaat en is niet meer in staat de activiteiten bij te wonen*). Zij komen het kind afhalen als ze dat kunnen. Het uitgangspunt moet zijn dat een kind dat ziek is en niet meer in staat is om de activiteiten bij te wonen, naar huis moet. In sommige situaties is het voor de ouders echter niet evident hun kind op te halen, bijvoorbeeld wegens werkverplichtingen. Bovendien is voor ouders de afstand tussen de woonplaats en het internaat vaak te groot.

Indien de ouders van de zieke intern hun kind niet kunnen afhalen, kan het internaat advies vragen aan de ouders over de stappen die verder gezet dienen te worden. De ouders kunnen bijvoorbeeld vragen met het kind naar de huisarts te gaan of het kind naar huis, naar de grootouders ... te brengen. Stuur een zieke, minderjarige leerling nooit zonder begeleiding van een personeelslid, ouder, grootouder ... naar huis, zelfs niet wanneer het gaat om een jongere uit het secundair onderwijs.

Indien de ouders onbereikbaar zijn, raadpleegt het internaat de huisarts van het kind. Als ook die onbereikbaar blijkt, raadpleegt het internaat best de schoolarts of een andere arts. De arts zal dan met het internaat overleggen over de verdere stappen.

Andere verpleegkundige of medische handelingen

De toepassing van het recht op onderwijs voor alle kinderen en jongeren, maakt dat alsmaar meer kinderen en jongeren met een (tijdelijke) medische problematiek begeleid worden in onze internaten. Die medische zorg maakt soms dat het stellen van technisch verpleegkundige handelingen op internaat noodzakelijk is. Het blijkt onmogelijk om die handelingen steeds uit te laten voeren door bevoegde gezondheidszorgbeoefenaars.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen blijft pleiten voor een legistische verankering. Zo lang deze legistische verankering uitblijft, ondersteunen we onze internaten die ervoor kiezen om strikt binnen het wettelijke kader te blijven. Met de tekst *aanpak van gezondheidszorgen binnen onderwijs* willen we echter ook een handvat bieden aan internaten, scholen en schoolbesturen die er intussen voor kiezen om tegemoet te komen aan de medische noden van hun leerlingen door (beperkte) handelingen te stellen.

Zo lang een wettelijk kader uitblijft, zorgt een beleidsmatig kwaliteitskader, dat wordt bekrachtigd door de Raad van Bestuur, ervoor dat je als internaat handelt binnen de krijtlijnen van het protocolakkoord en dus binnen de geest van de toekomstige regelgeving.

Het meedelen van medische informatie: wanneer gebeurt dat het best?

De inschrijving is de beste gelegenheid om een fiche met medische informatie aan te leggen (zie rubriek 'inschrijving'). Medicatie, ook waarvoor geen doktersvoorschrift vereist is, wordt met de ouders overlopen zodat je die al dan niet kunt toedienen als eerste hulp. De fiche wordt door de ouders ter goedkeuring getekend. Ingeval van een complexere wijze van medicatie-toediening dient ook de huisarts van de intern de medische fiche te ondertekenen. Dat is zeker aan te raden als de intern op geregelde tijdstippen medicijnen moet innemen.

Is het internaat aansprakelijk voor het gebruik van medicatie die internen zelf meebrengen van thuis of die ouders meegeven?

Het internaatsteam is niet aansprakelijk voor de medicijnen die internen zelf meebrengen van thuis en die zonder melding ingenomen worden.

Strikt genomen kan geen medicatie worden toegediend door personen die daartoe niet gekwalificeerd zijn. Een internaat kan dus een strikt standpunt innemen. Alleszins kan een personeelslid niet verplicht worden mee te werken aan het ter beschikking stellen van medicatie.

Een internaat zou verder wel pragmatisch kunnen redeneren en bv. kunnen aangeven dat medicatie die vrij verkrijgbaar is in de apotheek en door de ouders wordt meegegeven onder de verantwoordelijkheid van de ouders ter beschikking wordt gesteld. Zoals eerder aangegeven heeft die pragmatische redenering nu nog geen wettelijke grond.

Hoe gaan we proactief om met risico's op besmettelijke ziekten?

Een beheerder moet ook waken over de mogelijke verspreiding van besmettelijke ziekten. De context van een internaat speelt een rol: is het bijvoorbeeld verbonden aan een lagere school. Er zijn uiteraard ook de seizoensgebonden epidemieën zoals griep. Bij het inschrijven is het aan te raden om de klassieke gele inentingskaart van de Vlaamse Gemeenschap van de intern na te gaan zodat duidelijk wordt welke vaccinaties de intern al dan niet gekregen heeft. Ouders zijn niet verplicht die informatie te geven. In België is enkel het poliovaccin verplicht, maar een intern of een aantal internen die andere aanbevolen vaccinaties niet ontvingen, vormen naargelang hun aantal en ontbrekende vaccinaties een statistische stijging van het risico op een uitbraak van besmettelijke (kinder)ziekten.

De maatregelen die binnen een onderwijscontext moeten genomen worden, zijn ook van toepassing op internaten. De Vlaamse overheid heeft een draaiboek voor maatregelen te nemen bij de vaststelling van een besmettelijke ziekte bij internen of personeel.

Een internaat is geen school, er geldt andere regelgeving.¹⁹ Er is geen principieel recht op inschrijving. Als een beheerder meent dat een intern een bijzonder gezondheidsrisico vormt en indien hij dat kan motiveren, dan mag de beheerder de intern weigeren. Uiteraard zijn minder beperkende maatregelen aangewezen waar mogelijk. Voor een intern die met een besmettelijke aandoening kampt, kan steeds bekeken worden of naast het geheel weren van de intern geen minder ingrijpende maatregelen mogelijk zijn. Overleg met school en CLB-arts is dan aangewezen.

¹⁹ Zie bv. voor een bevestiging van het standpunt: <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1446226>

13 Mentaal welzijnsbeleid

Waarom is de uitbouw van een mentaal welzijnsbeleid belangrijk?

Een mentaal welzijnsbeleid is een belangrijke beleidskeuze en een mindset van het hele team. Een beleid inzake geestelijke gezondheid heeft betrekking op het volledige continuüm, gaande van bevordering van de geestelijke gezondheid (meer info via www.gezondleven.be; www.vlaamselogos.be; www.noknok.be) over preventie van psychische problemen en zelfdoding (www.zelfmoord1813.be) tot zorg verstrekken.

Een beleid rond geestelijke gezondheid richt zich naar alle jongeren, niet alleen naar risicogroepen. Dat is net de kracht ervan: jongeren die het moeilijk hebben, worden niet geïsoleerd of bestempeld als abnormaal. Geestelijke gezondheid is iets van ons allemaal, en net zoals we soms fysiek ziek worden is het even natuurlijk om soms ook mentaal minder ok te zijn.

Gebeurtenissen die grote emotioneel impact hebben (bv. een scheiding, een overlijden, een ongeval, pesten of fysiek aangevallen worden, misbruik, een verhuis, verslaafde ouder, een ouder met psychische problemen), brengen kinderen mentaal vaak uit evenwicht.

Een internaat wil een tweede thuis zijn en we willen dus niet blind zijn voor dat aspect van het opvoedingsproces. Een kind brengt immers ook zijn zorgen en verdriet mee naar het internaat. Zorg verstrekken in een internaat is dan ook in eerste plaats oordeelvrij in verbinding willen gaan en een veilig nest aanbieden waar warme hechtingsrelaties mogelijk zijn en groeikansen geboden worden.

We willen graag ten volle inzetten op een verbindend, herstelgericht internaatklimaat. Leren luisteren naar kinderen en jongeren en tijd maken om in gesprek te gaan – in groep maar soms ook één op één. Omdat internaten geen therapeutische centra zijn en opvoeders daartoe niet zijn opgeleid, vertrekken we liever niet alleen vanuit een diagnose of label, maar willen we met het opvoedersteam ontdekken wat dat kind nodig heeft om zich goed te voelen en zich goed te kunnen ontwikkelen in een normale verbindende, herstelgerichte internaatcontext.

Soms zijn medische diagnoses wel belangrijk om gedrag te kunnen begrijpen, maar even vaak melden kinderen zich aan met diagnoses die eigenlijk vooral een onderliggend emotioneel probleem of trauma verbergen. Signaalgedrag hoeft niet altijd problematisch te zijn. Vaak is het een hulpkreet van een kind of jongere die is vastgelopen op een pijnlijke gebeurtenis.

Het kind zelf, en meestal ook de omringende volwassenen, is zich vaak niet bewust van de verdrongen emoties en de link met de verlies- of traumatische ervaring. Het toont verontwaardigd signaalgedrag op minstens drie niveaus tegelijk: de gevoelens lopen vast, het gedrag is zorgwekkend en er is veel onrust en verwarring in de geest. Maar ook lichamelijk kan het zich beginnen te tonen (hyperventilatie, buikpijn, migraine, slapeloosheid, nachtmerries, zelfverwonding ...).

Het gedrag en het lichaam spiegelen eigenlijk wat zich afspeelt in de binnenwereld (geest en gevoelens). Volwassenen en misschien het kind zelf ook kunnen in paniek raken bij signaalgedrag. “Wat scheelt er toch met dat kind/die jongere?” Er wordt vaak sanctionerend en onderdrukkend opgetreden op wat we zien gebeuren. Diagnostisering en medicalisering van het gedrag zijn vaak een gevolg.

We willen graag anders leren kijken en luisteren naar kinderen en jongeren op internaat. Emoties begrijpen en niet veroordelen (wat vaak gebeurt met boosheid en angst en soms ook verdriet) is een belangrijke beleidskeuze. Ze moet zichtbaar en voelbaar zijn in de cultuur van het internaat. Opvoeders kiezen bewust momenten om in groep stil te zijn bij kleine dingen, maar ook bij moeilijke momenten of belangrijke levensgebeurtenissen. Men durft tijd maken om te verstillen en te vertragen, zaken in vraag te stellen ook.

Het belangrijkste is dat we niet enkel inzoomen op signaalgedrag, maar de aanpak daarvan steeds kaderen in een ruimer mentaal welzijnsbeleid. Wanneer we ook preventief werken, vermindert het signaalgedrag vaak.

Wat is het belang van ruimte om moeilijke emoties op een positieve manier te uiten?

Wanneer kinderen en jongeren ingrijpende levenservaringen op hun pad tegenkomen, kan het zijn dat ze daarin vastlopen. Vaak reageert de omgeving onwennig wanneer pijnlijke emoties naar boven komen. Soms willen volwassenen kinderen 'sparen' en zwijgen ze bepaalde ingrijpende gebeurtenissen dood of verbloemen ze de waarheid. Kwaadheid moet vooral snel gekalmeerd worden en dus ingehouden, angst wordt ontkend ("Je moet niet bang zijn, wees nu eens flink, er is geen reden om bang te zijn!") en verdriet mag vooral niet te lang duren.

Jongeren voelen echter haarfijn aan dat er iets niet klopt. Daarnaast duurt verdriet, pijn, kwaadheid, schuld, angst ... vaak veel langer dan het geduld van de omgeving. Het wordt geminimaliseerd en op een bepaald moment ook niet meer aanvaard ("Dat is nu al zo lang geleden?!").

Emoties zijn er en kunnen uitgroeien tot gevoelens doordat er denken bij komt. Wanneer kinderen en jongeren gedurende lange tijd emoties en gevoelens opkroppen, komt hun 'emotioneel vat' onder druk te staan. Het kan gaan ontsporen en toont zich dan onder de vorm van signaalgedrag. Signaalgedrag toont zich meestal op een erg lastige of zorgwekkende wijze: woede-uitbarstingen, angstproblematieken (hyperventilatie, nachtmerries, paniekaanvallen ...), depressie, concentratiestoornissen, erg druk gedrag, erg teruggetrokken gedrag, eetstoornissen, roekeloos gevaarlijk gedrag, promiscue gedrag, pestgedrag, weglopen, ongezonde prestatiedrift, verslavingen, zelfverwonding, suïcidaal gedrag ...

Signalen kunnen zich uiten op verschillende manieren: via het gedrag, psychisch, lichamelijk en emotioneel. Wanneer we bij kinderen of jongeren op minstens drie niveaus signalen opmerken, kunnen we stellen dat er signaalgedrag speelt en er dus een achterliggende problematiek of pijn aanwezig is.

Het vertelt ons dat het kind nog niet de vaardigheid heeft ontwikkeld om op een gezonde manier met emoties om te gaan en dus een ontwikkelingspad voor zich heeft liggen. Maar meestal stoppen onze interventies bij het sanctioneren of repressief optreden tegen signaalgedrag.

Meer informatie in verband met het bieden van ruimte om op een positieve manier met moeilijke emoties om te gaan vind je in de nota *Hoe komen tot een mentaal welzijnsbeleid*. Begeleiding bij het in gesprek gaan over moeilijke emoties of het omgaan met signaalgedrag kan via barbara.vrijdags@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 07 19.

Wat is: zelfverwonding, suïcidaal gedrag, depressie en zelfdoding?
Hoe detecteren we signalen en hoe kunnen we ermee omgaan zonder oordeel? Hoe omgaan met acute situaties en inschatten van de ernst?
Hoe begeleiden we jongeren? Wanneer betrekken we ouders?
Wanneer verwijzen we door? Hoe kunnen we werken aan een klimaat van mentaal welzijn waarin ruimte is voor moeilijke emoties?

Om de internaten te ondersteunen in hun mentaal welzijnsbeleid zal de aandacht in de uitgebreide *mededeling Preventie en aanpak van zelfverwonding, depressie en zelfdoding bij jongeren* uitgaan naar omgaan met depressie, zelfverwonding en suïcidaal gedrag. De mededeling is gericht naar scholen, maar is evenzeer van toepassing op internaten. We bekijken de mogelijkheid tot preventieve aanpak, het opvangen en herkennen van signalen, de mogelijkheid van eventuele ondersteuning door het CLB, doorverwijzing, het verbreden van een netwerk met externe deskundigen, het opstellen van stappenplannen. Hoewel de preventieve aanpak van de geestelijke gezondheidsproblematiek essentieel is, komt het preventiebeleid achteraan in de mededeling. De reden is dat het nodig is om een begrippenkader aan te reiken en uit te klaren. Dat gebeurt stapsgewijs in de punten die het preventieluik voorafgaan.

In de mededeling wordt de 'begeleider' vaak genoemd en rechtstreeks aangesproken. Maar wie bedoelen we daarmee? We gaan ervan uit dat in elk internaat de zorgvragen worden opgenomen door de individuele opvoeder en/of de beheerder, eventueel in samenwerking met de school en het CLB en/of andere externe instanties.

In de visietekst op zorg geven we aan dat zorg niet enkel de internen betreft. Een zorgzaam internaat heeft ook aandacht voor het welbevinden van het personeel. Het is goed voor ogen te houden dat ook personeelsleden worstelen met de problematiek van depressie, angst enz.

De lezer mag zich niet beperken tot de aandachtspunten met betrekking tot de begeleiding van internen met zelfverwondend gedrag, depressie en suïcidaal gedrag. Al te vaak zal blijken dat de begeleider zelf geen oplossing kan aanreiken. Ook een diagnose stellen vraagt een specifieke deskundigheid. Het inroepen van deskundige hulp of doorverwijzing naar professionele hulpverleners zal eerder de regel dan de uitzondering zijn.

Maar hier knelt het schoentje. Op dit ogenblik volstaat het externe hulpverleningsaanbod niet. De internaten worden dan ook geconfronteerd met lange wachtlijsten voor externe opvang van jongeren. Dat vraagt geduld en, samen met de externe partners, de nodige creativiteit om voorlopige oplossingen te bedenken.

De uitgebreide mededeling kwam tot stand in nauwe samenwerking met het centrum ter preventie van zelfdoding. Zie ook het punt 'crisissituaties'.

Voor meer informatie of specifieke problematieken verwijzen we door naar Dienst Lerenden (Katrien Bressers - 02 507 07 25) of Team Internaten (Barbara Vrijdags - 02 507 07 19).

Wat zijn deontologische en juridische aspecten bij de ondersteuning van jongeren met moeilijkheden?

Een internaat is een gezinsaanvullende omgeving en in sommige gevallen, bijvoorbeeld bij geplaatste jongeren, een gezinsvervangende omgeving. Jongeren zullen hun moeilijkheden soms delen met mede-internen of internaatsmedewerkers. Hoe gaan ze om met suïcidale signalen? Soms krijgen ze die via elektronische communicatie (e-mail of sms bijvoorbeeld) tijdens het weekend/vakanties.

De begeleiding van jongeren met dergelijke moeilijkheden vraagt heel wat inspanning. We bekijken nu vooral hoe je kunt handelen in crisissituaties.

Het algemeen kader van waaruit die vraag moet worden benaderd, is terug te vinden in de mededeling *Enkele deontologische en juridische aspecten van leerlingenbegeleiding in het gewoon secundair onderwijs.*

Hoe omgaan met elektronische communicatie tussen internen en internaatsmedewerkers in moeilijke situaties?

Wanneer je directe signalen krijgt dat een jongere met negatieve gedachten zit, dan kun je onmiddellijk met hem in gesprek gaan. Moeilijker is het als medewerkers via gsm of andere elektronische communicatie alarmerende berichten krijgen. Internaten hebben doorgaans goede afspraken omtrent het uitwisselen van contactgegevens tussen internen en internaatsmedewerkers. Dat kan gaan van een absoluut verbod tot richtlijnen om contact te houden met internen, bv. via sociale media. Ook kan een internaat bepalen dat internen enkel met de hoofdopvoeder of één welbepaald contactpersoon kunnen communiceren. Het staat elk internaat vrij om zelf regels en afspraken te bepalen.

We raden je aan om omtrent crisissituaties duidelijke interne afspraken te maken. Bij een potentiële zelfmoord, of het melden van gedachten of intenties daartoe neemt de gecontacteerde begeleider best steeds onmiddellijk contact op met de beheerder en/of de preventie-adviseur.

Soms zal het gebeuren dat een vraag om hulp een directe respons of interventie vereist van politie- of ambulancediensten. De plicht om hulp te verlenen valt onder de wettelijke plicht om hulp te verlenen aan personen in gevaar, die hieronder verder wordt verklaard.

In hoeverre is het internaat aansprakelijk?

Naast een strafrechtelijke aansprakelijkheid wegens het niet verlenen van hulp aan personen in gevaar bestaat ook het risico dat een benadeelde (bv. de ouders van de intern) een burgerlijke vordering instelt op basis van art. 1382 e.v. van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek bepalen dat een daad of nalatigheid, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, ertoe leidt dat de schuldige daarvoor de schade moet vergoeden.

Art. 1383 B.W. verduidelijkt de situatie voor schade ontstaan doordat iemand niet handelt. Bij burgerlijke aansprakelijkheid zijn drie elementen van belang, met name:

- een fout (daad, nalatigheid, onvoorzichtigheid);
- schade;
- een oorzakelijk verband tussen de fout en de schade.

We kunnen geen volledig overzicht van mogelijke aansprakelijkheden en de toepassingsvoorwaarden geven. Voor dit hoofdstuk is het belangrijk aan te duiden dat het niet verlenen van hulp aan een persoon in nood soms kan leiden tot aansprakelijkheid.

Wat houdt hulpverleningsplicht aan personen in gevaar in?

Iedereen is wettelijk verplicht om hulp te bieden aan een persoon die in groot gevaar verkeert, indien men ervan op de hoogte is. Bewust geen hulp bieden, kan onder bepaalde voorwaarden vallen onder de noemer 'schuldig verzuim' en is strafbaar²⁰. Een rechter zal steeds rekening houden met de concrete omstandigheden. De verschillende bestanddelen van het misdrijf zijn:

- het bestaan van een groot gevaar;
- opzettelijk verzuimen aan het verlenen van hulp;
- wijze van hulpverlening, men hoeft uiteraard zichzelf niet in gevaar brengen;
- het al dan niet minderjarig-zijn van het slachtoffer als verzwarende omstandigheid.

Hulp

De hulp die moet geboden worden, zal de hulp zijn die op dat ogenblik als de meest doeltreffende wordt ingeschat. Er zijn vele mogelijkheden: een gesprek met de intern, eerste hulp bij ongevallen, het verwittigen van de directie, van de ouders, een melding aan gespecialiseerde instanties, een klacht of melding bij de gerechtelijke instanties, enz. De verleende hulp moet zo doeltreffend mogelijk zijn op dat moment. De hulpverleningsverplichting wordt niet doorgetrokken tot in het extreme: zo moet je jezelf niet in gevaar brengen. Ook als de betrokkene rechtmatig kon geloven dat het verzoek tot hulp niet ernstig was of de situatie niet zo gevaarlijk was, zal dat niet leiden tot aansprakelijkheid.

Groot gevaar

De persoon die beschermd wordt, moet zich bevinden in een toestand van groot fysisch gevaar. Er kan geen schuldig verzuim zijn als een intern met ernstige morele problemen kampt, zonder dat er aanwijzingen zijn van een concreet fysisch gevaar. Het begrip 'groot gevaar' is een bijzonder vaag begrip, dat door de wet verder niet wordt verduidelijkt. Het laat de rechter toe om een ruime afweging te maken. Volgende bestanddelen zijn van belang om een toestand van 'groot gevaar' te beoordelen:

- ernstig: de intern verkeert in een toestand waarin hij aangetast wordt of dreigt te worden in zijn persoonlijke integriteit, zijn vrijheid of zijn eerbaarheid; het is daarbij irrelevant dat die zelf worden toegebracht (zelfverminking, zelfmoord) en evenmin nodig dat de intern in letterlijke bewoordingen dreigt met zelfmoord. Indien de reële kans op een wanhoopsdaad afgeleid kan worden uit een bericht of gesprek, kan dat element 'ernst' als bewezen worden gezien.
- reëel: er moet een feitelijke toestand van reëel groot gevaar bestaan. Dat is niet noodzakelijk een doodsgevaar, maar toch een gevaar voor een ernstige aanslag op de gezondheid van een persoon. Een mogelijk of een eventueel gevaar volstaat niet.
- actueel: de intern moet vandaag rechtstreeks in een groot gevaar verkeren. Een gevaarsituatie in het verleden, hoe langdurig en ernstig ook die vandaag niet meer bestaat, kan niet leiden tot schuldig verzuim.

20 Het misdrijf schuldig verzuim is opgenomen in art 422bis van het Strafwetboek.

De situatie waarin een persoon op het punt staat om een wanhoopsdaad te plegen, zeker een kwetsbare jongere, kan als een toestand van groot gevaar worden aanzien. In dat geval zou de strafrechter kunnen nagaan of de suïcidale signalen zo ernstig waren dat er sprake was van een groot gevaar. De feiten moeten daarbij steeds worden nagegaan. De perceptie van de ernst van de dreiging in hoefde van een begeleider hangt af van vele elementen, zoals herhaling van de intenties, eerdere zelfmoordpogingen of zelfverminking of eerdere interventies zonder noodzaak.

Concreet toegepast op de beschreven feitelijkheden, toetst de rechter de reactie van de begeleider aan hoe een normaal en voorzichtig begeleider behoort te reageren op bepaalde feiten.

14 Pesten

Hoe kan een internaat proactief een antipestbeleid uitbouwen en hoe gaat het internaat om met acute situaties van (cyber)pesten?

Zie hiervoor de mededeling *Pesten, cyberpesten en steaming van leerlingen door leerlingen: preventie en aanpak*. Een peestsituatie op het internaat heeft uiteraard een nog grotere impact op kinderen en jongeren dan pesten op school, omdat de internen gedurende de hele schoolweek in dezelfde gemeenschap verblijven.

In deze mededeling geven we een maatschappelijke en juridische begripsomschrijving van (cyber)pesten en steaming en zetten we uiteen hoe een preventief beleid er kan uitzien. Daarnaast geven we aan hoe het internaat kan omgaan met acute situaties van pesten. Verder geven we tips rond vorming en literatuur bij dat thema.

Een antipestbeleid uitwerken maakt integraal deel uit van de sociale ontwikkeling van internen die een internaat wil bevorderen. Inzetten op een verbindend klimaat is daarbij essentieel.

Internaten die geconfronteerd worden met een ernstige situatie van pesten, kunnen contact opnemen met de Dienst Lerenden via 02 507 06 01 of met Katrien Bressers (katrien.bressers@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 07 25).

15 Plaatsingen

Een aantal jongeren in de internaten zijn doorverwezen door justitie. Het gaat vaak om kinderen die in een moeilijke of verontrustende thuissituatie verkeren. Die zitten in het algemeen in stijgende lijn: in 2017 kregen bijna 15 000 jongeren om die reden een maatregel opgelegd van de jeugdrechter.

Voor algemene vragen omtrent de werking van Integrale Jeugdhulp en jeugdrechtbank (zie rubrieken hieronder) is de contactpersoon Nadine Aerts (nadine.aerts@jongerenwelzijn.be).

Heeft een internaat na de tussenkomst van een rechter de plicht tot opname?

Een internaat voert een kwaliteitsvol inschrijvingsbeleid, rekening houdend met de context van het internaat en waar nodig en haalbaar, eventueel met redelijke aanpassingen.

Een jeugdrechter kan een gewoon onderwijsinternaat nooit verplichten tot opname. Als de beheerder oordeelt dat de plaatsing de belangen schaadt van de reeds aanwezige internen (bv. overschrijding van de draagkracht), dan kan dat in principe steeds geweigerd worden. In de praktijk moet men op constructieve wijze meedenken aan oplossingen binnen het jongerenwelzijnslandschap. De afweging is niet steeds gemakkelijk te maken en de druk op het geheel van internaten in Vlaanderen stijgt merkbaar.

Bij voorkeur wordt vooraleer er tot een inschrijving wordt overgegaan, een intakegesprek gehouden met alle betrokken partijen (ouders, contactpersoon jeugdrechtbank, eventuele andere betrokkenen). Daarbij hou je rekening met het beroepsgeheim van de jeugdconsulent. Er kan bekeken worden in hoeverre het internaat een geschikte ondersteunende rol kan spelen bij de ondersteuning en het traject van de jongere.

Is er een specifieke procedure voor geplaatste jongeren?

Er is geen specifieke (wettelijke) procedure voorzien voor de plaatsing van jongeren in een internaat. Doorgaans zal een internaat geplaatste jongeren aanvaarden op basis van een samenwerkingsovereenkomst of protocol. Maar het kan ook dat de rechtbank geen verplichting oplegt aan een internaat om een jongere geplaatst te houden.

Een plaatsing die door een jeugdrechter wordt bevolen, valt vaak te situeren in een halfopen of gesloten instelling. Die instellingen vallen buiten het domein van dit document en zijn gebonden aan een specifiek wettelijk kader.

Het internaat is de leefwereld van de geplaatste jongere. Opdat een jeugdrechter een correcte maatregel kan nemen in het belang van de jongere, is het essentieel dat het internaat goed en snel communiceert met de consulent (Ondersteuningscentrum Jeugdzorg of OCJ/Sociale Dienst Gerechtelijke Jeugdhulp of SDJ), de jeugdrechtbank en met de ouders. Dat impliceert dat ook incidenten, genomen tuchtmaatregelen en dergelijke meer onmiddellijk en correct worden meegedeeld.

Andere gewichtige elementen die een impact hebben op het dossier van de jongere, worden best na overleg met de jeugdconsulent dadelijk gemeld aan de rechtbank.

Inschrijvingsprocedure

Bij inschrijving wordt best alle noodzakelijke informatie omtrent praktische zaken doorgegeven en samen besproken met de ouders: wat is het pedagogisch project van het internaat? Welke zaken zijn vervat in het internatsreglement en wat zijn de afspraken? Wat houdt de beslissing van de jeugdrechter precies in? Wat zijn de consequenties in verband met weekends en schoolvakanties? Wie brengt en haalt op? Wie haalt het schoolrapport af? Waar kan het kind terecht bij ziekte? Wie is de contactpersoon bij de jeugdrechtbank (gegevens en wanneer bereikbaar)? Wie contacteert men in crisissituaties? Welke afspraken worden gemaakt in verband met overleg?

Voor welke duur kan een jongere geplaatst worden?

Hoelang een jongere geplaatst wordt, is geval per geval te bekijken: wat heeft de jongere nodig?

Indien er sprake is van een specifieke actie (bv. bij een OCJ – Ondersteuningscentrum Jeugdzorg): in het ondersteuningsplan wordt opgenomen op welke frequentie er geëvalueerd wordt en welke termijn men voor ogen heeft. De consulent van een OCJ zal het verloop van de plaatsing om de zes maanden evalueren.

Tegenover OCJ staat SDJ: Sociale dienst gerechtelijke jeugdhulp. Gerechtelijke hulpverlening is jeugdhulpverlening die door een jeugdrechter wordt opgelegd. Die bepaalt welke hulpverlening aangewezen is en hoe lang die zal duren. Hij wordt daarin bijgestaan door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp (SDJ). Bij plaatsing vanuit jeugdrechtbank: de consulent evalueert om de zes maanden het verloop van de maatregel en zal daarover rapporteren aan de jeugdrechter. Jaarlijks wordt er een zitting georganiseerd waarbij de jeugdrechter een uitspraak doet over de ondertoezichtstelling en de lopende maatregel.

Is het internaat verantwoordelijk voor het kind/de jongere in de weekends en vakantieperiodes?

Indien de jongere niet wordt toevertrouwd aan het internaat gedurende de weekends/vakantie, dan is het internaat op die momenten niet verantwoordelijk. De verantwoordelijkheid ligt op dan bij de persoon waaraan de jongere wordt toevertrouwd: ouders, grootouders, crisisopvang ...

Dat geldt zowel bij opvolging door een OCJ als door een SDJ.

Wat met de (definitieve/tijdelijke) uitsluiting van geplaatste jongeren?

Een internaat die een intern aanvaardt die onder toezicht staat van de jeugdrechtbank, kan nog steeds die intern tijdelijk of definitief uitsluiten, tenzij met de rechtbank een andere manier is afgesproken om orde- en tuchtmaatregelen op te leggen. Het reglement is nog steeds van toepassing, ongeacht de plaatsing.

De rechtbank kan een internaat evenwel niet dwingen om een definitief uitgesloten jongere terug te nemen. Indien de intern zelfs de zwaarste sanctie op die wijze zou ontlopen, heeft het internaat helemaal geen afdwingbare sancties om orde en tucht te bewaren.

Overleg tussen de betrokken actoren is cruciaal. Het internaat moet tijdig signaleren dat het moeilijk loopt, zodat de consulent samen met de betrokkenen de nodige stappen kan zetten bv. door gesprek te voeren met de minderjarige en de ouders, of op zoek te gaan naar een crisisplaats indien de jongere niet naar huis kan. Door tijdig te signaleren kunnen we proberen een uitsluiting te vermijden of er tijdig op te anticiperen. Uiteraard moeten alle partijen streven naar een oplossing waarbij een jongere niet opeens op straat staat. In dialoog gaan is een blijvend streven en dat steeds met het belang van de minderjarige voor ogen.

Plaatsing verhindert niet dat het ouderlijk gezag wordt uitgeoefend. Indien er geen ouders meer betrokken zijn, zal de rechtbank een voogd aanstellen die het gezag uitoefent.

Wat met uitgaanspermissies voor een geplaatste jongere?

Goede afspraken met de jeugdrechtbank zijn essentieel. Doorgaans zal de jeugdrechtbank in de maatregel of het vonnis dat de plaatsing beveelt, bepalen wat de intern mag en niet mag. Dat moet steeds geval per geval gevraagd worden aan de jeugdrechter/consulent en besproken worden met de ouders.

Afhankelijk van de situatie moeten het internaat en meer specifiek de beheerders en begeleiders ook een inschatting maken wat in het belang van de jongere is en wat niet. Niet elk aspect van het dagelijks leven kan geregeld worden in een geschreven maatregel van de jeugdrechtbank. Het kan ook voorvallen dat de jongere meerderjarig wordt tijdens het schooljaar. In principe tekent vanaf dan de meerderjarige intern zelf zijn uitgaanspermissies. Dat kan problematisch zijn en dus anticipeert men best ruim voor de 18^e verjaardag welke afspraken men daarover zal maken.

Wat met jongeren die niet worden afgehaald of die onverwachts niet naar huis kunnen?

Doorgaans is bij een dergelijke situatie niemand van ouders of voogd bereikbaar, anders kan met hen meteen naar een oplossing worden gezocht. Wettelijk is er niets voorzien. Een intern onbegeleid laten vertrekken, kan enkel indien het een meerderjarige betreft, en dan nog moet het internaat een correcte inschatting maken. Een minderjarige blijft onder de toezichtspflicht vallen van het internaat totdat die kan worden overgenomen.

In dergelijke situaties is het nodig om oplossingsgericht te denken. De politie kan worden ingeschakeld, maar heeft niet de plicht om in te staan voor toezicht, opvang of transport van de intern.

Wat met de kosten voor een geplaatste jongere?

Het is aan de jeugdrechtbank om te bepalen wie instaat voor de kosten van het verblijf van de geplaatste jongere.

Indien sprake is van Specifieke Actie (SA), is er geen impact op de kinderbijslag gezien het gaat over een ondersteunende maatregel.

Met de specifieke actie kunnen diverse ondersteunende tegemoetkomingen gefinancierd worden. Er wordt steeds een budget aan gekoppeld. Wanneer de dienstverlening duurder is dan dat budget, is het restbedrag voor rekening van de cliënt en zijn ouders.

Soort	Dienst-hulpverlener	Uitbetaalde subsidie	Maximaal tarief	Opmerking
Internaat verblijf tijdens schooldagen	Gemeenschaps-internaten	Kostgeld, vastgelegd door scholengroepen		<ul style="list-style-type: none"> • Geen bosklassen of zeeklassen • Geen schoolboeken (aankoop) • Geen medische kosten • Geen administratiekosten • Indien aankomst op zondagavond motivatie nodig
	Stedelijk/gemeentelijk/provinciaal onderwijs Vrij onderwijs	Kostgeld	Max./schooldag: <ul style="list-style-type: none"> • 16,94€ (-12) • 18,43€ (+12) 	

De dienstverlener moet de gemaakte kosten bewijzen om vergoed te worden. De dienstverlener maakt een factuur op voor de gemaakte kosten. De factuur moet gericht zijn aan het Fonds Jongerenwelzijn en wordt bezorgd aan de toegangspoort die de beslissing over de specifieke actie nam. De toegangspoort kijkt na of de gemaakte kosten overeenkomen met de beslissing. Na goedkeuring van de factuur door de toegangspoort wordt de factuur uitbetaald.

Facturen worden tijdig overgemaakt, per brief of per e-mail, en uiterlijk binnen het kwartaal volgend op het kwartaal waarin de kosten gemaakt werden.

Wijzigingen worden onmiddellijk doorgegeven aan het team jeugdhulpregie.

De factuur vermeldt minimaal volgende zaken:

- de naam en geboortedatum van de minderjarige waarvoor de specifieke actie wordt ingezet
- de omschrijving van de gemaakte kosten
- het bedrag
- de periode waarin de kosten gemaakt werden
- de naam van de facturerende dienstverlener en een contactpersoon binnen de organisatie.

In geval van plaatsing vanuit de jeugdrechtbank:

Indien sprake is van een effectieve plaatsingsmaatregel, dan is er wel een impact op de kinderbijslag.

Deze afspraken zijn dan van toepassing:

Schoolinternaten die een jongere opvangen die geplaatst wordt door de jeugdrechter, kunnen een verblijfssubsidie per dag ontvangen:

- voor een jongere jonger dan 12 jaar: max. 16,94 euro
- voor een jongere ouder dan 12 jaar: max. 18,43 euro

Bovenstaande zijn maximumbedragen. Concreet betekent het dat een internaat dat zijn reguliere dagprijs op 11 euro heeft vastgesteld, in principe ook maar op een dagsubsidie van dat bedrag aanspraak kan maken. Wel kunnen nog andere kosten in rekening worden gebracht die noodzakelijk voor die minderjarigen moeten worden gemaakt: schoolboeken, kledij, schooluitstappen, verzorgingsproducten ... De subsidie kan pas worden toegekend nadat er verantwoordingsstukken zijn voorgelegd. In eerste instantie wordt van de ouders verwacht dat ze de factuur betalen.

Ten tweede kunnen die kinderen en jongeren bovenop de verblijfssubsidie, een subsidie voor zakgeld krijgen. Dat zakgeld is leeftijdsgebonden. Ook voor die subsidie moeten verantwoordingsstukken worden ingediend. Alle tarieven staan op onze website.

Bij vragen rond facturatie bij plaatsing, kan je terecht bij:

Oost-Vlaanderen: nicolai.shudin@jongerenwelzijn.be (02 553 31 73)

West-Vlaanderen: katrien.cobbaert@jongerenwelzijn.be (02 553 42 62)

Vlaams-Brabant/Limburg: bram.kinnaert@jongerenwelzijn.be (02 553 06 13)

Antwerpen: stijn.remerie@jongerenwelzijn.be (02 553 31 69)

16 Privacy en camerabewaking

Hoe kan het internaat een privacybeleid uittekenen?

Internaten verwerken persoonsgegevens en moeten bijgevolg aan de regelgeving inzake privacy voldoen. De Algemene Verordening Gegevensbescherming legt een aantal voorwaarden op. Zo mogen persoonsgegevens enkel voor welbepaalde gerechtvaardigde doelen verwerkt worden, mag het internaat niet te veel persoonsgegevens verwerken, moet men transparant zijn over welke gegevens men verwerkt, bewaart men de persoonsgegevens niet langer dan nodig en beschermt men de gegevens door het nemen van de nodige technische en organisatorische maatregelen. Het internaatsbestuur moet kunnen aantonen dat ze die principes naleeft.

Je maakt dan ook best een privacybeleid. Op de website privacyopschool.be worden voorbeelden gegeven hoe het internaat dat kan doen.

Men moet zeker een privacybeleid en een register van verwerkingen aanleggen. Is het internaat aan een school verbonden, dan neemt men daarvoor best contact op met het aanspreekpunt informatieveiligheid van de school. Uitgebreidere informatie en voorbeelddocumenten vind je via de website (rubriek '*privacy op internaat*').

Welke persoonsgegevens mogen worden opgevraagd?

Voor welke gegevens is toestemming nodig?

Mag een internaat foto's of videobeelden publiceren?

In de eerste plaats moet het internaat bekijken waarom het persoonsgegevens verwerkt. Voor de inschrijving vraagt men een aantal persoonsgegevens op: naam, adres, school, geboortedatum ... Vraag enkel die gegevens op die je nodig hebt. Niet meer, niet minder.

Verwerkt het internaat ook medische gegevens, dan is expliciete toestemming nodig. Het internaat kan met andere woorden niet verplichten dat een ouder een medische vragenlijst invult vooraleer een intern ingeschreven wordt. Je mag die gegevens wel opvragen, maar je dient er dan expliciet ook bij te vermelden dat de intern (of de ouders) zelf toestemming geeft dat het internaat die gegevens verwerkt in het belang van de begeleiding en opvoeding van de jongere.

Wil het internaat ook beeldmateriaal publiceren, dan heeft het daar toestemming voor nodig. Specificeer in de toestemming duidelijk waarvoor je het beeldmateriaal gebruikt. Er is een verschil tussen het gebruik van een foto voor een interne afgeschermd website of voor een regionale affichecampagne. Toestemming is daarbij een actieve handeling en moet aantoonbaar zijn.

Mag een kopie van de identiteitskaart van de intern worden gevraagd?

Niet elke intern heeft een identiteitskaart. Die is pas verplicht vanaf 12 jaar. Een aantal internen zullen beschikken over een Kids-ID.

Een officieel document zoals de identiteitskaart vormt een bewijsstuk waarmee een internaat onder andere ook de correcte schrijfwijze van de naam heeft. De ouder in kwestie zal overi-

gens ook een identiteitskaart moeten voorleggen (niet: laten kopiëren) omdat zo kan worden gecontroleerd of het wel degelijk om de ouder van de intern gaat.

De identiteitskaart kopiëren wordt ook door de gegevensbeschermingsautoriteit afgeraden. Je mag dus via de identiteitskaart checken of de gegevens van de intern correct zijn, het is niet nodig om een kopie te nemen. Maar het is ook niet verboden.

De vereisten van rechtmatigheid en proportionaliteit moeten worden nageleefd. Zo staat er te veel informatie op de identiteitskaart. Een internaat moet bijvoorbeeld niet beschikken over het rijksregisternummer of identiteitskaartnummer van de intern.

In elk geval is het geheel van gegevens op de ID-kaart vertrouwelijke informatie, die als dandig moet behandeld worden.

Mogen camera's geïnstalleerd worden in het internaat? Op welke plaatsen en wat zijn de voorwaarden?

Wat is het doel van de camera's? Als het louter ter bescherming van goederen en personen is (bijvoorbeeld ter preventie van diefstal in de fietsenberging), geldt de camerawet. Zo moet het internaat de camera aangeven bij de politie (www.aangiftecamera.be), een pictogram hangen dat aangeeft dat er camerabewaking is en in het register voor verwerkingen de camerabewaking opnemen.

Natuurlijk kan het internaat ook camera's hangen om te controleren of kinderen 's nachts niet door de gangen lopen of op andere kamers binnengaan. De doelstelling van die camera's is totaal anders dan die van bewakingscamera's. De camera's moeten aan de privacywetgeving voldoen en omdat ook personeel gefilmd wordt tijdens arbeidsmomenten, moet je ook rekening houden met cao 68.

Volgens cao 68 mag je camera's enkel gebruiken:

- voor de controle van veiligheid en gezondheid van de werknemer;
- voor de bescherming van de goederen van de onderneming;
- om de organisatie van het werk te evalueren en te verbeteren;
- om het werk van de werknemer te controleren.

Het internaat moet rechtvaardigen waarom het camera's gebruikt. Dat moet transparant gecommuniceerd worden met het personeel en de internen. Plaats de camera's zo dat de camera's noch beelden opleveren die de intimiteit van een intern schenden, noch gericht zijn op het inwinnen van informatie over de filosofische, religieuze, politieke, syndicale gezindheid, etnische of sociale origine, het seksuele leven of de gezondheidstoestand.

Voor meer informatie omtrent 'privacy' kun je contact opnemen met Gino De Meester (gino.demeester@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 08 12).

17 Redelijke aanpassingen in het internaat

Moet een internaat, net zoals een school, de afweging over redelijke aanpassingen maken? Welke aanpassingen zijn redelijk en welke niet?

De wetgeving rond het M-decreet die van toepassing is op scholen, is niet van toepassing op internaten. Het M-decreet bevat het woord 'internaat' niet. Het internaat moet die strengere regelgeving dus niet volgen.

Het is dus allerminst verplicht dat een internaat zou voorzien in redelijke aanpassingen of op dezelfde wijze als een school een afweging moet maken. Toch valt het aan te raden om een inschrijving niet zonder meer af te wijzen omdat de aanpassingen voor een intern met een beperking onredelijk zou zijn. In het kader van een verbindend klimaat op het internaat maakt het personeel (het bestuur?) de afweging best goed onderbouwd, waarna het personeel, in samenspraak met de ouders en als die matuur genoeg is, de intern zelf, beslist of het verblijf op internaat realistisch is. Zie ook punt 'inschrijving'.

Om tot een inclusievere maatschappij te komen, zijn er concrete aanpassingen nodig om de barrières op te heffen die de betrokkene, door het samenspel van zijn beperking en omgevingsfactoren, ondervindt in zijn participatie aan de samenleving. Een beperking is immers een afstemmingsprobleem. Die aanpassingen moeten uiteraard binnen de grenzen van de redelijkheid liggen. Ze mogen geen onevenredige belasting betekenen voor het internaat.

Een verdere duiding bij redelijke aanpassingen op internaten vind je in de mededeling *Redelijke aanpassing in internaten*.

18 Relaties en seksualiteit

Welke reglementaire handvatten zijn beschikbaar?

Doorgaans beschikken internaten niet over een uitgeschreven beleid rond relaties en seksualiteit. Te vaak is het beleid vooral sanctiegericht en komt de appreciatie toe aan opvoeders en beheerders. Het strikte juridische kader omtrent het relationele en seksuele is de strafwet en de leeftijdsbepalingen die daarin zijn opgenomen. Aanvullend daaraan bepaalt het reglement wat wel en niet kan, los van instemming.

Instemming met seksuele handelingen is mogelijk vanaf de leeftijd van 16 jaar. In theorie gebeurt elke seksuele handeling vóór die leeftijd zonder instemming, en is het dus strafbaar. De specifieke leefomgeving op een internaat impliceert niet dat je intieme handelingen tussen internen zomaar moet toestaan. De meeste internaten zullen dergelijk gedrag verbieden of een gedragscode opstellen.

Vanaf 16 jaar kunnen jongeren toestemmen met seks. Seks met een jongere onder de 14 jaar wordt juridisch steeds als een verkrachting beschouwd, wat niet impliceert dat het steeds tot vervolging zou leiden.

Indien een jongere vanaf 14 jaar toestemt met seks, dan is zijn/haar partner strafbaar wegens aanranding van de eerbaarheid. Indien er geen toestemming is, dan is de partner strafbaar wegens verkrachting. Zonder penetratie kan seks onder de 14 jaar ook vervolgd worden als aanranding van de eerbaarheid.

Eender wie op de hoogte is van een vermeende aanranding of verkrachting kan klacht indienen. Zelfs het openbaar ministerie kan op zichzelf een beweerde verkrachting onderzoeken zonder dat klacht werd ingediend.

Wat met handelingen waarbij beide jongeren instemmen?

- Onder 14 jaar: er kan (juridisch) geen toestemming gegeven worden voor seksuele handelingen. De handeling is steeds strafbaar.
- Van 14 tot 16 jaar: Vanaf 14 kan een jongere instemmen met seks, i.e. zowel handelingen stellen als ondergaan. Seksuele handelingen met een instemmende jongere van 14 tot en met 16 kan desondanks onder bepaalde omstandigheden benoemd worden als aanranding van de eerbaarheid.
- Vanaf 16 jaar: de jongere is seksueel meerderjarig. Vanaf 16 kan een jongere seks hebben en seksuele daden stellen.

Hoe kijken we ontwikkelingsgericht naar het thema relaties en seksualiteit op internaat?

Kinderen en jongeren ontwikkelen zich op alle fronten, ook seksueel. Die ontwikkeling stopt niet aan de schoolpoort en zal zeker doorlopen tijdens hun verblijf in het internaat.

Wat willen we de internen leren en meegeven op het vlak van relaties en seksualiteit? Hoe maken we hen zo weerbaar mogelijk? Hoe bereiden we hen voor op een volwassen leven dat voldoening schenkt? Ontwikkeling wil ook zeggen: nood hebben aan ondersteuning en begeleiding. Internaten reageren dikwijls afwijzend op elke vorm van seksueel gedrag, vanuit

het principe dat dergelijk gedrag tegen de leefregels is. Wat vaak ook meespeelt, is een vrees voor escalatie. Het is belangrijk om op een positieve manier aandacht te geven aan het thema relaties en seksualiteit. Voor de jongeren zelf is het thema nummer één. Een internaat biedt een gezinsaanvullende context aan. Jongeren leven samen en komen veel in contact met elkaar, ook buiten de schoolse sfeer. In de contacten met leeftijdsgenoten en andere jongeren vinden zij mogelijkheden om te experimenteren en te leren.

Belangrijke vragen zijn dus:

- Wat willen we de internen leren en meegeven?
- Hoe kunnen we problemen en incidenten zo veel mogelijk voorkomen?
- Hoe reageren we op incidenten?

Waarom is het uitwerken van een beleid rond lichamelijke en seksuele integriteit aan te raden?

Vanuit Katholiek Onderwijs Vlaanderen raden we aan om een beleid uit te werken rond lichamelijke en seksuele integriteit. Een dergelijk beleid omvat een korte visie op het thema:

- Hoe kijken we in het internaat naar jongeren en hun seksuele ontwikkeling?
- Wat vinden wij onze opdracht op dit terrein?

Hoe wordt die visie vormgegeven in afspraken, infrastructuur, begeleiding en coaching? Die visie vormt onderdeel van een beleid, dat het geheel vormt van afspraken, reglementen, methodieken enz. Werken met een beleid geeft een aantal voordelen:

- Voor alle betrokkenen (internen, medewerkers, ouders ...) is het duidelijk wat wel en niet kan.
- Het zorgt voor een meer eenduidige aanpak.
- Alle betrokkenen weten waar ze terecht kunnen met vragen, klachten enz.

Bij het uitwerken van dit soort beleid kun je gebruik maken van het Raamwerk Seksualiteit en Beleid (Sensoa en Child Focus, 2012). Je kunt zowel de versie voor Onderwijs (2014)

als de versie voor Integrale Jeugdhulp (2012) raadplegen.

Het Raamwerk bestaat uit drie delen:

- een modelvisie met de informatie over de opbouw van het Raamwerk, en hoe ermee aan de slag te gaan;
- een aantal tools en beleidsinstrumenten voor de concrete sector;
- achtergrondinformatie voor de concrete sector.

Interessant aan het Raamwerk is de voorgestelde structuur van een beleid. De nota raadt aan om te werken op drie beleidsniveaus: kwaliteitsbeleid, preventiebeleid en reactiebeleid. Tegelijk wordt aangeraden om die drie niveaus toe te passen op vier domeinen in een beleidsmatrix.

Het Raamwerk bevat een aantal standpunten die je kunt gebruiken als discussiemateriaal om de concrete visie en het beleid van je internaat vast te leggen.

Het kwaliteitsbeleid moet antwoorden op vragen zoals:

- Hoe kunnen we op een positieve, ontwikkelingsgerichte manier aan relationele en seksuele opvoeding doen in het internaat?
- Wat willen we de internen bijbrengen op dit terrein?
- Hoe handelen we bij relaties tussen internen?

Het preventiebeleid moet antwoord geven op vragen zoals:

- Hoe maken we internen weerbaar?
- Welke controle is nodig?
- Hoe zorgen we voor veilige infrastructuur?

Het reactiebeleid moet antwoord bieden op vragen zoals:

- Hoe moeten we reageren op incidenten?
- Waar kan ik terecht met een klacht?

Op elk niveau is het belangrijk om na te denken over de vereiste competenties in de teams en over de te voeren communicatie (intern en extern).

Kwaliteitsbeleid: wat hebben internen nodig als bouwstenen voor een kwalitatief leven?

Het is dus aangewezen om in de visie en het beleid van de werking van het internaat ook aandacht te besteden aan hoe het internaatsteam kijkt naar het thema relaties en seksualiteit. Welke boodschappen wil je aan de leerlingen meegeven? Welke boodschappen geef je ze echt mee? Werk je vanuit een rechtenkader? Hebben de internen daar inzage in? En de ouders? Aan wiens zijde sta je bij eventuele conflicten tussen ouders en kinderen? Wiens rechten verdedig je?

Welke privacy bied je de internen? Is controle de belangrijkste drijfveer van je werking of is er ook ruimte voor autonomie van de jongeren? Wat kan er wel binnen het internaat? Hoe ga je bijvoorbeeld om met nieuwe media? Hoe maak je de internen online weerbaar?

Enkele aandachtspunten bij de uitwerking van een kwaliteitsbeleid:

Het belang van relationele en seksuele vorming (RSV)

RSV heeft drie doelstellingen die we best positief benaderen:

- de seksuele ontwikkeling ondersteunen en begeleiden
- waarden en normen leren (met het oog op maatschappelijke participatie)
- preventie van risico's

Het internaat zal meestal geen formele RSV (lessen, vormingspakket) organiseren. Maar in de dagelijkse contacten worden wel veel informele boodschappen doorgegeven, over mannen en vrouwen, holebi's, mensen met een andere huidskleur enz. Ook dat is RSV. En het is belangrijk om die informele boodschappen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen.

Kader van seksuele ontwikkeling

Een belangrijk kader om te werken met kinderen en jongeren is het kader van hun ontwikkeling. De seksuele ontwikkeling loopt levenslang door en heeft drie domeinen:

- Lichamelijkheid: het eigen lichaam leren kennen, anderen verkennen, grenzen leren voelen en respecteren, inclusief het seksueel functioneren.
- Sekse, gender en seksuele oriëntatie: de eigen sekse leren kennen, gender ontwikkelen, rollen opnemen en seksuele oriëntatie ontwikkelen.
- Relaties en intimiteit: hechting, vriendschap, relaties, gezinsrelaties.

Ontwikkeling is een leerproces. Fouten maken is inherent aan ontwikkelen. Kinderen en jongeren zullen dus ook op dit terrein fouten maken, bijvoorbeeld door grensoverschrijdend gedrag te vertonen. Belangrijk is om de kinderen en jongeren te helpen leren uit hun fouten.

Bij een gezonde seksuele ontwikkeling hoort experimenteren en ontdekken. Belangrijk in dat verband is de vraag: wat kan er binnen de muren van het internaat? Welke privacy hebben internen nodig? Hebben we voldoende oog voor de ontwikkelingsnoden van de internen?

Als experimenteergedrag over de grens gaat, is een gerichte aanpak nodig.

Het rechtenkader

Een belangrijk kader om naar het (seksuele) gedrag van jongeren te kijken is het rechtenkader.

Welke rechten van de jongere kunnen en willen wij als internaat garanderen en ondersteunen? Kunnen we vertrekken vanuit een rechtenperspectief?

Bieden we de jongere het recht op ontwikkelen, privacy, informatie?

Wat kunnen we wel en niet toelaten? Is het mogelijk te zorgen voor:

- voldoende privacy
- voldoende vrije tijd
- informatie op maat
- persoonlijke begeleiding en opvang
- recht op bescherming

Preventiebeleid: hoe kunnen we preventief werken?

Hoe kun je als internaat ervoor zorgen dat je internen zo veilig mogelijk in het internaat kunnen verblijven? Welke controle is daarvoor nodig? Hoeveel autonomie krijgen de internen? Welke competenties heeft het personeel nodig? Welke kennis en competenties hebben internen nodig? Wat moeten de internen weten, voelen en kunnen om weerbaar in het leven te staan? Aan welke competenties moet het internaat mee werken? Hoe organiseer je infrastructuur en accommodatie zo dat er voldoende privacy is, en toch ook de vereiste controle?

- Welke regels en afspraken zijn nodig?
- Welk toezicht organiseer je en is nodig?
- Hoe richt je ruimtes in en garandeer je privacy?

Reactiebeleid: hoe ga je om met incidenten? Aan wie kunnen incidenten gemeld worden? Hoe verloopt de opvolging? Wat moeten betrokkenen leren uit incidenten? Hoe schat je de ernst van een incident in? (zie ook punt ‘grensoverschrijdend gedrag’)

Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag (SGG)

Seksueel grensoverschrijdend gedrag kan voorkomen tussen leerlingen onderling, tussen personeel en leerlingen, en tussen leerlingen en externen die niet verbonden zijn aan het internaat. De afhandeling van incidenten verschilt naargelang de betrokkenen.

SGG tussen internen onderling

Inschatten van incidenten gebeurt door criteria af te toetsen. Er is een verschil tussen twee internen die de regels overtreden door samen op de kamer te zitten, en met onderlinge toestemming op een privéplek seksuele handelingen stellen en twee internen waarbij de ene de andere dwingt om handelingen te stellen. Het vlaggensysteem kan daarbij een leidraad vormen (www.vlaggensysteem.be). Doelstellingen zijn:

1. evalueren van gedrag
2. gesprek aangaan met kinderen en jongeren
3. pedagogisch reageren

Criteria die het vlaggensysteem hanteert zijn:

- Is er toestemming?
- Is er vrijwilligheid?
- Is er gelijkwaardigheid?
- Is het gedrag gepast voor de leeftijd?
- Is het gedrag gepast voor de context?
- Is het zelfrespecterend?

Maar het kan het ook omschreven worden op basis van wat een internaat moreel goed acht. Daarvoor moet het internaat bepalen welke criteria van belang zijn en in hoeverre het gedrag daarvan afwijkt.

In het Vlaggensysteem Onderwijs (publicatie Departement onderwijs in samenwerking met Sensoa) staat een beslissingsboom die kan helpen bij het inschatten van incidenten tussen leerlingen, maar dat kan eveneens dienen voor internen: (pagina 19).

Ook zonder te werken met het vlaggensysteem kun je er inspiratie uit halen.

Het is in elk geval heel belangrijk om zoveel mogelijk in te zetten op preventie van SGG.

SGG tussen personeel en internen

SGG tussen een volwassene en een intern is altijd zeer ernstig omwille van een mogelijk misbruik van de gezagsrelatie. De afhandeling zal juridisch anders zijn.

Vanuit Katholiek Onderwijs Vlaanderen raden wij aan om een handelingsprotocol op te stellen voor de afhandeling van meldingen SGG. Wie moet ingelicht worden? Wie neemt beslissingen? Inspiratie kun je halen uit het Raamwerk Seksualiteit en Beleid versie Onderwijs (www.sensoa.be). Je vindt de info vanaf pagina 71. Het schema op p. 73 kan ingevuld worden met concrete namen en werkgroepen.

SGG tussen internen en buitenstaanders

Deze vormen van ongewenst gedrag kunnen gemeld worden aan het CLB of het Vertrouwenscentrum kindermishandeling en eventueel, bij zware normoverschrijding, aan de politie. SGG waarbij familieleden betrokken zijn, vormt een bijzondere categorie. Het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling kan helpen bij het inschatten van de ernst en het zetten van verdere stappen en kan bij elke vorm van SGG ingeschakeld worden. Het melden van intrafamiliaal geweld (of ander gemeld SGG, bijvoorbeeld door een sportbegeleider of een buur) moet opgevolgd worden.

Hoe kunnen we omgaan met een tienerzwangerschap op internaat?

Binnen de leefwereld van jongeren op het internaat zal de meerderheid van de zwangerschappen ongewenst en ongepland zijn. Maar ook geplande of gewenste zwangerschappen vallen niet uit te sluiten. We verwijzen naar de mededeling Tienerzwangerschappen op school dd.22 augustus 2014. De principes die daarin worden toegelicht, zijn gelijklopend voor internaten, hoewel de impact van een zwangere intern natuurlijk zwaarder kan zijn indien zij in onderling overleg blijft opteren voor een verblijf in het internaat.

Voor meer info omtrent het thema relaties en seksualiteit kun je terecht bij Karen De Wilde (karen.dewilde@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 08 32).

19 Sanctienering

Wat houdt een ontwikkelingsgerichte visie op normoverschrijdend gedrag in?

Werken op een internaat is meestal boeiend en uitdagend. Moeilijker wordt het wanneer internen normoverschrijdend gedrag stellen.

In de meeste gevallen is dat zogenaamd probleemgedrag van voorbijgaande aard en kadert het binnen de ontwikkeling van kinderen. Het kind of de jongere probeert zijn eigen identiteit te vinden door zich af te zetten tegen bestaande normen. Normen stellen en ze op een consequente manier hanteren, zal internen bij dat proces helpen.

In andere gevallen heeft normoverschrijdend gedrag een signaalfunctie, wijst het op een onderliggende problematiek veroorzaakt door een complex gegeven van familiale, sociale, psychische, socio-emotionele en andere factoren. Begeleiding op het internaat zal daarop inspelen.

Beheerders en opvoeders ervaren dagelijks hoe moeilijk het kan zijn normoverschrijdend gedrag van internen efficiënt aan te pakken en de relatie met de intern daarbij centraal te blijven stellen. Ze proberen eisen te stellen en de toepassing ervan af te dwingen met sancties, maar ervaren dat blijven sanctioneren tot het gewenste gedrag is bereikt, niet altijd lukt. Het kan leiden tot een verstoorde relatie tussen leraar en leerling, die werkt als een negatieve spiraal en een vicieuze cirkel doet ontstaan. In dit document beschrijven we hoe je de efficiëntie van een sanctiebeleid op het internaat kan verhogen door te investeren in de kwaliteit van de pedagogische relatie. De intern moet zich positief verbonden weten met het internaat en met de opvoeder. Die 'binding' komt tot stand wanneer:

- internen ervaren dat het internaat hen ernstig neemt en hen (mede)verantwoordelijkheid geeft, dat het open staat voor hun vragen en problemen, dat het hen betreft bij zaken die ze als essentieel ervaren. Werken aan een kindgerichte internaatscultuur zal dus preventief werken om normoverschrijdend gedrag te voorkomen.
- je niet alleen ongewenst gedrag sanctioneert, maar ook en vooral gewenst gedrag beloont of positief bekrachtigt.

Wederzijds respect is een vaste waarde. Door voortdurend in te zetten op het werken aan goede relaties en dialoog kun je rond normoverschrijdend gedrag een context creëren die "herverbinding" mogelijk maakt. Daarbij keur je niet de dader, maar wel de daden af.

Fundamenteel is ook dat het internaat een duidelijk beleid hanteert over wat precies als normoverschrijdend gedrag wordt beschouwd, en over hoe daarop gereageerd wordt. Een gezamenlijk kader en het nodige overleg over welke reacties gepast zijn bij welk gedrag creëren duidelijkheid en bijgevolg veiligheid voor de opvoeders. In een verbindend schoolklimaat zal men er expliciet voor kiezen om conflicten aan te pakken met herstelgerichte maatregelen. Een herstelgerichte aanpak werkt optimaal in een pedagogisch klimaat waarin voldoende positieve, verbindende referentiepunten voorhanden zijn: de ervaring gerespecteerd te worden, een goede band met de opvoeders, de veiligheid en de geborgenheid van de omgeving, gedreven en empathische opvoeders, echte participatiekansen, gezonde ontspanning.

Hoe kunnen we omgaan met conflicten in een verbindend internaatsklimaat?

Sociale discipline matrix

De matrix toont vier basisinvalshoeken, van waaruit een internaat aan conflicten kan werken. De vier invalshoeken worden gepresenteerd als verschillende combinaties van hoge of lage mate van controle met veel of weinig ondersteuning.

Fig 1: Sociale-discipline matrix (naar Ted Wachtel, 2000)²¹

mate van controlestraf	HOOG	Weinig steun en veel controle DISCIPLINEREN / BESTRAFFEN Autoritair, stigmatiserend	Veel steun en veel controle HERSTELLEN Gezaghebbend, respectvol
	LAAG	Weinig van allebei VERWAARLOZING Onverschillig, passief	Veel steun en weinig controle TOELATEN / GEDOGEN Niet eisend, bemoederen
		LAAG	HOOG

mate van zorg, steun

Disciplineren/straffen

Een internaat dat streng en controlerend optreedt en weinig aandacht besteedt aan zorg/steun voor ouders en slachtoffers bevindt zich in het kwadrant 'disciplineren/straffen'. Het internaat treedt dan disciplinerend op zonder de nodige ondersteuning. Het legt grenzen op aan de intern die iets verkeerd gedaan heeft en zijn context. Als het kind niet rechtstreeks betrokken wordt bij de afhandeling van het probleem, is de kans groot dat het in verzet gaat tegen de oplossing.

Toelaten/gedogen

Een internaat dat heel zorgzaam omgaat met ouders en slachtoffers, maar weinig controle uitoefent, bevindt zich in het kwadrant 'toelaten/gedogen'. Dat internaat biedt veel ondersteuning en aanmoediging, maar bepaalt weinig of geen grenzen. In dat geheel dreigt het hele proces te verzanden. Men gaat dan immers zelf het conflict oplossen voor het kind en zijn context.

²¹ We verwijzen naar dit model omdat dit in het herstelgericht werken toonaangevend is om verschillende schoolmodellen te duiden. Het werd ontworpen door Ted Wachtel, voorzitter en stichter van het internationaal instituut voor herstelgericht werken. http://www.realjustice.org/library/bc04_wachtel.html

Verwaarlozen of laissez faire

Indien een internaat **noch controle noch steun** biedt, dan handelt men niet. In dat geval kan er geen positief resultaat volgen. Het internaat bevindt zich in het kwadrant **verwaarlozing**.

Herstellen

Een verbindend internaat zal normoverschrijdend gedrag, of het nu gaat over normaal pubergedrag of een zwaar incident, herstelgericht benaderen. Het treedt op tegen normoverschrijdend gedrag door een hoge mate van controle, maar ze combineert dat met een hoge mate van zorg en steun. Men gaat in dat geval samen met de betrokkenen op zoek naar oplossingen voor het conflict. De dader neemt daarbij expliciet zijn verantwoordelijkheid op.

De oplossingen kunnen ofwel bereikt worden door het expliciet toepassen van herstelgerichte methodieken (zie verder), ofwel door toepassing van de bestaande begeleidende, orde- en tuchtmaatregelen (zie verder). De keuze voor de ene of de andere oplossing hangt af van de situatie en de mate waarin dader en slachtoffer expliciet samen én vrijwillig aan een oplossing willen werken. Belangrijk bij elk van de maatregelen is dat iedereen zich gerespecteerd voelt en dat men een resultaat bekommt dat door iedereen gedragen wordt. Daardoor wordt het omgaan van het internaat met normoverschrijdend gedrag niet als autoritair of stigmatiserend ervaren, maar als gezaghebbend en respectvol.

Belangrijk om op te merken bij de matrix is dat wanneer beheerders, opvoeders of andere personeelsleden reageren op normoverschrijdend gedrag, zij vanuit hun verontwaardiging, woede of gekwetstheid niet altijd onmiddellijk herstellend zullen handelen. Het is menselijk dat men incidenten zwaar wil bestraffen. Indien dat af en toe gebeurt, is het geen probleem. Het wordt pas erg indien men niet meer uit dat kwadrant geraakt

Hieronder gaan we dieper in op het herstelgericht omgaan met conflicten.

Wat zijn de uitgangspunten van herstelgericht omgaan met conflicten?

Vooraf: belangrijk is dat herstelgericht werken en zeker hergo vorming en training vragen. Hergo staat voor herstelgericht groepsoverleg en is een bemiddelingsvorm waarbij niet alleen dader(s) en slachtoffer(s) aanwezig zijn, maar waarbij zij elk ook steunfiguren mogen meebrengen (personen uit hun sociale netwerk die hen kunnen ondersteunen tijdens het proces). Een hergo wordt begeleid door een erkend moderator. Je kunt daarvoor steeds begeleiding aanvragen (Katrien Bressers: katrien.bressers@katholiekonderwijs.vlaanderen of 02 507 07 25).

Herstel van de schade

Vanuit een herstelgerichte benadering legt men de focus op de schade. Een herstelgerichte benadering beoogt het herstel en de compensatie van de schade en het leed dat door de feiten werd veroorzaakt. Het gaat daarbij om alle vormen van schade waarop een herstellend antwoord kan worden gevonden: schade die bij de slachtoffers op materieel en emotioneel vlak teweeggebracht werd, de psychosociale gevolgen, de eventuele relationele gevolgen en problemen in de onmiddellijke omgeving. Echter ook de schade die de dader aan zichzelf en aan zijn directe omgeving aangebracht heeft, wordt in rekening gebracht. Er kan ook aandacht besteed worden aan de publieke en maatschappelijke gevolgen van de daad, bv. op het internaatsleven. De feiten berokkenen dus niet alleen schade aan individuele slachtoffers, maar brengen ook schade toe aan het samenleven, bijvoorbeeld vandalisme, en hebben een negatieve impact op de sfeer en de samenhang in de leefgroep op het internaat.

Aandacht voor het slachtoffer

In een herstelgerichte benadering gaat veel aandacht naar de slachtoffers. Die kunnen divers zijn:

- intern(en);
- personeelslid of –leden van het internaat;
- het internaat zelf/de omgeving van het internaat.

Binnen een herstelgerichte benadering is het van groot belang ook oog te hebben voor het slachtoffer. Zeker wanneer de feiten zich afspelen in de relatie intern-opvoeder mag men niet uit het oog verliezen ook structureel ondersteuning te voorzien voor de opvoeder in zijn/haar slachtofferrol.

Kansen creëren voor de dader

Een herstelgerichte benadering creëert kansen voor de dader. De dader wordt beoordeeld op schuldbesef²², het feit dat hij er al of niet verantwoordelijkheid voor neemt, het inzien van de consequenties van zijn keuzes en het meedenken over herstel van de aangerichte materiële, fysieke of relationele schade.

Er is ruimte om gevoelens te uiten. Opdat die kansen optimaal benut worden, is een constructieve dialoog tussen alle betrokkenen vereist. Die dialoog moet gericht zijn op het zoeken naar oplossingen en moet de beschadigde verhoudingen (tussen de betrokkenen) herstellen. Er vrijwillig aan deelnemen, is daarom van groot belang. Het herstel moet gemeend zijn en berusten op een welgemeend engagement van de betrokkenen om de aangerichte schade te herstellen.

Aandacht voor de ouders

Ouders van het slachtoffer

Het is niet nodig om bij elk incident of akkefietje de ouders van het slachtoffer uit te nodigen. Wanneer het gaat om ernstige feiten nodig je ouders van het slachtoffer uiteraard wel uit. Zij zullen emotioneel reageren en een snelle tussenkomst verwachten. In een verbindend internaatsklimaat zal men de tijd nemen om naar de ouders te luisteren en begrip tonen voor hun verhaal. Men peilt naar hun gevoelens. Men vraagt of zij bereid zijn mee te stappen in een herstelgerichte aanpak. Zijn zij bereid geconfronteerd te worden met de dader en zijn ouders?

Dat is een belangrijke stap omdat ouders in het geval van herstelgericht groepsoverleg (zie verder) gevraagd kunnen worden als steunfiguren van hun kind. Bij zeer zware feiten worden ze gehoord door de hergo-moderator.

Na de herstelgerichte interventie zullen de ouders van het slachtoffer opnieuw gecontacteerd worden. Samen wordt bekeken wat het effect van de herstelgerichte interventie op hun kind is en hoe de afspraken in het herstelplan zullen opgevolgd worden.

Ouders van de dader

Voor de ouders van de dader gelden dezelfde principes als voor de ouders van het slachtoffer. Het is niet noodzakelijk dat ze bij elk incident gecontacteerd worden, maar bij zeer ernstige feiten doe je dat sowieso. Tijdens het gesprek worden ze geconfronteerd met het gebeurde. Daarbij wordt beklemtoond dat het internaat de persoon van de dader niet afwijst en ook geen oordeel velt over de deskundigheid van de ouders als opvoeders, maar dat het gaat om het gedrag en de daden van hun kind.

²² Men mag niet verwachten dat dit schuldbesef dadelijk aanwezig is. Zelfs voor leerlingen van 15 à 16 jaar is het niet gemakkelijk om dadelijk de gevolgen van hun daden in te zien.

Men reageert begripvol op de reactie van de ouders en geeft hun de tijd om hun gevoelens en meningen te ventileren. Men peilt ook naar hun houding tegenover de herstelgerichte aanpak van het internaat, meer bepaald tegenover het herstelgericht groepsoverleg (zie verder). Zijn zij bereid om geconfronteerd te worden met het slachtoffer en zijn ouders? Zijn zij bereid om steunfiguur te zijn? Zijn zij bereid om hun kind op zijn verantwoordelijkheid te wijzen? Ook zij zullen, bij zeer zware feiten, door de hergo-moderator gehoord worden.

Na de herstelinterventie neemt het internaat contact met de ouders van de dader op om te peilen naar de gedragsevolutie bij hun kind en om na te gaan of de afspraken uit het herstelplan al zijn nagekomen.

Wat zijn mogelijke herstelinterventies?

Algemeen

Een internaat kan een herstelgerichte maatregel niet opleggen, en kan ook de uitkomst ervan niet afdwingen. Een internaat kan enkel het aanbod doen aan dader en slachtoffer om het conflict op te lossen via herstelgerichte maatregelen. Het proces staat daarbij steeds voorop. De dader wordt op een directe manier in contact gebracht met de gevolgen van zijn gedrag en hij wordt gevraagd om zijn verantwoordelijkheid op te nemen. Het proces volgt de behoefte(n) van het slachtoffer/de slachtoffers. Het is een sterke leerervaring voor de dader. Herstelinterventies leiden, indien mogelijk, tot herstel van de schade en het bevorderen van de (her)integratie. Het resultaat van elke herstelgerichte methodiek moet datgene zijn wat alle belanghebbenden zijn overeengekomen of nodig achten voor een oplossing. Dat kan zijn:

- excuses
- ‘schadevergoeding’
- herstellen van de beschadigde verhoudingen
- (her)integratie

Herstelgerichte taal

Een belangrijk element bij elke herstelgerichte interventie is de taal. Na een conflict kunnen volgende “herstelgerichte vragen” gesteld:

- “Wat is er gebeurd?”
- “Wat dacht en voelde iedereen voor, tijdens en na het incident?”
- “Op wie had het conflict invloed? Wie is er door geraakt?”
- “Wat hebben de gekwetste, benadeelde personen nodig om zich beter te voelen en om het incident af te sluiten?”
- “Hoe moet het verder? Wat moet er gebeuren opdat de relatie genormaliseerd wordt?”

Door die vragen te stellen toont de beheerder, de opvoeder of eenieder ander die getuige was van een moeilijke situatie of een conflict zijn onpartijdigheid. Je spreekt immers geen oordeel uit of geeft geen eigen oplossingen. Je ondersteunt de overtreders in het aanbrengen van een eigen voorstel om de schade te herstellen, in het heropbouwen van relaties en in het voorkomen van een herhaling van het incident.

Verder biedt herstelgerichte taal de gelegenheid om tijdens het gesprek empathie op te bouwen. Het slachtoffer en de dader kunnen hun verhaal doen en alle betrokkenen krijgen de kans om te erkennen en te herkennen dat er schade is toegebracht.

De diepgang en uitgebreidheid van de vragen hangen af van de ernst van het incident of conflict en van de betrokkenen. Een klein akkefietje op de speelplaats zal bv. sneller afgehandeld zijn dan wanneer een intern een mede-intern zwaar heeft toegetakeld.

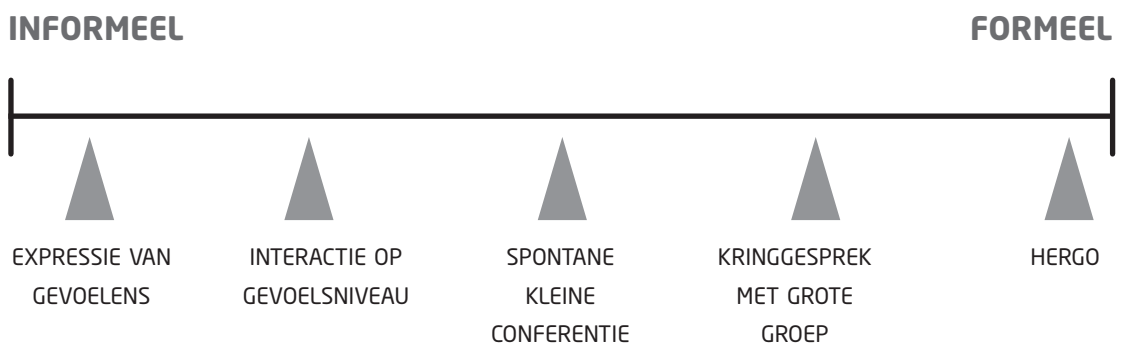
Vaste principes

Alle methodieken van herstelgericht handelen verlopen volgens een aantal vaste principes:

- Zodra er meer dan twee mensen zijn, gaan de deelnemers in een kring (cirkel) zitten. De cirkel symboliseert de gelijkwaardigheid van alle deelnemers. Ook degene die het onderwerp aanbrengt en het gesprek leidt, zit in de kring.
- Een opgeleid moderator leidt de gesprekken. Hij geeft het onderwerp aan, geeft kort weer wat er gebeurd is, of wat de aanleiding van het gesprek is. Hij licht ook kort de regels van het gesprek toe.
- Na de inleiding krijgt iedereen om beurt het woord. Het woord wordt verleend, niet genomen. Degene die het woord krijgt, geeft kort en krachtig weer wat hij/zij wil zeggen. Hij/zij beperkt zich tot het onderwerp.
- Na de bijdrage bedankt de moderator degene die gesproken heeft voor zijn/haar bijdrage. Ofwel geeft de moderator zelf het woord door, ofwel laat hij het doorgeven door degene die laatst sprak.
- Het gesprek gaat niet over persoonlijke problemen, maar richt zich op de aangerichte schade en op het herstel ervan: de moderator vraagt naar gevoelens.
- Indien nodig grijpt de moderator in als de regels niet gerespecteerd worden of om extra duidelijkheid te vragen.
- De deelnemers geven geen feedback op wat er gezegd wordt. Het gesprek is geen discussie. Indien het dat toch dreigt te worden, grijpt de moderator in.

Herstelgerichte werkvormen

We geven hieronder een aantal herstelgerichte werkvormen weer. Ze bewegen zich op een continuüm van informeel naar zeer formeel (hergo).

Social discipline window (Wachtel, T. & McCold, P., 2012)

De werkvormen vragen van beheerders, opvoeders en andere personeelsleden een aantal specifieke vaardigheden, met name op het vlak van communicatie (zie ook inleiding). Naarmate de aard van de overtreding ingrijpender is, en de interventie dus formeler wordt, vereist de werkvorm meer deskundigheid van het internaat. Dat geldt met name bij voorbereidende gesprekken bij het herstelgericht groepsoverleg, maar nog meer bij het leiden van een hergo.

Expressie van gevoelens

De internen krijgen in een kort gesprek de kans om het effect van bepaald gedrag op hun gevoelens te uiten.

Interactie op gevoelsniveau

De opvoeder stelt de vijf basisvragen van de herstelgerichte taal (zie hoger). Die vragen stimuleren een bewustwording van het gedrag en doen de intern het effect van zijn/haar gedrag op anderen inzien. De opvoeder gaat het gesprek aan met een intern die bijvoorbeeld het ontbijt verstoort, of een ongepaste opmerking geeft.

Spontane kleine conferentie of informele herstelcirkel tussen één of meer internen

Ruzie, pesterijen, niet mogen meedoen ... een opvoeder ziet het conflict gebeuren of het wordt hem door anderen gemeld. Hij roept beide partijen bij zich en stelt een herstelgesprek voor. Dat kan snel en zonder voorbereiding afgehandeld worden.

Kringgesprek met grote groep of herstelcirkel

Een herstelcirkel is een herstelgesprek met een groep internen (vaak een leefgroep). Het gesprek wordt voorbereid via individuele herstelgerichte gesprekken om zicht te krijgen op wat er gebeurd is, om te weten wat ieders rol is en om na te gaan of men bereid is om aan herstel te werken.

Na het gesprek worden de afspraken op papier genoteerd en ondertekend door alle deelnemers. Het internaat volgt op of de deelnemers de afspraken naleven. Het voeren van een herstelcirkel vraagt reeds enige ervaring in het voeren van herstelgesprekken en van gespreks-cirkels. Het is aangewezen om niet zomaar te beginnen, maar om zich goed te laten ondersteunen.

Herstelgericht groepsoverleg (hergo)

Definitie

Hergo (herstelgericht groepsoverleg) is een bemiddelingsvorm waarbij niet alleen dader(s) en slachtoffer(s) aanwezig zijn, maar waarbij zij elk ook steunfiguren mogen meebrengen (personen uit hun sociale netwerk die hen kunnen ondersteunen tijdens het proces). Een moderator/bemiddelaar stuurt het gehele proces. Om een hergo een kans op slagen te geven, moeten drie voorwaarden vervuld zijn:

- Er vond een afgebakend incident plaats dat om herstel vraagt.
- De dader wil zijn verantwoordelijkheid nemen om aan herstel te werken.
- Alle betrokkenen nemen vrijwillig deel aan het proces.

Ook het slachtoffer moet in staat zijn én bereid zijn om aan de hergo deel te nemen.

Een hergo organiseren vraagt de nodige tijd en ruimte. Is er voldoende groot draagvlak? Is de situatie veilig voor de deelnemers? Ook de aard van het incident en de verantwoordelijkheidszin die bij de verschillende betrokkenen aanwezig is, spelen een rol. Verder moet een dergelijke aanpak kaderen binnen het algemene sanctioneringsbeleid van het internaat. Een hergo wordt enkel voorbehouden voor zeer ernstige feiten, voor zwaar normoverschrijdend gedrag dat aanleiding is voor het opstarten van een tuchtprocedure.

Het organiseren van een hergo in een internaat moet dus een uitzondering blijven. De methodiek blijft voorbehouden voor zeer ernstige problematieken waarbij wel de voorwaarden om tot een hergo over te gaan vervuld zijn. De hergo krijgt, indien vermeld in het internaatreglement, een specifieke plaats binnen de tuchtprocedure (zie verder). Zo kan het internaat de tuchtprocedure stopzetten om een hergo te laten plaats vinden. Indien de hergo mislukt, kan de tuchtprocedure verdergezet worden.

Het is wel aangewezen om het personeel (en eventueel ook de internen) in algemene zin te informeren over het bestaan van de maatregel. Wanneer een internaat er dan in een bepaalde situatie voor opteert om een hergo toe te passen, is de methodiek al bekend.

Doel van een hergo

Tijdens de hergo, die altijd geleid wordt door een erkend moderator, leert de dader de volle impact van zijn daden kennen en krijgt hij de kans iets goed te maken. Ook de schade die bij het slachtoffer aangericht is, kan sneller hersteld worden waardoor het slachtoffer het eventuele trauma beter kan verwerken. Als de hergo slaagt, wordt op het einde een herstelplan uitgewerkt dat bepaalt hoe de dader de emotionele en materiële schade kan herstellen.

Positionering van de hergo

Eigen aan een hergo is de zeer formele benadering (een strak stramien). Een hergo zelf bestaat steeds uit drie rondes. In een eerste ronde geeft elke deelnemer zijn visie op de feiten, de gevolgen van de daad en zijn/haar gevoelens daarbij. In de tweede ronde zoeken de deelnemers naar een herstelplan dat door iedereen wordt gedragen. De derde ronde is een informeel moment. De moderator zet het herstelplan op papier, terwijl de deelnemers de hergo laten bezinken en erover npraten. Op het einde ondertekent elke deelnemer het herstelplan.

Wie doet wat?

Bij het uitbouwen van een herstelgericht beleid moet het internaat duidelijk afspreken wie wat doet bij ernstig normoverschrijdend gedrag. Het internaat moet concrete afspraken maken over wie de dader opvolgt, wie het slachtoffer en wie de eventuele procedures. Vermits in een herstelgerichte benadering veel aandacht wordt besteed aan de zorg voor de intern, wordt ook best het hele team betrokken bij het verdelen van de taken. Het is niet vanzelfsprekend dat één en dezelfde persoon zowel de dader als het slachtoffer begeleidt.

Het doelbewust inzetten op een herstelbeleid wil niet zeggen dat begeleidende, orde- en tuchtmaatregelen overbodig zijn. In een verbindend internaatsklimaat zal het internaat ze wel meer bewust inzetten, bv. wanneer een kind niet vrijwillig wil meewerken aan een herstelgerichte methodiek. Ook tuchtprocedures kunnen in uitzonderlijke omstandigheden noodzakelijk zijn, maar een internaat kan in dat geval toch verbindend en herstelgericht blijven werken door de tuchtprocedure op te schorten en het herstelgericht groepsoverleg (hergo) als alternatief naar voren te schuiven. Meer over het procedurele kader van de orde- en tuchtmaatregelen lees je in de volgende punten.

Wat is het verschil tussen orde- en tuchtmaatregelen?

De onderwijsregelgeving met betrekking tot orde en tucht is enkel van toepassing op scholen. Toch kan het internaat eruit putten. Het internaatsreglement kan op basis daarvan een sanctioneringsbeleid uitwerken. Alvorens het internaat een tuchtmaatregel kan uitspreken moeten de bepalingen van het reglement strikt worden nageleefd.

Wanneer een intern de leefregels schendt, dan kan het internaat eerst begeleidende maatregelen overwegen. We denken daarbij aan een begeleidingsovereenkomst waarin positieve afspraken over het bijsturen van zijn gedrag worden gemaakt met de intern. Wanneer het gedrag van die aard is dat een begeleidingsovereenkomst geen oplossing biedt, kan het internaat overgaan tot sanctionering. In een schoolcontext is er sprake van ordemaatregelen en tuchtmaatregelen. Ook binnen een internaatscontext wordt een gelijkaardige tweedeling gebruikt.

In sommige gevallen, wanneer gedragingen of handelingen van een intern storend zijn voor de werking van het internaat, zonder evenwel een ernstige belemmering of gevaar te vormen, kan het internaat besluiten tot een ordemaatregel. Ordemaatregelen worden omschreven als maatregelen die internen verplichtingen opleggen of, in beperkte mate, voorzieningen ontzeggen. Concrete voorbeelden van ordemaatregelen zijn: een vermaning, strafwerk, bijkomende (straf)studie, het ontzeggen van bijvoorbeeld een toegestaan televisie- of uitgaansmoment. Het internaat heeft daarbij een relatief grote autonomie. Tegen een ordemaatregel bestaat geen beroepsmogelijkheid. De mogelijkheid zou ook de goede werking van een internaat in het gedrang brengen.

Tuchtmaatregelen worden opgelegd bij ernstige overtredingen van het reglement of indien het gedrag van de intern een ernstige verstoring van de goede werking van het internaat teweegbrengt. Onder de noemer 'tucht' vallen enkel de tijdelijke en definitieve uitsluiting.

Waar ordemaatregelen steeds opgelegd worden als beperkte sanctie, is tucht weggelegd voor ernstige incidenten of als ordemaatregelen geen effect hebben zoals: ernstig pestgedrag, slagen en verwondingen, opzettelijk en langdurig of herhaaldelijk storende gedragingen, diefstallen, materiële schade, ernstige incidenten met drugs of alcohol. Het internaat kan zijn eigen afwegingen maken en klemtonen leggen.

De norm voor een tuchtdossier en eventuele tuchtmaatregel is wanneer een schending van de leefregels een gevaar of ernstige belemmering vormt:

- voor de normale pedagogische werking of
- voor de fysieke of psychische integriteit en veiligheid van een of meer leden van het internaat.

In dat geval kan het internaat een maatregel nemen die de intern het recht ontnemt om, al dan niet tijdelijk, aanwezig te zijn op het internaat. Dergelijke maatregel wordt een tuchtmaatregel genoemd. De lichtste tuchtmaatregel is een tijdelijke uitsluiting, de zwaarst mogelijke is de definitieve uitsluiting.

Waar ordemaatregelen kunnen worden genomen door alle opvoeders en begeleiders, worden tuchtmaatregelen enkel opgelegd door de internaatsbeheerder.

Zeer ernstige incidenten of voortdurende inbreuken tegen het internaatsreglement kunnen in uitzonderlijke omstandigheden een definitieve uitsluiting verantwoorden. De inbreuken moeten dan wel voldoende ernstig zijn. De beslissing wordt best gemotiveerd en moet getuigen van proportionaliteit en correctheid.

Moet een internaat een tuchtprocedure opnemen in het internaatsreglement?

Het antwoord op de vraag is: ja. Het opleggen van tuchtmaatregelen in een internaat volgt doorgaans dezelfde voorwaarden en regels als tuchtmaatregelen op een school. Het onderdeel 'tucht' moet volledig beschreven worden in het internaatsreglement, omdat de gevolgen zeer verregaand kunnen zijn.

Bij het opleggen van een tuchtmaatregel zal het internaat een deel van zijn verbintenissen opschorten, concreet het voorzien van onderdak, toezicht, voeding ... van de intern. Bij een definitieve uitsluiting wordt de overeenkomst zelfs in haar geheel verbroken. Omdat die verbintenissen van de internaatsovereenkomst tijdelijk of permanent niet meer worden ingevuld moet de mogelijkheid tot uitsluiten duidelijk voorzien worden in de internaatsovereenkomst.

Moet er een beroepsmogelijkheid zijn tegen een tuchtmaatregel? Hoe gaat een beroep tegen de maatregel in zijn werk?

Op scholen is een beroep enkel mogelijk tegen een tuchtmaatregel, nooit tegen een orde-maatregel.

Een beroepsmogelijkheid tegen de definitieve uitsluiting is wettelijk niet verplicht, maar we raden wel ten eerste aan in een beroepsmogelijkheid te voorzien, gezien de grote potentiële impact op de situatie van de intern. Gezien de verregaande gevolgen, ook op financieel vlak, dient een beroepsprocedure mogelijk te zijn en in de praktijk voorzien bijna alle internaats-reglementen in zo'n mogelijkheid.

Een tijdelijke uitsluiting is beperkt in tijd en heeft dus minder verregaande gevolgen. Het is minder opportuun om een beroepsprocedure te voorzien tegen een tijdelijke uitsluiting. De regelgeving verplicht het ook niet en het zou bijkomende planlast genereren.

Een internaat is strikt wettelijk gezien niet verplicht om in een beroepsprocedure te voorzien tegen een definitieve uitsluiting. Omdat een beroepsprocedure wel de kans biedt om een betwisting in eerste instantie binnen het internaat te behandelen, bieden wij toch een tekst-voorstel aan in het voorbeeldreglement voor internaten. Zodra het reglement de beroepsmogelijkheid vermeldt, moet het internaat zich daar ook aan houden. In het voorstel raden we ook aan om het beroep rechtstreeks door het internaatsbestuur te laten behandelen in plaats van door een aparte beroepscommissie. Dat is handiger dan een volledige beroepscommissie met externen te moeten samenstellen. Het betreft tenslotte geen leerplichtonderwijs waar de regelgeving veel directer is opgesteld, en de leerling meer garanties krijgt. Een commissie samenstellen vergt wat tijd, dus met een sneller beroep bij het bestuur zelf is ook de intern gebaat, omdat er sneller zekerheid is.

Wanneer een internaatsbestuur het beroep opneemt, dan kan dat ervaren worden als een partijdige oplossing, tegenover de optie van een onafhankelijke beroepscommissie. Het is echter het internaatsbestuur dat de verdere verantwoordelijkheid voor de beslissing draagt. Dat vormt op zich al een garantie om het beroep niet louter pro forma te onderzoeken. Er moet steeds een afgewogen beoordeling worden gemaakt.

Hoe gaat de procedure in zijn werk? De procedure is bijna gelijklopend aan de definitieve uitsluiting op een school. Het valt aan te raden om de procedures over te nemen die Katholiek Onderwijs Vlaanderen voorziet ten aanzien van scholen, met inbegrip van de beroepsprocedure tegen de definitieve uitsluiting. Dat is zo voorzien in het [model internaatsreglement](#) beschikbaar op de website.

Kan een uitsluiting simultaan beslist worden voor meerdere internen?

Uitsluitingen gebeuren nooit collectief. Indien meerdere internen zich aan hetzelfde feit hebben bezondigd, kan het gerechtvaardigd lijken om hen tuchtrechtelijk in één sanctie te vatten. Dat kan niet. Voor elke intern moet het internaat een aparte motivering opstellen. Zij zullen immers elk hun specifiek aandeel hebben gehad in het incident. Dat neemt niet weg dat de motivering voor de betrokken internen gelijklopend kan zijn.

Moet een internaat mee helpen zoeken naar een nieuw internaat bij een definitieve uitsluiting?

In tegenstelling tot een uitsluiting uit een school is een internaat niet verplicht om mee te zoeken naar een nieuw internaat voor de definitief uitgesloten intern. In sommige gevallen zal het in het belang van de jongere wel aangewezen zijn om mee te denken aan een oplossing of andere ondersteuning te bieden.

Wat zijn de modaliteiten en de maximale duurtijd voor een tijdelijke uitsluiting?

Wat de duurtijd betreft, is er geen plafond bepaald. Natuurlijk mag de internaatsovereenkomst niet zonder voorwerp worden gemaakt door een onevenredig lange uitsluiting. Anders gesteld, je kunt niet tijdelijk uitsluiten voor een extreem lange periode, omdat de ouders wel nog het kostgeld betalen, maar daar dan geen verbintenis tegenover staat. Een tijdelijke uitsluiting uit het internaat kent doorgaans een maximale duur van vijftien kalenderdagen.

Voor de modaliteiten van een tijdelijke uitsluiting op internaat wijzen we op een belangrijk verschil met de tijdelijke uitsluiting uit de school. Het gaat hier tenslotte om een verblijf gedurende de schoolweek, op internaat, en dus niet om een uitsluiting van de school zelf. Daardoor wordt een intern die tijdelijk uitgesloten wordt van het internaat niet geschonden in zijn recht op onderwijs, dat onverkort behouden blijft. De klassieke maximumtermijnen voor uitsluiting uit de school zijn dus strikt gezien niet van toepassing.²³ Tijdelijke uitsluitingen moeten echter wel begrensd zijn in tijd omdat anders het voorwerp van de overeenkomst, namelijk het effectief verblijven van de intern op het internaat, wordt uitgehold. Om dat tegen te gaan stelt Katholiek Onderwijs Vlaanderen in haar model internaatsreglement dezelfde maximumperiode van vijftien kalenderdagen voorop, net zoals de maatregel die scholen kunnen nemen. De minimumduur is dus eveneens één dag.

Bij de situatie met geplaatste jongeren kan de plaatsing, door een rechter bevelen, ertoe leiden dat een jongere schijnbaar niet tijdelijk kan worden uitgesloten. Soms is er namelijk geen thuissituatie waar de jongere heen kan worden gestuurd. Desalniettemin kan een internaat elke intern tijdelijk uitsluiten. Tucht blijft van toepassing, ook al is de jongere geplaatst. Dergelijke uitzonderlijke gevallen moet het internaat bespreken met de jeugdconsulent van de betrokken jongere. Het is in elk geval niet zo dat een rechterlijke uitspraak het internaat kan dwingen om een jongere verder op te vangen, als die tijdelijk dan wel definitief uitgesloten is. Zie voor het onderwerp ook het onderdeel 'Plaatsingen'.

23 Voor het voltijds onderwijs komt dit maximaal neer op 15 opeenvolgende lesdagen.

Betekent een uitsluiting uit de school een uitsluiting uit het internaat, en omgekeerd? Kan er een wisselwerking zijn tussen tucht op de school en het internaat?

Een uitsluiting uit de school leidt niet tot een automatische uitsluiting uit het internaat, en omgekeerd. Dit is een vraag omtrent de wisselwerking tussen school en internaat, specifiek inzake tucht.

Een diepere analyse roept de vraag op of het aspect 'tucht' in school en internaat strikt gescheiden moet worden. Concreet is het niet steeds duidelijk of tuchtrechtelijk sanctioneerbare voorvallen betuigd moeten worden vanuit het internaatsreglement, of vanuit de school. De regel is dat incidenten of storend gedrag worden beheerst door de locatie waar zij plaatsvinden, en dus worden enkel storend gedrag of incidenten op internaat beheerst door het reglement van het internaat. Sancties werken niet door tot in de school, en omgekeerd.

De 'tuchtscheiding' tussen internaat en school is evenwel niet absoluut. Op weg tussen school en internaat kunnen zich ook incidenten voordoen. Bijvoorbeeld: een situatie van agressie en pesten tussen twee internen. Stel dat de jongere meent buiten schot te kunnen blijven op de school, door pestgedrag en geweld enkel te stellen op het internaat. Die redenering gaat niet volledig op, omdat de peestsituatie ook doorleeft of kan doorleven op school. Net zoals een incident tussen leerlingen op weg van en naar school (of internaat) ook onder de tuchtbevoegdheid van de school (of net het internaat) kan vallen, werken sommige feiten door. Een incident op het traject van en naar school kan door beide instanties betuigd worden. Uiteraard kan een school of internaat niet optreden tegen een jongere die geen leerling dan wel intern is. Over die jongere heeft de instelling geen bevoegdheid. Al kan de school of het internaat de school of het internaat van de betrokken jongere wel contacteren. De instelling kan dan wel sanctionering opleggen.

Bij feiten gepleegd buiten de internaatsweek en/of buiten het internaat, zal bij een tuchtprocedure een duidelijke band met het internaatsleven moeten worden aangetoond (bijvoorbeeld intimidatie van een begeleider via vandalisme aan zijn wagen, beledigende graffiti aanbrenge op de internaatsmuren tijdens een weekenddag, na het verlaten van het internaat een mede-intern op weg naar huis afpersen). Indien de band met het internaat volledig of bijna volledig ontbreekt, kan de tuchtbevoegdheid van het internaat in twijfel getrokken worden.

De internaatsovereenkomst bepaalt enkel dat een uitsluiting (of stopzetten van onderwijs) uit de school in sommige gevallen doorwerkt naar het internaat, maar niet omgekeerd.²⁴ Het zou ook onwettig zijn te stellen dat een uitsluiting uit het internaat automatisch leidt tot een uitsluiting uit de school. Dat neemt niet weg dat bepaalde feiten zouden kunnen leiden tot een uitsluiting uit beide zoals in het hierboven gegeven voorbeeld.

Een definitieve uitsluiting uit een school die verbonden is aan een internaat kan in de praktijk soms aanleiding geven tot stopzetting van het verblijf in het internaat. Dat zal gebeuren als het voor de intern niet meer praktisch of nuttig is om aan dat specifieke internaat te verblijven. Een voorbeeld is een specifieke hotelschool met een verbonden internaat waarbij alternatieve scholen op grote afstand liggen. De internaatsovereenkomst kan een regeling bevatten omtrent de gevolgen die een definitieve uitsluiting uit de school genereert voor het verblijf in het internaat. Dat is niet verplicht.

²⁴ Zie modelovereenkomst bij inschrijving van Katholiek Onderwijs Vlaanderen: "Deze overeenkomst wordt van rechtswege beëindigd wanneer een einde wordt gesteld aan de inschrijving van de intern als regelmatige leerling in de (secundaire) school waar hij school loopt. De overeenkomst wordt eveneens van rechtswege beëindigd wanneer de intern na een tuchtprocedure conform het internaatsreglement definitief zou worden uitgesloten."

Ook kan een internaat in de inschrijvingsovereenkomst bepalen dat de overeenkomst van rechtswege, dus automatisch, beëindigd wordt wanneer een einde wordt gesteld aan de inschrijving van de intern als regelmatige leerling in de secundaire school waar hij school loopt. De beëindiging van rechtswege zal doorgaans opgelegd worden als school en internaat sterk verweven zijn, zoals bijvoorbeeld een specifiek sportinternaat verbonden aan een sportschool.

Kan een begeleidingsovereenkomst worden opgelegd, net zoals in een school?

Bij internen met herhaalde attitudeproblemen of moeilijk gedrag kan een begeleidingsovereenkomst (ook wel: 'gedragscontract') worden afgesloten. Een internaat kan dan naar aanleiding van concrete feiten een intern, bovenop het reglement, een overeenkomst met bijkomende afspraken ter ondertekening voorleggen. Omdat een inschrijving van een intern in een school of een vestigingsplaats geldt voor de duur van de hele schoolloopbaan van die intern, kan het internaat de begeleidende maatregel ook bij het begin van het schooljaar opleggen. Het is belangrijk om bij het opstellen van een begeleidingscontract de personeelsleden die in contact komen met de intern te betrekken. In de praktijk zullen dat de begeleiders zijn.

Wanneer de intern of de ouders weigeren het begeleidingscontract te ondertekenen, dan stel je dat het best formeel vast via een schrijven. De vaststelling kan dan een (nieuw) element in een tuchtdossier vormen. Het niet willen ondertekenen van een begeleidingscontract kan wijzen op een niet-constructieve houding. Let wel, de weigering kan op zich nog geen aanleiding zijn tot een tijdelijke of definitieve uitsluiting. Indien er later gedragsproblemen opduiken (die een gevaar vormen voor de werking of de verwezenlijking van het eigen opvoedingsproject van het internaat in het gedrang brengen), dan kan het internaat wel een tuchtprocedure opstarten die in het slechtste geval kan leiden tot de definitieve uitsluiting. Het niet willen aangaan van een begeleidingscontract kan en zal dan doorgaans een element in het dossier vormen, tussen alle andere elementen.

20 Toegang tot het internaat: een niet-publiekelijk toegankelijke plaats

Kan het internaat de toegang weigeren aan ouders/derden?

Een internaat is geen openbaar gebouw maar een beperkt publiek toegankelijke plaats. Niet om het even wie heeft dus een (onbeperkt) betredingsrecht, ook ouders niet. Internaten zijn in principe steeds toegankelijk voor personeel en internen, uiteraard tijdens de dagen en uren waarop het internaat open is, niet daarbuiten. De meeste internaten zullen ook gesloten zijn voor internen tijdens de vaste schooluren behalve voor bijvoorbeeld zieke internen. Andere personen kan de toegang te allen tijde ontzegd worden.

Bij zware of herhaalde conflicten met ouders, familie of andere buitenstaanders kan de beheerder steeds mondeling en direct de toegang ontzeggen of ook schriftelijk een betredingsverbod opleggen of, voor zover nodig, een gegeven mondeling verbod schriftelijk bevestigen. Met het oog op de bewijsbaarheid gebeurt dat dan best via een aangetekend schrijven. Indien iemand ondanks een aanmaning of verbod toch nog het internaatsdomein betreedt, kan het internaat steeds een beroep doen op de politie om de persoon (al dan niet met dwang) te laten verwijderen.

21 Veiligheid

Welke regelgeving is van kracht inzake brandveiligheid en intern noodplan?

Specifiek geldt de volgende regelgeving:

- Titel 3 betreffende brandpreventie op de arbeidsplaatsen van boek III van de codex over het welzijn op het werk en artikel 52 van het ARAB zijn van toepassing op de arbeidsplaatsen bedoeld in artikel III.1-1 van de codex.²⁵
- Het Koninklijk besluit van 7 december 2016 tot wijziging van het koninklijk besluit van 7 juli 1994 tot vaststelling van de basisnormen voor de preventie van brand en ontploffing waaraan de nieuwe gebouwen moeten voldoen.

Het uitgebreid toelichten van die bepalingen is te omvangrijk voor dit document. Concreet bevat de hierboven vermelde regelgeving alle verplichtingen inzake brandveiligheid.

- Risicoanalyse en preventiemaatregelen
Een specifieke risicoanalyse moet uitgevoerd worden betreffende brandrisico.

Wetgeving:

Welzijnswet, Hoofdstukken III en IV

Codex, Boek III, Titel 3 “Brandpreventie op de arbeidsplaatsen”

- Samenstelling van de interne brandbestrijdingsmiddelen
Elke werkgever (internaat) is verplicht een brandbestrijdingsdienst op te richten.

Wetgeving:

Codex, Boek III, Titel 3 “Brandpreventie op de arbeidsplaatsen”

- Intern noodplan
Het Koninklijk besluit “Welzijnsbeleid” bepaalt dat de werkgever (internaat) bij noodsituaties en in geval van ernstig en onmiddellijk gevaar maatregelen moet nemen. In dat kader moet hij een intern noodplan opstellen.

Het canvas interne noodplan is ter beschikking op ‘Intern noodplan voor scholen en internaten’

Wetgeving:

Codex, Boek I, Titel 2 “Algemene beginselen betreffende welzijnsbeleid”

Codex, Boek III, Titel 3 “Brandpreventie op de arbeidsplaatsen”

- Evacuatieplan
Een evacuatieplan moet opgehangen worden aan elke ingang van het gebouw en op elke verdieping.

Wetgeving:

Codex, Boek III, Titel 3 “Brandpreventie op de arbeidsplaatsen”

²⁵ Referentie: NBNS21-204 (wordt momenteel herwerkt en de nieuwe versie zal in 2019 gepubliceerd worden).

- Waarschuwings- en alarmsignalen
 Waarschuwing: informatie over de ontdekking van een brand doorgegeven aan de personen die deel uitmaken van het personeel van de werkgever die specifiek daartoe zijn aangeduid.
 Alarm: bevel aan de gebruikers van een of meerdere compartimenten om te evacueren.
 De melding aan de brandweer gebeurt door de brandbestrijdingsdienst.

Wetgeving:

Codex, Boek III, Titel 3 “Brandpreventie op de arbeidsplaatsen”

KB van 7 juli 1994, “Basisnormen brandpreventie” en bijlagen

ARAB, artikel 52.10

- Lijst ontvlambare en/of ontplofbare producten
 Men maakt een onderscheid tussen ontvlambare vloeistoffen en vaste stoffen. Er zijn ook nog ontplofbare stoffen die vast of vloeibaar kunnen zijn.

Wetgeving:

EG-Verordening (EG) nr. 1272/2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels (CLP).

- Brandwerende deuren en brandbestendige muren
 Er wordt een onderscheid gemaakt tussen gebouwen met brandrisico en gebouwen met hoog brandrisico.
 Stookplaatsen moeten voldoen aan voorwaarden betreffende brandweerstand.

Wetgeving:

ARAB, artikelen 52.2.1 en 52.2.2

- Brandbestrijdingsmiddelen
 Er bestaan verschillende soorten brandbestrijdingsmiddelen of materiaal voor brandbestrijding. Het brandbestrijdingsmaterieel moet correct gesignaleerd worden.

Wetgeving:

KB van 7 juli 1994, “Basisnormen brandpreventie” en bijlagen

Codex, Boek III, Titel 3 “Brandpreventie op de arbeidsplaatsen”

Codex, Boek III, Titel 6 “Veiligheids- en gezondheidssignalering”

- Onderzoek en onderhoud van beschermingsmiddelen tegen brand
 Een beschermingsmiddel tegen brand is elke uitrusting die het mogelijk maakt brand te detecteren, te signaleren, te blussen, zijn schadelijke gevolgen te beperken, of de tussenkomst van de openbare hulpdiensten te vergemakkelijken.

Beschermingsmiddelen tegen brand worden beschouwd als collectieve beschermingsmiddelen.

Wetgeving:

Codex, Boek III, Titel 3 “Brandpreventie op de arbeidsplaatsen”

Codex, Boek IX, Titel 1 “Collectieve beschermingsmiddelen” Art.IX.1-19

Codex, Boek IV, Titel 2 “Bepalingen van toepassing op alle arbeidsmiddelen” Art.IV.2-14

Verkeersveiligheid:

moeten internen een fietshelm dragen bij het fietsen?

Het dragen van een fietshelm is niet verplicht in België. Voor specifieke groepen zoals kinderen, ouderen en wielertoeristen is een fietshelm wel aan te raden. Begeleiders kunnen de internen bij een specifieke sportactiviteit (bv. mountainbiken) wel verplichten een helm te dragen. Best gaat het internaat na welke voorwaarden de eigen verzekeringspolis bepaalt aangaande dergelijke activiteiten.

Extra-murosactiviteiten: moeten ouders toestemming geven om hun minderjarige kind te laten deelnemen aan activiteiten buiten het internaat (bv. uitstappen)?

De ouders moeten geen bijkomende toestemming geven wanneer de verplichte deelname aan activiteiten is opgenomen in het internataatsreglement. Dat is afdwingbaar.

Voor reizen naar het buitenland met minderjarigen bestaan er geen Belgische of internationale formulieren of procedures die de regels inzake ouderlijke toestemming regelen. Een identiteitskaart of Kids-ID moet uiteraard meegenomen worden. Meer informatie vind je op: https://diplomatie.belgium.be/nl/Diensten/Op_reis_in_het_buitenland/Bijkomende_reisinformatie/reizen_met_minderjarige_kinderen

Toch raden we je aan om schriftelijk toestemming te vragen wanneer het kind alleen of in het gezelschap van andere personen dan de ouders naar het buitenland reist. Het valt anders niet uit te sluiten dat de politie in het buitenland de minderjarige bij zich houdt tot duidelijk is dat er ouderlijke toestemming is voor het verlaten van het Belgische grondgebied.

Welke regels moet het internaat volgen om veilig op uitstap te gaan in groep (te voet, met de fiets, met de bus)?

Volgende website geeft duidelijke informatie aangaande de regelgeving en ook tips: www.veiligopstap.be/op-weg.

Als een groep internen gaat fietsen of wandelen, gelden er in bepaalde gevallen andere regels om de veiligheid te verhogen, dan in een situatie van een enkele voetganger/fietser. Die regels kunnen licht afwijken van de regels voor individuele zwakke weggebruikers. Alle informatie die je nodig hebt over wandelen of fietsen in groep, vind je in de brochure 'Veilig op stap' (beschikbaar via de gelijknamige website met link hierboven).

Meer informatie vind je in de mededeling [Aansprakelijkheden binnen onderwijs](#).

De regelgeving legt een aantal gekende zaken op aangaande fietsen en de uitrusting van fietsen (onder andere verplichte fietsverlichting, een bel, goed werkende remmen). Het internaat dekt zich best in door vooraf van alle kinderen te eisen dat alle fietsen perfect veilig zijn. Dat kan bijvoorbeeld via een brief, meegegeven aan de internen. Je stuurt de brief tijdig, zodat ouders tijdig de eventuele herstellingen kunnen (laten) uitvoeren. Voorafgaand aan de tocht mag ook verwacht worden dat de leraar de regels (afstand houden, niet naast elkaar fietsen ...) uitlegt.

Met de bus gelden bepaalde minimumeisen aangaande autocars. Dat zijn verplichtingen die het busbedrijf moet volgen en beschreven zijn in het Koninklijk besluit van 22 mei 2014 en het ministerieel besluit van 23 mei 2014 betreffende het reizigersvervoer over de weg.

Indien het internaat een uitstap met een bus plant, is het zinvol om vooraf na te denken over een busevacuatie. Het is aan te bevelen om het op voorhand eens te oefenen.

Welke reglementering is van kracht met betrekking tot voedselveiligheid?

Via de volgende link van het Federaal Agentschap (FAVV) vind je informatie omtrent voedselveiligheid: <http://www.favv.be/professionelen/autocontrole/hygiene>.

Kennis van de regelgeving is van belang bij het organiseren van bepaalde activiteiten met de internen.

22 Verlaten van het internaat

Onder welke voorwaarden mogen internen het internaat verlaten?

Soms vragen internen om het internaat te verlaten. Dan vragen we toestemming van de ouders bijvoorbeeld voor woensdagnamiddagen of andere verplichtingen op weekavonden (sport, hobby's ...).

Het verlaten van het internaat staat natuurlijk los van door het internaat georganiseerde activiteiten, waarop de intern aanwezig moet zijn. Meer informatie over *georganiseerde* activiteiten zoals uitstappen met leefgroepen, waarbij het internaat wordt verlaten, vind je terug in de mededeling *Extra-murosactiviteiten*.

In het kader van een veiligheids- of sanctioneringsbeleid kan het internaat een verbod opleggen aan de intern om het internaat te verlaten.

Los van de vraag of dat is voorzien in het reglement heeft het internaat het laatste woord: het verlaten van het internaat is een gunst, geen recht. Het internaat stelt daarover een duidelijk beleid op, en doorgaans wordt op basis van leeftijd, leerjaar of maturiteit toestemming gegeven. Daarnaast is uiteraard nog de toestemming van de ouders vereist.

Een verbod om het internaat te verlaten kan in de vorm van een ordemaatregel, beroep is niet mogelijk. Ouders van de intern moeten betrokken worden bij een dergelijke sanctie. Zeker wanneer het een verbod inhoudt om een sport of hobby te gaan uitoefenen buiten de internaatmuren. Overleg dan zeker met de ouders. Ook een langdurig verbod over verschillende weken is een zwaarwichtige sanctie. Denk er goed over na. Dat neemt niet weg dat het internaat de gunst van een uitgaanspermissie kan intrekken, bijvoorbeeld naar aanleiding van wangedrag tijdens een eerder toegestaan verlaten van het internaat. Een intern die in plaats van naar zijn sporttraining te gaan, rondhangt in de stad kan natuurlijk gesanctioneerd worden door die toestemming éénmaal of meermaals in te trekken, afhankelijk van de ernst van de inbreuk, of door een andere sanctie op te leggen.

In sommige gevallen staat het buiten kijf dat de intern het internaat zal mogen verlaten, maar dan gaat het om uitzonderlijke situaties, zoals een dokters- of tandartsbezoek, een verschijning voor de jeugdrechtbank, een politieverhoor etc. Soms zal de intern daarbij begeleid worden.

Bij meerderjarige internen ligt de situatie anders. De ouders treden dan niet meer op als wettelijke vertegenwoordigers. En dus tekent de meerderjarige intern zelf de toelating om het internaat te verlaten. Dat geeft de meerderjarige intern geen absoluut recht om het internaat te verlaten. Het internaat beslist nog steeds.

Het bijzondere geval van geplaatste jongeren bespreken we bij het onderdeel 'Plaatsingen'.

23 Vervoer van internen

Mogen medewerkers internen vervoeren zonder attest van rijgeschiktheid?

Inzake vervoer per auto is het in het algemeen toegestaan dat internaatsmedewerkers internen vervoeren, zolang zij over een geldig rijbewijs en een verzekerde wagen beschikken. Het interne arbeidsreglement of internaatsreglement kan echter anders bepalen en zal doorgaans regels opleggen. Het model van arbeidsreglement voor internaten bepaalt in artikel 7 § 4: “*Het internaatsbestuur of de beheerder mag het vervoer van internen slechts toevertrouwen aan een personeelslid dat daarmee instemt. Als hiervoor een rijgeschiktheidsattest nodig is, draagt het internaatsbestuur de kosten verbonden aan het bekomen ervan.*”

Bij eventuele ongevallen is dan de gewone verplichte burgerlijke aansprakelijkheidsverzekering van de wagen van toepassing. Er zijn verder geen vormvereisten. Bij een georganiseerde vorm van vervoer, tegen vergoeding of op vaste tijdstippen, heeft de bestuurder een rijgeschiktheidsattest. Het gaat dan om regelmatig transport van leerlingen waarvoor strengere vereisten gelden dan bij een occasioneel vervoer.

Voor details, zie de mededeling [Het vervoer van internen of collega's door personeelsleden van de school](#)

en de mededeling [Omtrent aansprakelijkheid in het onderwijs](#). De situatie van een beheerder of begeleider van een internaat die internen vervoert, verschilt wat betreft aansprakelijkheid en wettelijke verplichtingen niet van de situatie waarbij een medewerker van een school leerlingen vervoert.

24 Weglopen en onttrekken aan het toezicht

Wat moet gebeuren als een (minderjarige) intern wegloopt uit het internaat?
Wat moet de toezichthoudende opvoeder doen?

Verwittigt hij de beheerder/politie/ ouders?

Internen lopen soms weg uit het internaat of tijdens activiteiten. Soms keren internen niet (tijdig) terug. De opvoeder moet elke onrustwekkende verdwijning dadelijk melden bij de beheerder en, indien de situatie het vereist, de politie. Indien het aannemelijk is dat de intern zich naar de ouderlijke woonst begeeft, of men via de ouders van de intern meer informatie kan bekomen, dan zal de beheerder dadelijk contact opnemen met de ouders. De opvoeder moet bij de groep blijven, tenzij een andere opvoeder of de beheerder de taak kan overnemen.

Indien een intern wegloopt tijdens een extra-murosactiviteit, dan moet de begeleider van de groep internen een afweging maken. Doorgaans zal het aangewezen zijn om bij de groep te blijven en de internaatsbeheerder (of politie bij een ernstige verdwijning) in te lichten. We raden je aan een stappenplan of draaiboek op te stellen, zodat opvoeders niet dienen te improviseren.

Bij een acuut gevaar moet de begeleider de inschatting maken of het al dan niet aangewezen is om direct in te grijpen, bijvoorbeeld in het geval van een dreigende wanhoopsdaad, druk verkeer of een andere gevaarlijke situatie. Voor dergelijke situaties verwijzen we ook naar het onderdeel 'Crisissituaties'.

